

Mangra,
Tisza și
Tribuna.

UN MĂNUNCHIU DE DOVEZI

adunate din

„TRIBUNA“

DE

Dr. AL. VAIDA-VOEVOD,
DEPUTAT.

BRAȘOV, 1911.
Tipografia A. Mureșianu.

Prețul 1 coroană. — Pentru România 1 Leu 50 b.
In comisiune la librăria A. Mureșianu, Brașov.

224.927 F.S.

Mangra,
Tisza și
Tribuna.

Un mănunchiu de dovezi

adunate din

„TRIBUNA“

DE

Dr. AL. VAIDA-VOEVOD,
DEPUTAT.

Nicola Popovici

BRAȘOV, 1911.
Tipografia A. Mureșianu.

Attest

18 1881

Emmett F.

Notary Public

for the State of

Mississippi

My Comm. expires

20 1882

Notary Public

d-lui Ciorogariu. Ori, poate *nu* „Tribuna“ și-a schimbat „credințele“ și „convingerile ciostite“ despre calitățile noastre? Poate calitățile *noastre* s'au schimbat de eri până astăzi? Poate, că „Tribuna“ are *dreptate* să scrie, că ea a rămas *consecventă* și că *noi* din »*cei mai ideali reprezentanți ai poporului român*« cum ne botezase, — *căzând coaliția* și ajungând Tisza puternic — am devenit *dintr'odata* ceea ce ne numește „Tribuna“ astăzi, adică: „ramoliți“, „imbecili“, „lași“, „mistificatori“. „ceata oficială care se lăfăește în fruntea alaiului“, „figuri șterse și goale“, „asasini“, „pehlivani“, „sfinți năbădăioși“, „bipezi inconștienți“, „măgari“, „bătrâni cicălitari și răutăcioși“, geloși, ca femeile — cari după ce au jertfit toată viața lor pe altarul zeiței Venus vulgivaga — „se văd, încetul cu încetul părăsite (la bătrânețe) de ceata de adoratori nebuni?“ Dovada, că *noi* ne-am fi *schimbat*, așa în pripă, *ajungând Tisza omnipotent* în partidul guvernamental, *nu* a dat-o încă „Tribuna“. Căci a *înjura nu* înseamnă a *dovedi*. Dar chiar și dacă unul ori altul dintre noi s'ar fi schimbat, iacă așa, de azi pe mâne*): cum de *nici unul singur din zecile și sutele de bărbați, cari stăruiesc pentru susținerea disciplinei și pentru consolidarea partidului național român nu e pe placul »Tribunei«*?

Cum de *întregul* partid național român și *toți* membrii din comitet sunt atacați, calomniați și combătuți de »Tribuna«? Cum de *tot* ce întreprinde conducerea partidului național e *retăcut* din partea ei, ori prezentat ca o prostie, ori ca un lucru de nimica? Și *în același timp* pe d-nii Oncu și Ciorogariu, pe *atentatorii* la viața partidului național, ni-i prezintă *penele plătite de d-lor*, în coloanele »Tribunei« *lor*, ca pe cei mai »vrednici« bărbați.

Am fi ajuns într'adevăr așa de departe, încât a *nu respecta organizația partidului național român*, a atenta în mod perfid contra existenței lui, a *nu se supune disciplinei de partid*, poate fi prezentat ca o *virtute*, ca o *vred-*

*) Ca d. e. D-nul Dr. G. Popa, pe care d-nul Dr. Oncu îl designase de suocesorul său în deputăție pentru cercul Iosășelului.

nicie, ca un *titlu de glorie*, care merită să fie slăvit chiar și de poeți și de literați români, pe la banchete?

D-nilor Scheopul, Bocu, Montani, Chendi și Soricu! Dacă d-voastră *nu o să vă jenați să faceți și în viitor* — în numele unor »idei libere« și a »primenirei«, — garda de onoare a d-lor Ciorogariu și Oncu, a acestor »co-rifei« *politici*, travestiți, în timpul din urmă, în »*mecenajii* *culturei*« românești, dați-mi voe să vă spun și eu o »*păreră liberă*«:

Înjurați-mă cât vă place!

Declarați-mă de un »fleac«, de »asasin«, de »imbecil«, de »rău«, de »ramolit«, de »ticălos«, de ce veți voi.

Lăsați curs liber talazurilor de insulte, pe cari le va născoci fantazia d-voastră!

Primiți însă asigurarea, că eu am devenit în urma »reclamei«, ce mi-a făcut-o »Tribuna« în trecut, atât de »închipuit« și de »grandoman«, încât înjurăturile d-voastră nu-mi pot strica buna dispoziție!

Anume, când citesc în »Tribuna« vre-o grosolănie, minciună, infamie ori calomnie la adresa mea, ori la adresa tovarășilor mei de muncă și de luptă națională, scot grabnic din buzunar Nr. 137—1906 al »Tribunei« — îl port ca talisman pentru umorul meu pretutindenea cu mine, — și citesc articolul de fond, și apoi rîd, și — nu-mi pasă de d-voastră și de bârfelile d-voastră. Căci ori cât mi-ași da silința să vă iau în serios, nu-mi mai este cu putință, după *ce recetesc acel articol*, pe care l-a scris oarecareva dintre d-voastră, atunci, *când Mangra nu era deputat guvernamental* și *când Tisza nu făcea politică*. Rîd deci când mă înjurați, căci sunt convins, că *după ce* va cădea Tisza și cu el Mangra, »Tribuna« *din nou* mă va lauda, dacă vă mai fi pe lume!

Dar iată acest articol faimos. Citiți-l și mai râdeți și d-voastră, înainte de ce v-ați apuca, din nou, să continuați cu înjurăturile.

Cuvânt înainte.

„Nimic nu este mai expus controlului public decât coloanele unui ziar. E o carte deschisă în care ce-țește oricine. Dacă potrivnicii noștri ar fi găsit în „Tribuna“ un *singur* articol, o *singură* frază sau *măcar* un *cuvânt* de trădare, nu s'ar fi năpustit asupra lui ca *hienele* arătând lumii întregi dovada mult așteptată?”

„Meșterul de oglinzi“,
„Tribuna“ Nr. 39—1911.

Nimic nu este mai greu pentru publicul cetitor al unui ziar scris șiret și echivoc ca »Tribuna«, decât să descopere tendințele *adevărate*, pe cari le servește un astfel de ziar. Căci cetitorul de gazete, fugind cu ochii repede peste foile tipărite, numai rar observă înțelesul ascuns al cutărei fraze încurcate din coloana din urmă, care stă în contradicere logică cu premisele lansate într'o frază sforăitoare din coloana primă.

Ingăimarea sofistică de eri a ziarului se lovește în cap cu ghiveciul lui echivoc de azi. Ce s'a tipărit înainte cu câteva luni, azi, cu aceleași litere cicero, este declarat de »redacția« ori »direcțiunea ziarului« de minciună. Zădarnic se provoacă bietul cetitor la datul și numărul ziarului, că d. e. »Tribuna« în Nr. din 24 Iunie 1910 a scris:

»In contra acestui *comitet* s'au ridicat acuze grave... el este învinovățit, că a făcut greșeli în conducerea *alegerilor* și a *contribuit astfel la înfrângerea...* partidului. Acuzele au aflat expresie publică nu numai în coloanele

ziarului nostru», citarea numărului și datului este un argument mai puțin zdrobitor, decât gravitatea cu care îndrăznește să răspundă tot »Tribuna«, în 2 Martie 1911, deci după zece luni: »Nu că de nenumărate ori, dar *nici o singură dată* ziarul nostru (!) nu a adus *comitetului* acuzația, că el ar fi de *vină* pentru înfrângerea dela *alegerile parlamentare*. *E o supremă inconștiență să afirmi neadevăruri atât de sfruntate*«. Cetitorul ar dori să se convingă dacă într'adevăr ziarul lui, despre care crede că e *extrem de național* este *mincinos* ori nu. Căci dacă *este mincinos*, atunci nici oamenii, cari îl redactează *nu pot fi conduși de gând curat*, după ce ei »ne dau credințele intime ale sufletului lor«, neavând »zgardă oficială la gât«. Dacă deci »credințele intime ale sufletului lor« sunt mincinoase, atunci și *naționalismul* lor va fi mincinos — gândește cetitorul. Spre a se convinge ar trebui să studieze însă toată colecția ziarului. Cine are colecția, nu are timp, dar nici poftă să se supună la tortura de a receti tot spanacul tipărit al »Tribunei«. În doze mici, cotidiene, mai merge să cetească cineva »Tribuna«, dar în doze mari — colecția produce senzații desagrababile prin bombastul echivocităților și minciunilor ei vertiginoase. Câți inși dintre Români vor fi avut deci abnegația să se supună martiriului, pe care îl prelinde »Meșterul de oglinzi« în citatul de mai sus? Și câți inși au la îndemână colecția? »Tribuna« deja a doua zi servește doar scopuri mult mai folositoare, decât în ziua când o aduce poșta. Într'o casă copiii își leagă cărțile în ea; într'alta hârtia ei se folosește de surogat de așchii spre a se aprinde focul în sobă; forfecată la margini decorativ, împodobeste blidarul pe sate; ba o mai găsește omul și prin porumbiști. Și din capetele Românilor cinstiți ar evapora repede otrava minciunilor ei, dacă redacția și »comanditarii« nu s'ar îngriji zilnic de nouă doze de toxine emetice și narcotice.

»Tribuna« a tot tipat să se aducă »probe«, »dovezi«, că ea »tradează«, că scrie echivoc, că scrie »neadevăruri«. Nu a fost de ajuns, că comitetul partidului național român a înfierat desertarea »Tribunei«. Nu a fost de ajuns,

că bărbați ca d-nii N. Iorga, C. Stere și Aurel C. Popovici au condamnat campania ei fratricidă. »Tribuna«, tot așa ca și clandestinii ei stăpâni și literații seduși de ei, pretinde »dovezi« ! Sper că publicul românesc va găsi în broșura aceasta *dovezile*, pe cari de un jumătate de an le cere »Tribuna«. — »Meșterul de oglinzi« zice: »coloanele unui ziar sunt o carte deschisă«. Am frunzărit deci și eu în cartea aceasta. »Muncă de hienă« — va țipa »Tribuna«. Ei și? Rog pe cetitor să vadă ce a desgropat »hiena«. Sunt tot citate din »Tribuna«. Dacă aspectul acestor citate e urât, conținutul lor mincinos, iar mirosul lor neplăcut, »Tribuna« poartă vina.

*

Dincoace de munți un ziar românesc nu are și nu poate avea alt rost, decât să susțină solidaritatea partidului național român. Trebuie deci să apere cu intransigență *disciplina de partid*, singurul mijloc prin care să poate crea și întări solidaritatea. Trebuie să verse în sufletele cetitorilor un belșug de însuflețire pentru lupta de apărare sfântă și dreaptă.

Pe cei *buni* trebuie să-i *încurajeze zilnic*, dovedindu-le, că munca, oboseala, abnegațiunea și suferințele lor nu sunt *jertfe zadarnice, sterile, neînțelese* de mulțime, că pilda lor vie este *apreciată și urmată* de toți Românii cinstiți și dornici de o soarte mai vrednică. Și spre a întări șirele partidului național român, ziarul mai trebuie să-i îndemne la muncă pe *cei cari stau de o parte* sceptici, indiferenți ori apatici. Dar' *nu* cu vorbe de hulă și de ocară, *nu* cu insulte grosolane și calomnii meschine, ci cu dragoste frățească izvorâtă din inimă sinceră. Numai dragostea trezește dragoste, numai critica cinstită îndeamnă la muncă. Minciuna obraznică, critica răutăcioasă, calomnia și răutatea, ori cât de iscusit ar fi mascate cu fraze echivoce și ori cât s'ar ascunde după paravanul ademenitor al paradării cu dragostea de neam, produc sânge rău, ură și certe între frați. Ura și cearta noastră internă slăbește forțele *noastre* și *întărește* pe contrarii românismului. Atacarea comitetului în modul cum o fac »preme-

nitorii« ar fi o infamie și în cazul, când retrăgându-se actualul comitet, ar putea fi înlocuit prin altul. El nu poate fi însă înlocuit, pentru că lipsesc alți 30 de bărbați, cari ar fi hotărâți să ia asupra lor sarcina de a primi conducerea partidului național român. Ce înseamnă deci »premenirea« »Tribunei« ? Ea înseamnă a submina disciplina partidului național român, a distruge solidaritatea noastră, deci a face *guvernului* cel mai neprețuit serviciu. Dacă »Tribuna s'a făcut vinovată de acest păcat și dacă ea *nu vrea* ori *nu poate* să ofere garanții ireproșabile și sigure, că în viitor nu-l va comite, atunci ea *a tradat* și *are de gând să mai tradeze* interesele partidului național român. *Nu este deci vorba de o luptă și desbinare între membrii partidului național român*, ci de tradarea intereselor acestui partid, de subminarea perfidă a existenței lui prin *un* ziar, în dosul căruia nu stau în definitiv decât *4 oameni* — pe cari îi putem vedea — d-nii Dr. Oncu, R. Ciorogariu, S. Bocu și I. Scheopul. *Ei fac »Tribuna«.* *Ei sunt deci »Tribuna«.* *Intre ei și între partidul național român nu poate fi deci vorba de negocieri de pace.* Alternativa este : să supun ei, adică »Tribuna«, disciplinei de partid ori nu? Dacă nu, atunci ori cât de greu ar fi și ori cât timp ar pretinde, partidul național român va trebui să facă tot ce-i stă în putere spre a nimica »Tribuna«. Căci lupul îmbrăcat în piele de oaie este mai periculos decât lupul nemascat. *Și lupul în piele de oaie trebuie nimicit, chiar și dacă ar trebui tăiat tot codrul.* Căci *codrul crește din nou*, dar turma decimată de năpraznicul lup cade jertfă lupilor, cari stau la pândă.

Câteva date informative.

»Tribuna« a fost întemeiată ca organ »independent« de partidul național român, cu ajutorul d-lor Brote și Slavici, de »amicii« din Arad ai acestora, d-nii Mangra, Ciorogariu și Oncu. Păcatele ei *vechi* sunt schițate în capitolul »*pro domo*«. Până în anul 1906 opinia publică românească de pretulindenea *nu a avut incredere* în »Tribuna« și simțea, că ea joacă un rol echivoc, pledând când pentru o

politică de împăcare cu guvernul, când pentru o politică națională mai radicală de cumera în stare să o facă — *între împrejurările date* — partidul național român. Oamenii noștri politici aveau informații sigure, că d-nii Brote, Slavici și Mangra serveau — încercând să contrabandeze prin »Tribuna« anumite idei — interese *streine* de interesele partidului național român din Ungaria și Transilvania. Stăpânul lor nevăzut de *atunci* a fost tras pe sfoară de ei să creadă, că *românismului* i se fac bune servicii susținându-se la noi o »biseriçuță« în sânul partidului național român. Par'că nu ar fi posibil să fie asigurate interesele românismului prin organizația partidului național!

Lucrurile s'au schimbat. Stăpânul nevăzut al d-nilor Slavici, Brote și Mangra a fost înlocuit cu oameni cu vederi și cu inimi mai largi. Aceștia au sistat »politica de bisericuțe«. Pe de altă parte Tisza, care juca pe împăciuitorul Românilor prin Mangra, fu silit, nimicindu-se partidul la alegerile din 1905, să se retragă din politică. Dela 1906—1910 »Tribuna« a avut — silită prin căderea la Tisza — ocazie să-și câștige popularitate înaintea Românilor din patru unghiuri. Căci, *neputând susține relații* Mangra cu guvernul coaliției, »Tribuna« a avut carta biancă să atace acest guvern. Indată ce a căzut însă coaliția și a început să răsară steaua lui Tisza, în primăvara a. 1910 aleargă Brote și Slavici la Pesta¹⁾, discută cu Mangra, cu șeful secției de presă de pe atunci, Klein, cu conții Tisza și Khuen-Héderváry. Dela Pesta pleacă la Arad, la R. Ciorogariu și la Oradea-mare, la Mangra. Fac încercarea — risipind o mulțime de parale — să zăpăcească presa din România prin știri false, date în »Corespondența română«. Presa din Țară, condusă de bărbați cu pricepere politică, a refuzat aceasta »Corespondență română«, pusă în serviciul guvernului ungar.

Călăuzul politic al d-lor Brote și Slavici prin Budapesta era redactorul »Corespondenței române«, faimosul »publicist«

¹⁾ Vezi broșura lui Slavici: »Zbuciumări politice la Românii din Ungaria«, București, ed. »Minerva« 1911. Vezi mai cu seamă pag. 70 și 84.

Câmpian¹⁾. Contele Khuen a avut intenții serioase de a garanta partidului național român »alegeri libere«, adică de a nu aplica în contra alegătorilor români mijloacele extreme de terorism administrativ și jandarmeresc, căci alternativa era: să facă pace cu partidul național român ori să frângă partidul. Pacea cinstită între popoare într'un stat constituțional, numai prin intermedierea partidelor parlamentare este posibilă. Era deci absurd să se gândească la o pace cinstită șeful guvernului, dacă făcea — precum a făcut — cu neputință alegătorilor români să-și trimită reprezentanții legali în cameră. Contele Tisza și-a aruncat atunci în cumpănă toată autoritatea și a zădărnicit prin Iessenszky realizarea »alegerilor libere« pentru candidații partidului național român. Cât timp guvernul poate parada cu deputații *guvernamentali* români, cât timp aceștia, fără a primi pentru națiunea română drepturi întemeiate pe *institutiuni*, fac parte din partidul guvernamental, contele Tisza nu a găsit din punctul de vedere al *maghiarismului, de necesar* să fie recunoscut partidul național român ca un factor, de care trebuie să se țină seamă în viața de stat. Era deci firesc, ca politica lui Mangra lipită de orice principiu și postulat *național* să fie sprijinită și susținută prin Tisza. Visita d-lor Brote și Slavici la Budapesta, Arad și Oradea-mare, a cauzat o desăvârșită schimbare a tacticei guvernului Khuen față de partidul național român.

În loc de »alegeri libere«, partidul național român a avut parte de alegeri nemaipomenit de brutale. Din 15 mandate, pe cari le-a avut partidul național român, a putut câștiga abia 5. După alegeri tactica contelui Tisza a fost și este să pregătească terenul pentru o grupare puternică românească »patriotică«, sub conducerea lui Mangra, care în viitor, la alegeri, să ia lupta cu *program guvernamental maghiar*, în contra candidaților partidului național român. Va fi deci pentru partidul nostru vorba de o luptă pe viață, pe moarte. Pe când Tisza, prin Mangra, lucră la

¹⁾ Acest »publicist« fost cândva preot în Prigor, a dat incontestabile dovezi de dexteritate publicistică scriind, când a stat câțiva ani pentru escrocherii în temnița din Aiud o carte, primită cu multă căldură de »Bp. Hp.«

închegarea grupărei »patriotice« între Români, pe atunci »Tribuna« d-lui R. Ciorogariu, al *amicului* d-lor Brote; Slavici și Mangra a făcut, face și are de gând să facă — după cum se dovedește din ținuta ei până la evidentă — și pe viitor totul spre slăbirea partidului național român. Această acțiune fratricidă a »Tribunei«, posibilă în urma popularității, pe care ziarul și-a câștigat-o la Români în epoca guvernului coaliției, 1906—1910, și pe care o maschează cu fraze radicale, va fi desvălită în cele ce urmează.

A cui politică o face „Tribuna“?

Contele Tisza a rostit în discursul său ținut în 12 Iulie 1910 în cameră cuvintele: »In politică poate să aibă o acțiune numai două scopuri: ori trebuie sporită puterea taberei proprii, ori trebuie înfrântă, slăbită, puterea contrară: Principiul acesta este o axiomă de valoare dogmatică a strategiei politice. Ori ce acțiune politică cinstită a unui partid, a unui singuratic ori a unui ziar, nu poate avea alt rost, decât să întărească tabăra proprie ori să slăbească pe contrar.«

Să analizăm, fără nici o patimă, calm, obiectiv și rece, oare din punctul de vedere al dogmei de tactică politică, fixat scurt și precis de contele Tisza: a cui politică o face „Tribuna“?

Ion Slavici scrie în broșura sa »Sbuciumări politice la Români din Ungaria« Pag. 56: »Numai puțin dintre fruntașii Românilor au avut bărbăția de a se frunta și furoarea de a-și lăsa sânii să se rănească de Unii și pării ciumărești«

za, zice în vorbirea
Iulie 1910 în ca-
cari se girează
rept, ca repre-
ai naționalii-
cătorii lor,
aceasta cu
re, decât
am pu-
ne fap-
i no-
inși.

...a în-
...oristilor
...da adevăra-

...dintre aceștia a fost
...Vasile Mangra, a-
...care Academiei Române, a-
...României erau deprinși
...totdeauna în fruntea
...naționale. »
...La pag. 63 : »nu există nici
...virtutea căreia s-a
...mulți Români, și sunt
...autoritatea lui. »
...La pag. 77 : »N-a avut
...și în auzul co-
...silințele și
...aparente. »
...g. 81

...este un fidel ecou al celor
...Tisza și de Slavici.
...In nr. 255, 9 Dec. 1910,
...într'un număr popular, »Tr. »
...»Ci-că s'ar răfui mai întâi
...d-nul Mihai, ale cărui aluzii
...câți-va membrii
...partidului ar fi lăsat niș-
...nedumeriri în ceata niș-
...Mă rog, asta e slova ofi-
...câți-va oameni
...rească : ce-c e. »
...iubitul nostru
...nerea ?

...marcanți
...să lăsm
...diploma
...Căci într-
...o crimă
...bănuială
...tico

A cui politică o face „Tribuna“?

Contele Tisza a rostit în discursul său ținut în 12 Iulie 1910 în cameră cuvintele : »În politică poate să aibă o acțiune numai două scopuri : ori trebuie sporită puterea taberei proprii, ori trebuie înfrântă, slăbită, puterea contrară : Principiul acesta este o axiomă de valoare dogmatică a strategiei politice. Ori ce acțiune *politică cinstită* a unui partid, a unui singuratic ori a unui ziar, nu poate avea alt rost, decât să întărească tabăra proprie ori să slăbească pe contrar.«

Să analizăm, fără nici o patimă, calm, obiectiv și rece, oare din punctul de vedere al dogmei de tactică politică, fixat scurt și precis de contele Tisza : *a cui politică o face „Tribuna“ ?*

Contele Tisza, zice în vorbirea sa ținută la 12 Iulie 1910 în camera: «...aceia, cari se girează și acuma, *pe nedrept*, ca reprezentanții chemați ai naționalităților și ca conducătorii lor, pot acuma să afirme aceasta cu mai multă îndreptățire, decât înainte cu câțiva ani și am putut experia cu îngrijorare faptul, că dintre concetățenii noștri nemaghiaři bărbați distinși, cari înainte cu câțiva ani ar fi putut fi angajați la o acțiune patriotică, întristați, disgustați s-au dat la o parte.

Dv. (deputații români) v-ați putut convinge, că ați umblat pe picioare de lut, când v-ați declarat atât de puternici. **Puterea și influința Dv. asupra conșanșelor Dv.** nu e de loc atât de mare, precum ați strădui să o prezentați prin o activitate conștie de țința urmărită... doar se va trezi în fine și va păși la fapte acel element **adevărul conducător** al societății concetățenilor noștri nemaghiaři,

Ion Slavici scrie în broșura sa »Sbuciumări politice la Români din Ungaria« Pag. 56: »Numai puțini dintre fruntașii Românilor au avut bărbăția de a înfrunta și furoarea teroriștilor români... și de a-și da *adevărata* **gând** pe față.

Unul dintre aceștia a fost și părintele Vasile Mangra, acum vicar episcopesc și membru al Academiei Române, om, pe care Români erau deprinși a-l vedea totdeauna în fruntea mișcărilor naționale.

La pag. 63: »nu există nici o lege, în virtutea căreia s-a constituit acel comitet și sunt foarte mulți Români, *cari nu recunosc autoritatea lui*»

La pag. 77: »N-a avut comitetul și *nu are autoritate* și zadarnice sunt și silințele de ai-o da și încercările făcute spre a salva aparențele.»

La pag. 81: »câți-va oameni orbiți de patimă ne fac de râsul lumii.»

„Tribuna” în *primaticolii* ei este un fidel ecou al celor susținute de Tisza și de Slavici. In nr. 255, 9 Dec. 1910, **într'un număr popular**, »Tr.» scrie:

»Ci-că s'ar răfui mai întâi cu d-nul Mihai, ale cărui aluzii la câți-va membrii marcanți ai partidului ar fi lăsat niște nedumeriri în *ceala oficială*! Mă rog, asta e slobod și cei câți-va »oameni marcanți» sunt în dreptul lor să lămuirească: ce-o fi voit să înțeleagă iubitul nostru diplomat dela Vineria? Căci într'adevăr, după concepția curentă, e o cutezanță, e o crimă să lași o umbră de bănuială asupra capacității politice intangibile a »membrii marcanți»!...

»Și după ce a dat gata pe d-nul Mihai și a dat un pronunțament apodictic pentru curajul de a avea și d-sa păreri libere, comitetul va trece la »Tribuna», ca s'o lumineze și pe asta, pentru că s'a dat cu ponos

care întrec mult pe d-nii agitatori, atât în privința influenței, a forței, cât și în privința valorii intelectuale și morale...

»Precum am arătat la începutul discursului meu, a fost un moment în trecutul cel mai apropiat, când într'adevăr eram puțini, cari am crezut și am cutezat să spunem. *că domniile acesfii* (>agitatorii români) *zadarnic se prezintă ca conducătorii Românilor și reprezentanșii lor chemași: trecerea lor nu are rădăcini adânci în masele mari ale românismului, puterea lor nu este așa de tare și este de lipsă numai de o pășire curajoasă și hotărâtă, ca aceeași imaginată putere, aceeași celălune de cârși de joc, aceeași fala morgana să ni se înfățișeze în toată golătatea ei.*»

La pag. 97: »Poate comitetul să ia hotărâri cu »unanimitate» și să »decreteze» ori și ce, dar nu e nimeni sigur, că *partisanii și organele de publicitate* ale partidului vor ține seamă de dispozițiunile luate de »marele» comitet.»

La pag. 109: »S'a putut convinge ori și cine, că acest »reprezentant legal» (adecă comitetul) nu dispune de »nici unul dintre organele de publicitate ale partidului, nu e în stare să ia hotărâri și nu poate să pornească nici o acțiune, *căci nu ține nimeni seamă de dănsul.*»

la »cei mai de seamă bărbați conducători ai noștri». Mă rog, e slobod și asta! În lumea asta de naivități și de confușione a datorilor fectăruia, comitetul poate să-și procure și plăcerea de a se ocupa de gaza noastră și de a receți articolele noastre împincinate, ca să se lă-murească unde e rana, care doare. Dar oameni serioși, cum sunt, ei vor recunoaște numai decăt, că aici se găesc într'un caz de incompetență. Căci, *ce are a face comitetul cu toacă bisericuței noastre curale? Că porație platonică cum este comitetul*, el poate să desiderezze, să ia hotărâri, asupra cărora să se mai hotărască, — dar *cum își poate închipui vreunul din bunii noștri »bărbați marcanti», că hotărârea lor ar putea să ne influențeze?* Ziar încheat, cu mi de cetitori în urma noastră, cu *organizafie neafărână-foare de partid*, putere vie și neorganizată — în contra unei *problematică puteri*, cine ne

poate în mod eficace jigni în rolul nostru de organ de control și de luptă dreaptă, mai ales acum, când *spiritul de opoziție este o datorie* mai pe sus de orice îndoială? *Să încerce!*

După ce »Tr.« în nr. 276 se sbate în articolul de fond să dovedească cele susținute de Tisza și Slavici, că după cum scrie »Tribuna« în acel articol: »*Stăbucirea organizării noastre politice e dovedită de toată lumea*«, în nr. 279, din 1910 *număr popular*, publică un articol de fond: »Cine-i membrul partidului?«, spre a încerca pe patru coloane de argumentații sofistice să dovedească *neexistența* partidului național român. Cutezata echilibristică de stil culminează în fraza: »...Tribuna poate *repudia* liniștită certificatul *formal* al apartinerii la partid, mai ales, că *nimeni din frunzași nu-l poate produce* și el *nici nu există*.«

În nr. 280, exact ca contele Tisza, numai mai ordinar în cu-

vinte se pronunță »Tr.« astfel despre partidul și conducerea partidului național român: »...neputința se lăfăște sgomotoasă în fruntea *clăintului*.«

În nr. 182 scrie »Tr.« tot în articol de fond: »Suntem într-o *părăsire* desăvârșită și trebuie să vă spun, că *pricina o găsești în boeria conducătorilor noștri*. *Aceștia sunt mai vameși decât Ungurii, mai aristocrați decât grofa unguri, etc.*« (sublinierile sunt ale »Tribunei«).

În nr. 3 din 1911, art. de fond: »Ați văzut desigur, în teatrele de păpuși, cum, în fața unui public nevinovat, *pehlea-mii* de după culise trag sforile și cantă să deștepte *iluziuni opelice și aparente falacioase* prin improvizatiile lor. Viața politică este și ea un teatru și *avem și noi comediați de aceștia, cari numai prin păpușerii își fac meseria și-și găsesc cînfenela*.«

În nr. 12 din 1911, »Tri-

buna« scrie în art. de fond: Și niciodată solidaritatea acestor *autorizați* n'a fost mai fără seamăn, ca acum, când condamnă cu furie toate acele elemente, cari au un *mod mai diferentiat de a judeca* în materie de chestiuni publice. (observați stilul!). Când cântărim măsura asta de paroxism, cu care *autorizații noștri își însușesc o putere imăginară de control și de conducere*, stăm îngrijorați în fața viitorului multelor noastre așezăminte.«

Cum? »iluziuni optice și aparente falacioase«, »avem și noi comediați de aceștia, cari numai prin păpușerii își fac meseria și-și găsesc clientela?»

Cum? »*autorizații noștri își însușesc o putere imaginară de control și de conducere*«? Par'că am cunoaște cuvintele acestea. Da, le cunoaștem, din discursul contelui Tisza. Și dânsul zicea la 12 Iulie: »Domnii aceștia *zadarnic* se prezintă ca *conducătorii* Românilor și reprezentanții lor *chemați*; trecerea lor *nu are* rădăcini adânci în masele mari ale românismului, puterea lor nu este așa de tare și *este de lipsă numai de o pășire curajoasă și hotărâtă*, ca aceasta *imaginară putere*, aceasta *cetățuie de cărți de joc*, aceasta *fata morgana* să ni se înfățișeze în toată golatatea ei.«

Ași putea reproduce din numerii »Tribunei«, începând din Iulie 1910 până acuma, încă sute de exemple ca cele de mai sus. *Deplina consonanță a ideilor*, ce există între contele Tisza, Ion Slavici și »Tribuna« — organul d-lui R. Ciorogariu, al *prietinului* lui Mangra — dovedește clar, că *ai cui politică o face* »Tribuna«. Rolul trist, cum »Tribuna« se zbate să înlocuiască »Ungaria« lui Moldovân Gergely, va dumeri chiar și pe cei mai »vechi amici« ai »Tribunei« asupra rostului adevărat al acestui ziar.

Iubirea de adevăr a „Tribunei“.

Se știe, că *îndată după alegeri* »Tribuna«, în loc de a da sprijin comitetului partidului național român și puținilor deputați, cari în butul terorismului și corupției fără de seamăn, prin cari guvernul a răzbit să decimeze numărul deputaților români din camera trecută, a preferit să deschidă o companie de invective la adresa conducerii partidului. Comitetul nostru electoral a fost învinovătit de »Tribuna«, că *el* poartă vina pentru căderea candidaților partidului național român. Pe când până chiar și un ziar arhișovinist ca »Pesti Napló« constata, că în comparație cu atrocitățile comise în cercurile noastre electorale, au fost o adevărată glumă brutalitățile și corupția, pe cari guvernul le-a aplicat în contra Justițiilor, cari totuși în proporție au

reuşit şi mai puşini decăt ai noştri, pe atunci »Tribuna« inculpa fără nici un temei şi fără scrupuli comitetul nostru. În articolul »Poziţiunea partidului naţional român« (24 Iunie 1910) »Tr.« scrie: »Se ştie că în contra *acestui comitet* s'au ridicat acuze grave în toate părşile ţării. El *este învinovăşit*, că a făcut greşeli în conducerea alegerilor şi *a contribuit astfel la înfrângerea* neaşteptată şi dureroasă a *partidului*. Acuzele au aflat expresie publică nu numai în coloanele *ziarului nostru*... Şi mai la vale, în acelaşi articol: »Faşă cu acuzele ridicate în public comitetul va trebui să se justifice; el la nici un caz nu le poate ignora, dacă e vorba ca *autoritatea sa, care şi aşa nu era mare nici până acum*, să nu fie cu totul pierdută«¹⁾ »Tribuna« le scrie acestea la 24 Iunie.

Contele Tisza zice în 12 Iulie: »Puterea şi influinşa Dv. asupra conaşionalilor Dv. nu e de loc atât de mare«. Ion Slavici scrie: »N'a avut comitetul autoritate«...

Să analizăm dacă afirmările »Tribunei« corespund adevărului ori nu.

La alegerile din 1905 nu aveam organizate decăt vre-o 10 cercuri. La cele din 1906 vre-o 15. La alegerile ultime eram organizaşi bine în peste 25 de cercuri cu majorităşi româneşti. Toşi foşlii deputaşi şi candidaşi de deputaşi ai partidului naţional român împreună au cutreerat peste 1000 de comune româneşti, făcând propaganda programului nostru naţional prin nenumărate vorbiri. V. Goldiş în trei rânduri a umblat în comunele din cercul Radnei, vizitând aproape pe toşi alegătorii din cerc. Dr. Vlad a cutreerat 3, Dr. Maniu 3, părintele Lucaciu 2, Dr. St. C. Pop, Dr. Marşeu, Dr. T. Mihali, Dr. Grozda, Dr. N. Şerban, Dr. V. Branişte câte 2, Dr. I. Suciş, Dr. C. Bredicean, Dr. V. Deleu, Dr. A. Lazar, păr. N. Ivan, O. Goga, Dr. I. Erdélyi, Dr. A. Novac, Dr. G. Popovici, Dr. St. Petrovici, Dr. A. Cosma, Vasile Damian, Dr. V.

¹⁾ Comitetul electoral întrunit în conferenşă plenară, în 24 Iunie, la Budapesta a discutat atacurile »Tribunei«. Ascultând referada secretarului general Dr. Vasile Lucaciu, la *propunerea membrului din comitet O. Goga* comitetul cu unanimitate — de faşă era şi d-l Dr. Onu — a votat mulşamită şi încredere birolui său, care a condus alegerile.

Bontescu și alții și alții câte un cerc. Eu în campania electorală din 1910 am cutreerat 4 cercuri și am vorbit în 117 comune. Cu toate acestea »Tribuna« în articolul de fond din Nr. din 19 August scrie :

»Asupra unui lucru, însă, nu putem stărui îndeajuns. Un lucru trebuie să-l repetăm, *fără încetare* : nici odată n'am început lupta atât de puțin și de slab organizați, ca acum.« Luni de zile »Tribuna« a calomniat în chipul acesta comitetul. La început colectiv. În timpul din urmă s'a apucat, crezând că cetitorii ei sunt deja destul de preparați, să terfelească pe rând pe toți membrii comitetului — om de om. Cu toate acestea, speculând, că publicul nu poate ținea exact aminte toate insultele și afirmările lipsite de adevăr ale »Tribunei«, intimii d-lui R. Ciorogariu și Oncu : Domnii »redactori« și »literați români« Sever Bocu și Iosif Scheopul debitează, de câte ori găsește șeful lor de bine, în numele cinstei și al »iubirei de adevăr«, câte o desmințire, că »Tribuna« nici când nu a atacat partidul, nici comitetul, nici pe fruntași. Dintre aceste numeroase desmințiri cutezate reproduc următoarea, care este o dovadă elocuentă a felului, cum este *iubirea de adevăr a »Tribunei«*. În Nr. din 2 Martie 1911 »Tr.« scrie : »Nu că »de nenumărate ori«, dar *nici o singură dată* ziarul nostru *n'a adus comitetului acuzația că el ar fi de vină pentru înfrângerile dela alegerile parlamentare*. E o *supremă inconștientă* să afirmi *neadevăruri atât de sfruntate...*« Și apoi : »Tribuna« dacă a imputat comitetului vre-o vină pozitivă, a fost *numai* vina pentru neorganizarea *dela alegerile congregaționale*«. Nu sunt interesanți atât ca stil cât și ca idei »redactorii literați români«, depozitarii încrederii d-nului R. Ciorogariu și N. Oncu ? Asta va să zică a »face politică cinstită«, »a spune adevărul fără altă patimă« ? Aceasta va să zică : »acești scriitori n'au zgardă oficială la gât« ? Ce oameni sunt în redacția »Tribunei« ? La tot cazul cutezători. De altcum nu s'ar face ei pe ei de minciună.

*

»Tribuna« văzând că Dr. Ioan Mihu se bucură de

stima contelui Tisza și știind că d-l Dr. Mihu nu se va dimite la o acțiune de pace în contra voinței partidului național, nefiind aceasta nici cinstit, nici posibil, a fost cuprinsă de temeri. Se temea, că dacă Dr. Mihu și membrii comitetului ar fi oameni de pănura »amicului« Mangra — Dr. Mihu în acord cu comitetul național ar putea reuși să facă pace cu Tisza. Ce se alegea atunci de diplomatul »amic« Mangra? Ce rost ar fi avut atunci supunerea necondiționată a călugărului transfug în fața »leului dela Geszt«?

Deoarece »Tribuna« nu este însă altceva decât oglinda tipărită a »cinstei« și iscusinței altruiste a redactorilor și comanditarilor ei, tactica ei potrivită în fața *închipuitului* pericol, — căci nici Dr. Mihu, nici comitetul nu erau așa naivi ori de rea credință să nu recunoască faptul, că Tisza discută pacea ca om *privat*, nu ca autorizat guvernului, — a fost găsită fără scrupuli. Un redactor al »Tribunei« pleacă la Vinerea, la d-l Mihu. Convorbirea între acest redactor și între d-l Dr. Mihu a fost redată apoi astfel în »Tribuna«, încât atât d-l Dr. Mihu cât și comitetul național erau prezentați ca niște imbecili, cari vor compromite la *Impăratul* și în streinătate pe Români. Căci de aceea s'a îngrijit »Tribuna«, să facă a crede pe nesimțite pe cetitorii ei, că contele Khuen are poruncă *dela Impăratul* să încheie pace cu Români. Să comparăm păreriile lui Ion Slavici, ale »Tribunei« și ale lui Mangra. Este frapantă armonia între acești trei »factori ai vieții noastre politice«. E uimitoare identitatea vederilor lor referitoare la intențiile guvernului și ale Impăratului. Acești Români »bine informați«: Slavici, Mangra și amicii lor dela »Tribuna«, au dovedit din nou, că știu să »salveze interesele mari ale neamului«, lucrând paralel și că »în interesul neamului« un organ *independent* ca »Tribuna« își poate permite licența poetică, de-a falsifica interviewul cu »iubitul nostru diplomat dela Vinerea«!

I.

Candidatul partidului muncii naționale maghiare, călugărul transfug Mangra, zice în vorbirea sa de program, publicată în nr. din 8 Maiu 1910 al ziarului independent »Tribuna«¹⁾ »Guvernul lui Khuen n'a venit să se războiască, ci ca să facă pace în țară; programul său nu jignește interesele îndreptățite ale naționalităților. De aceea deputații naționaliști... au comis o mare greșală politică, că nu s'au apropiat cu încredere de acest guvern nou, cu program și o direcție politică nouă, împăciuitoare...« etc.

¹⁾ Afară de »Tribuna«¹⁾ nici un alt ziar românesc ori maghiar nu a găsit de necesar să reproducă în întregime vorbirea de program, prin care vanitosul călugăr încerca să zăpăcească, atât pe maghiari cât și pe români. Cine a pus la dispoziția »Tribunei«¹⁾ manuscrisul vorbirii lui Mangra?

II.

D-nul I. Slavici scrie, în broșura sa: *Ștuciumări politice la Românii din Ungaria*:

La pag. 8. »Chiar și cei... ce nu cred, că are actualul guvern ungar destulă pricepere și destulă autoritate, ca să rezolve chestiunea naționalităților, ba *tocmai ei* trebuie să se ferească de ori și ce faptă, care produce aparența, că Românii sunt cei ce zădărnicesc bunele silințe ale actualilor *consilieri ungari ai Împăratului și Regelui Francisc Iosif I.*

La pag. 110: »E învederat, că în mijlocul acestei învălmășeli, d-nul Dr. I. Mihu a ostentat și d-sa înzadar, căci n'a fost nimeni în stare să-l dea răspuns la întrebarea, »ce vrea partidul național român«²⁾ (da, da, păcătoșii de »membrii marcanti ai partidului«³⁾ sunt de vină!)

III a

»Tribuna«, ziar »independent«, care, în nr. 255 din 1910, întreabă că »ce are a face comitetul, cu toaca bisericutei noastre curate?«, scrie (în nr. din 30 Noemvře 1910):

»A înfățișa poporul nostru ca refractar din capul locului ori cărei împăcări este *doar* punctul de vedere al politicei ungurești, care s'a silit totdeauna, atât în fața *Coroanei*, cât și în fața străinătății să acrediteze această părere despre poporul românesc.

De ce s'au întrerupt *tratat*ive de împăcare, dacă guvernul vrea cu sinceritate *pacea* și *întărește* *aceeaș* *dispoziție* *sin-*
ceră în societatea noastră? Deslușirile date în punctul acesta de d-nul Mihu *nu sunt* de loc *suficiente*. Ele prezintă chiar oarecare *gravitate prin faptul*, că d-nul Mihu *aruncă o parte a responsabilității pentru zădărnici*rea tratativelor și asupra »unor

III b

membri marcanți ai partidului național.

Fiind vorba de *stabilirea* unei responsabilități atât de *grave*, de o divergență de *vederi chiar*, care vedem că s'a declarat între d-nul Mișu și *acei membri marcanți ai partidului*, am dori să știm în ce *consistă* această divergență? La *urma urmei* este vorba *aci* nu de o *afacere particulară* a d-lui Mișu cu a domnilor *membri marcanți ai partidului*, ci de *interese mari și superioare ale neamului întreg*.

»Guvernul Khuen nu a venit să se războiască, ci ca să facă pace«, ne spune »părintele« Mangra, amicul d-lui R. Ciorogariu — »de aceea deputații naționaliști au făcut o *mare greșală*, că nu s'au apropiat cu încredere de acest guvern«.

„...ei trebuie să se ferească de ori și ce faptă, care produce aparența, că Românii sunt cei ce zădărnicesc bunele silințe ale actualilor consilieri ungari ai *Impăratului* și Regelui Francisc Iosif I“, ne spune I. Slavici, care toată viața lui a știut perfect ce anume vrea *Impăratul*“.

„Tribuna“ d-lor R. Ciorogariu, S. Bocu și I. Scheopul, *neliniștită* grozav, că *Impăratul* își va pune părerea bună ce o are desigur despre bravul popor român, se grăbește și ea să ne avertizare: „A înfățișa poporul nostru ca refractar din capul locului oricărei împăcări este *doar* punctul de vedere al politicei ungurești, care s'a silit totdeauna, atât *în fața Coroanei*, cât și *în fața străinătății*, să acrediteze aceasta părere despre poporul românesc“. „Tribuna“ bate deci alarm pe „toaca bisericuței ei *curate*“ (o da, „curate!“) căci: „La *urma urmei* este vorba *aci* nu de o *afacere* particulară a d-lui Mișu cu a domnilor membrii marcanți ai partidului, ci de *interese mari și superioare ale neamului întreg*“.

Ce bine a făcut „Tribuna“, că a trimis un redactor la d-l Dr. Mișu spre a-l interviewa. Fără a se provoca la

acea convorbire a redactorului ei cu d-l Dr. Mihiu, nu ar fi putut lua în apărare „interesele mari și superioare ale neamului întreg” în contra comitetului național. Căci, toate ca toate, d-nii Sever Bocu, Iosif Scheopul, în frunte cu prea cuviosul R. Ciorogariu știu mai bine cum trebuiesc apărute „interesele mari și superioare ale neamului” într'un organ „fără sgară la gât”, decât comitetul partidului național român.

Și fiindcă d-lor fac politică de „părerii libere” și de „premenire a valorilor” într'un „organ independent”, este firesc să nu aleagă mijloacele când e vorba, că comitetul — fiind compus din „bătrâni ramoliți”, nu-și dă seamă, „că pot fi vremuri și situații, când ideia națională are nevoie de a fi susținută chiar contra partidului, care nu mai este în consonanță cu ea”. (vide Nr. 262 din 1910 al „Tr.”) Mijlocul, de care s'a folosit „Tribuna” spre a-și crea posibilitatea de a salva situația „amicului” d-lui Ciorogariu, a „părintelui” Mangra, sub masca apărării intereselor „mari și superioare ale neamului”, a fost o mică falsificare în redarea convorbirii ce a avut-o redactorul ei cu d-l Dr. Mihiu. Cel ce constată acest fapt — de altcum obicinuit în coloanele „bisericeței noastre curate”, — este însuși d-l Dr. Mihiu. D-sa zice fin, dar clar, — în scrisoarea, ce a adresat-o „Tribunei” (în Nr. din 4 Decemvrie 1910 al „Tr.”), despre iubirea de adevăr a „Tribunei”, al cărei redactor vorbise *între patru ochi cu D-sa*:

„Recunoașterea unei greșeli este întotdeauna un semn de îndreptare. Recunosc deci și eu că *am greșit, din lipsă de experiențe îndestulitoare în asemenea chestii.*

Poate ar fi fost bine să mă îngrijesc de un act notarial în toată regula, sau de doi martori pentru a mă putea referi la ei în caz de nevoie.

Este departe de mine gândul de-a arunca „o parte de răspundere pentru zădărnicierea tratativelor și asupra unor membri marcanți ai partidului național” și de-a căuta să pun vina pe alții.

Astfel de proceduri nu intră în obiceiurile mele!”
Și mai jos:

„*Subliniez anume, că dirigenții partidului național nu au avut nici un amestec în întreaga afacere și, prin urmare, criticile la adresa lor sunt gratuite*“.

„Tribuna“, făcută astfel de minciună, desavuată și blamată de d-l Dr. Mihiu, credeți că șovăește măcar un moment să-și recunoască greșala? Ce greșală? D-l Mihiu și „oamenii conduși de josnice indemnuri de răzbunare“ au interpretat greșit „scrisul ei cinstit“. Atâta tot. Ea adaugă deci un mic comentariu la capătul scrisoarei d-lui Dr. I. Mihiu, care se începe cu vorbele:

„Șirele de mai sus ale d-lui Mihiu vorbesc îndeajuns.“ (Credem și noi, că vorbesc îndeajuns!) și se sfârșește cu constatarea:

„ținem să declarăm că ele aveau *intenția* să exprime *numai* neîncrederea *noastră* în intențiile *serioase* ale guvernului“.

Care cetitor mai poate dubita, că „Tribuna“ în articolul ei de fond din 30 Noemvrie (compară citatul de mai sus) a fost condusă de alte „intenții“, decât să-și „exprime *numai* neîncrederea în intențiile serioase ale guvernului?“

Să trecem însă la alt caz.

*

Este de obște cunoscut, că la „Tribuna“ șefiile se întemeiază pe următoarea scară: D-lor Montani și Scheopul le poruncește d-l Bocu, d-lui Bocu îi poruncește d-l Ciorogariu, pe când d-l Dr. N. Oncu e sugerat să trăiască în iluzia, că dânsul conduce întreaga „societate comandită“ a „Tribunei“. D-l R. Ciorogariu ar avea menirea înaltă să crească generațiile viitoare de preoți pentru dieceza Aradului în duhul creștinesc al blândeței, al adevărului și al iubirii deapropelui. Ar trebui să le dea pildă cum trebuie să fie un preot adevărat. Frumoasă menire! De ce nu să dedice d-sa exclusiv nobilului său oficiu pedagogic? De ce preferă D-sa să fie dictatorul „Tribunei“ și cel mai iscusit între comanditarii ziarului „independent?“

De câte ori comite însă „Tribuna“ vre-o incorectitate, d-sa declină ori ce răspundere, ba joacă chiar pe preotul

ofensat în demnitatea sa bisericească de prea cuvios protosincel.

Ce vină poartă, mă întreb, inocenta reverendă a lui Mangra ori a d-lui R. Ciorogariu pentru faptele politice a stăpânului ei? Când e vorba de faptele politice ale lui Mangra, ori de politica de casă a d-lui R. Ciorogariu, debitată în „Tribuna“, de ce d-nul R. Ciorogariu, deshrăcând pentru publicitate galonatul costum de comanditar și șef politic al „Tribunei“, se ascunde grabnic în reverenda cuvioasă de protosincel, strigând: cine se atinge de mine valăamă cinstea preotească? Că purtarea aceasta a d-lui R. Ciorogariu este o simplă farsă și că d-sa când e vorba de *alți* preoți și de *alți* directori seminariai nu e deloc atât de îngrijit de demnitatea preotească, o să dovedească următoarele citate din „Tribuna“. Să observați. Nu numai pentru sine, ci și pentru amicul său, „părintele“ Mangra, pretinde P. C. S., d-nul R. Ciorogariu „*Salvus conductus*“ în numele „dignității bisericești“.

Dar să-l lăsăm să ia d-sa cuvântul.

In »Tribuna nr. 263, 18 Dec. 1910. P. C. S. d-nul protosincol R. Ciorogariu publică la loc de frunte »spovedania unui om cinstit«. Aici spune d-sa despre demonstrațiile, cari au avut loc în Arad, contra lui Mangra:

»Să nu poștească dela mine nimeni să aprob ca preot de monstrația din Arad dela Seminar în fața tinerimei clericale și în căminul școlii conduse de mine — împotriva unui *dignitar bisericesc*, care vine la Sînod cu episcopul său, dela altarul la care împreună am liturgisit. Și da, să nu ceară nimeni dela mine să rămân *imposibil* la vederea nenorocirei *prietenului*, cu care 30 de ani am mâncat pâinea amară a suferințelor pentru un ideal comun. Cine nu înțelege această, acela n'a avut prieten.«

In nr. 280, (7 Ian. 1911) publică »Tribuna« »Scrișori din Sibiu« cu omiosul motto:

»De-ar ști omul ce-ar păți,
Dinainte s'ar păzi!«

In scrișorile acestea este terfelit în mod obraznic P. C. S. Protosincolul Roșca, *directorul seminarului Andreian*. De ce? Pentru-că d-nul Dr. Roșca este și fără să facă »spovedania unui om cinstit« în vre-o foaie »independentă«, cunoscut ca cel mai cinstit om și ca preotul și călugărul cel mai fără de prihană. Cum însă d-sa se bucură de stima obștei românești, chiar pentru-că d-sa fiind adevărat călugăr, își vede de slujbă și nu face politică — este concurent pericolos. Cum scrie despre acest *director seminarial* organul de sub dictatura *directorului seminarial din Arad* va judeca cetitorul pe baza fragmentului ce-l reproduc din cele două coloane de insulte ale »Tribunei«:

»Cum mergeam a gale, cu

Strânsă în curele, foaia d-lui R. Ciorogariu, în nr. din 21 Ian. 1911, publică următoarea probă de stil, isvornită din capul oțelit a oarecărui »desvăluit năstrujnic«:

Dăm reparație.

»Telegrafui Român« publică o declarație iscălită de mai mulți profesori dela seminarul »Andreian« din Sibiu și *menită să rehabiliteze* pe d-nul Dr. Eusebiu Roșca, *directorul seminarului*, față cu felul în care a fost d-sa înfățișat în »Scrișorile din Sibiu« din Nr. 280 al ziarului nostru. Declarația d-lor profesori *ni s'a trimis și nouă*, n'am publicat-o însă — *pentru tonul ei insolent*. Ar fi putut d-nii profesori să ne ceară reparația într'un ton *mai urban*, și fără să ne facă proces de intenții. Pentru că, iată, declarăm, *noi am regretat cei dinții publicării acelei »Scrișori din Sibiu«*, după ce s'a publicat *numai din greșală*. Și să ne creadă și

II b

gândul departe, iată că zăresc de departe figura de mucenic al înălțurii a directorului seminarului andrian. Eșise, ca de obicei, la plimbare să-și toacească brăul roșu. Din depărtare, cum se restrăngeau razele de lumină pe mătasa brăului, semăna cu niște flăcări. Parcă erau o aureolă de foc, co-i încuna prețioasa burlă, căreia se înclină cu atâtă devotament. Mi-s-a părut, că toată flința acestei fețe bisericesti nu trăiește decât prin și pentru acest organ, că toate lucrurile sufletei său i-s-au pogorât în pânțele ca să se sărute tihnite cu razele soarelui. Ce om fericit! — mă gândeam. Acesta știu că nu-și frământă mintea cu probleme sociale și cu probleme de educație. Idealul lui e să mănâce o plăcintă bună, cu brânză și să țese visuri pentru o mîntă episcopască. Dacă o poartă Ignatie dela Brad, de ce n'ar fi și el vrednic să o poarte? Simțeam cum mi-se răsvrătește

II c

întreg sufletul împotriva prostiei noastre naționale și repede dăduri să-mi desgrop spada.

Doi sticleți de pe o cracă din apropiere — cari, probabil, ieșiseră de sub strașina crănului curioșiei sale — tremurau din aripi de bucurie. Pe urmă s'au avântat în sbor și au trecut pe deasupra directorului. Acesta, din vesel ce era, odată încrețește sprâncenele, își scoate batista și începe să se șteargă... Iar pășările într'un cîrpiu de răs sburau spre valea de aur, vesele c'au avut inspirația să dea directorului cel mai nimerit răspuns. În sufletul meu simțeam însă, o durere adîncă, cum pot fi puși asemenea oameni în fruntea unui seminar, care e chemat să crească preoția și învățătoria noastră. Și când vezi asemenea anomalii, să nu-ți fie permis a spune, că pe Vezitul vieții noastre naționale pasc atîția...? Și mai zice lumea că n'au dreptate tinerii ofești!

III b

d-lor și onorabilul »Telegraf«, că greșelile sunt de rîndul tuturor oamenilor. Iar dacă reparația cuvenită a putut să întârzie atîta, vina nu e a noastră, ci a născutului românesc de a preveni cu violență loialitatea și corectitudinea ce trebuie presupusă la toți oamenii < (?) educați. < (?)

D-l R. Ciorogariu scrie tânguitor la 18 Decemvrie 1910, că „nu poate cere nimeni dela mine să rămân *imposibil* la vederea nenorocirii prietinelui; cine nu înțelege aceasta, acela n'a avut prietin”. Fiind deci în joc *prietinul* D-sale, Mangra, D-sa ne spune: „nu pot să aprob *ca preot* demonstrația din Arad dela seminar *în fața tinerimei clericale*, împotriva unui *dignitar bisericesc*, care vine la sinod *cu episcopul său*”, etc.

Cu 17 zile după această evlavioasă apărare a amicului său Mangra, P. C. S. d-l Protosincel R. Ciorogariu dă însă frâu liber să insulte „Tribuna” pe directorul Dr. Roșca, făcându-l prost, măgar, etc. Cum? Protosincelul Dr. Roșca nu e și d-sa față bisericească? Nu este chiar un preot mult mai cinstit și mai cuminte decât Mangra? *Nu știe organul D-lui Ciorogariu, că Dr. Roșca, dacă ar fi voit să câștige mitra cu mijloacele, cu cari Mangra vrea să o dobândească, astăzi ar putea fi episcop?*

D-l Ciorogariu desaproabă demonstrația inscenată în contra *amicului* său Mangra, în fața seminarului condus de d-sa, în fața „tinerimei clericale” și a episcopului. De ce admite însă să terfelească ziarul de sub conducerea d-sale, în fața *lumei întregi*, deci și în fața *tinerimei clericale* din Sibiiu, pe directorul seminarului Andreian? Și pe când în interesul apărării amicului său Mangra d-nul Ciorogariu, în Nr. din 18 Decemvre 1910 al „Tribunei”, face un reverențios compliment înaintea episcopului său, d-sa admite ca tot în coloanele „Tribunei” supuse dictaturii d-sale, la 7 Ianuarie 1911, să fie luat în zeflema același episcop, alături de d-l Dr. Roșca. Se poate o ipocrisie mai mare decât aceea, la care se dimitte d-l R. Ciorogariu numai pentru că este prietin cu Mangra și contrar d-lui Dr. E. Roșca? Și trec apoi *două săptămâni*, până când află d-l R. Ciorogariu de necesar — de silă, ca de voie bună — să publice o „reparație” în coloanele „Tribunei” din pana omului adevărat cinstit, care a fost regretatul Dr. Petru Șpan. *Două săptămâni* nu a simțit redacția „Tribunei”, nici comanditarul ei, d-l R. Ciorogariu, remușcări de conștiință pentru murdăriile, cu cari a fost ofensat colegul (director seminarial și protosincel) d-lui Ciorogariu.

Nici declarația profesorilor seminarului Andreian nu a fost în stare să trezească conștiința redacției și a comanditarului șef a „Tribunei“. De ce? A trebuit să treacă timp, ca să uite publicul insanițiile din Nr. 280 al „Tribunei“! De altcum nu putea să-și permită acest ziar „independent“ (dependent numai de comanditarii săi) să declare pe profesorii din Sibiiu de oameni rău educați („tonul lor insolent“!). Nici nu putea presupune, că se va găsi un cetitor atât de prost al „Tribunei“, care să creadă confecționistilor „Tribunei“, că „noi am regretat *cei dintâi* publicarea acelei „scrisori din Sibiiu“, după ce s-a publicat *numai din greșală*.“

Care va să zică în „Tribuna“ se publică *pe o față întreagă, pe 3 coloane*, o „scrisoare din Sibiiu“ *numai din greșală!* Redacția o dă la lipar *numai din greșală!*! Ii face corectura *numai din greșală!* Și „după ce s-a publicat numai din *din greșală*, redacția regretă *mai întâi* publicarea acelei „scrisori din Sibiiu“, cu toate că abia la 14 zile după ce a comis infamia găsește de bine să facă această prețioasă constatare.

Frumoasă pildă de iubire de adevăr din partea „Tribunei!“

Să trecem însă la alt caz.

*

»Tribuna« din 14 Februrie 1911 publică sub titlul caracteristic »*armele calomniei*« un articol, în care se găsește următoarea frasă:

»Aici îmi vine în minte un zvon pe care l-am auzit din părțile Beiușului.¹⁾ *Ci-că* ar fi amestecat în toată treaba și Principele moștenitor. *Ci-că* niște scrisori, pe cari le-ar fi primit moștenitorul dela »mangriști«, scrisori com-

În Nr. din 2 Martie 1911 tot »Tribuna« scrie:

»Respingem cu mâhnire insinuațiile, că am ocrotit în coloanele noastre »incercări de denunțări« contra intereselor noastre generale și declarăm *și în acest punct, că e sub demnitatea noastră să ne mai apărăm împotriva unor acuzații atât de absurde.*«

¹⁾ D-l colaborator științific mințește, căci dânsul a fost acela, care a colportat această insinuare perfidă prin cafeneaua de pe Bretter „în Sibiiu“.

promițătoare, ar fi trecut de la înalta persoană la d-l Al. Vaida și d-l Vaida le-a trimis d-lui A. Popovici. *Oi-că* pentru asta n'ar putea vorbi în public d-l Popovici.

Va să zică „Tribuna“ nu se sfiște a ne aduce: pe Mangra, pe mine și pe d-nul Aurel C. Popovici în legătură cu Principele moștenitor, căutând a amesteca până și pe viitorul nostru domnitor în campania ei murdară și trădătoare! Și tot „Tribuna“ găsește dosa necesară de cinism ca să respingă, ba să respingă chiar cu „măhnire“ „insinuațiile“, că ar ocroti în coloanele ei încercări de denunțări contra intereselor noastre generale. Ba cutează chiar să declare „că e sub demnitatea noastră să ne mai apărăm împotriva unor acuzații atât de absurde“. Precum se vede însă, nu acuzațiile sunt absurde, ci absurd este din partea „Tribunei“ de a se refugia pe platforma demnității ei. Căci aceasta demnitate este un ce neexistent.

Să trecem însă la alt caz, care va dovedi și mai limpede cum iubește adevărul „Tribuna“.

*

În Nr. din 19 Februarie 1911 »Tribuna« publică la știrile zilei, următoarea infamie perfidă¹⁾:

— »*Cât o fi costat?*
Suntem curioși cât o fi costat ultima mare adunare din Arad, la care a fost adus și d-l Stahl, ca discursurile să fie salvate pentru posteritate. Dar nu de cheltuiala d-lui Stahl, asta e ceva neînsemnat, dar la ce sumă se urcă trenurile separate, căraușitul, înțreținerea alegătorilor, etc.?

De ce te miri, iubite cetitor? Nu e de loc glumă.

În Nr. din 20 Februar 1911 tot »Tribuna« vine și scrie:

»*Redacțional*. În numărul nostru din urmă, sub titlul »*Cât o fi costat*« s'au strecurat necontrolate câte-va rânduri regretabile, cu a căror conținut redacția nu se identifice și pe cari le desaproabă în modul cel mai categoric.«

¹⁾ Cer scuze pentru cuvântul drastic, dar cum să-i zic acestei proceduri? Judece cetitorul.

Cu brașoave de astea se »in-
formează« o lume oare-care
și înzădar răzi, ele sunt cre-
zute pe cuvânt«.

Cetitorul naiv al „Tribunei“ crede, că dacă fără ști-
rea redacției s-a strecurat o infamie în coloanele „celui
mai bine redigeat ziar românesc“ biata redacție a fost ex-
trem de cinstită, desaprobând cele „câteva rânduri regre-
tabile“.

La urma-urmelor și redactorii-literați români dela
„Tribuna“ sunt oameni! Vor fi făcut foaia după vre-un
chef și în 20 Februarie, ca de atâtea ori, după cum se
vede din stilul multor articole de fond. Vre-un malițios
culegător de litere, corupt de sigur prin redacția „autori-
satului“, va fi furișat în coloanele „Tribunei“ ticăloșia
aceea tipărită, folosindu-se de împrejurarea, că d-nii re-
dactori erau, cu toată genialitatea lor, grei la cap, după
chef. Așa ar fi logic să se scuze „Tribuna“. Ea însă răs-
punzând măestrului I. L. Caragiale, în loc de a-și pune
cenușe pe cap, se avântă pe pedestalul „poruncei no-
bleței“.

Nu ar fi „lucru generos“ să-l pedepsească pe cel vi-
novat — declară direcțiunea „Tribunei“. Care va să zică
tot a știut redacția despre „cât o fi costat“? Că d-nii se
desavuează pe ei înșiși, nu strică de loc reputației lor de
oameni cinștiți. Iată răspunsul lor la înfierarea măestrului
Caragiale :

»**Declarație.** S'a strecurat în mod fatal în ziarul nostru
nenorocita notiță »Cât a costat«. Notița aceasta e pe cale acum
să ia proporțiile unui eveniment istoric. *Detractorii* ziarului
nostru au umflat-o în slavă și triumfă mulțumiți, că iată, s'a do-
vedit »echivocitatea Tribunei«. Toți *oamenii bine intenționați* (!)
au luat însă act de desaprobarea *energetică* a direcțiunii și a re-
dacției noastre, desaprobare, care a urmat imediat și-i asigu-
răm și de data asta, că tocmai noi am fost cei mai *dureros*
atinși de apariția notiței și că am *condamnat-o*. Dar răuvoito-
rii noștri nu vor să scape cu una cu două minunatul pretext
de a deplasa cu notița chestiunea principală: datoria lor de
a-și dovedi acuzațiile. (?) Ba *se servesc* și de peana măiastră a
d-lui Ion Luca Caragiale, care în acelaș timp când ne dască-
lește azi în »Românul« și ne somează să *pilduim* (!) pe autor,
uită porunca nobleței ce trebuie să arătăm omului căruia i-s'a

întâmpat o nenorocire în casă. (?) D-sa găsește că e mai generos lucru să-l iai pe năpăstuitul la păruială, ca să ispășească el, bietul, vina celui ce i-a vărât tăciunile sub streșină.

De altfel îl asigurăm pe d-nul Caragiale, că ne-am făcut datoria (?) și îl rugăm, chiar în interesul cauzei noastre obștești (?), în numele căreia ne vorbește și d-sa, să considere acest fatal incident de încheiat.

Direcțiunea »Tribunei«.

D-l I. L. Caragiale „uită porunca nobletei“, pe când „direcțiunea Tribunei“ (în Nr. din 20 Februarie 1911 redacția se desavua pe sine) îl asigură, că „ne-am făcut datoria“. Care datorie? Datoria „direcțiunii Tribunei“ ar fi fost, după cum pretindea și maestrul I. L. Caragiale, ca să-l dea afară fără doar și poate pe nemernicul contrabandist de știri perfide. Aceasta însă nu s-a putut face, căci ori cât sunt de iubitori de adevăr și de scrupuloși în chestii de cinste oamenii „Tribunei“, totuși nu puteau executa cu o singură lovitură pe trei vinovați: pe 2 redactori cinstiți și pe un comanditar ireproșabil. De aceea „direcțiunea Tribunei“ îl roagă pe maestrul Caragiale „chiar în interesul cauzei noastre obștești“ să tacă. Sărmană cauză obștească, pe ce mâni ai încăput!

*

Nostim e chipul în care „Tribuna“ își face reclamă. Ba că „toate valorile literare“ colaborează la ea, (toți adevărații scriitori, în frunte cu I. L. Caragiale sunt valori „demodate“) ba că „Românul“ nu are corespondenți fiind toți „oamenii de bine“ și „publiciștii de valoare“ contrari ai „Autorizatului“. În Nr. din 7 Ianuarie 1911 se încumăță „Tribuna“ a-și face reclamă, avântându-se la următoarea declarație: „„Tribuna“ a ajuns să fie un organ românesc, în jurul căruia s'au grupat toate elementele dornice de o mai intensă și mai aprigă luptă națională“. Să facem o mică analiză a adevărului afirmațiilor pompoase debitate prin „Tribuna“.

I.

În Nr. din 17 Martie 1911 unul dintre »publiciști de valoare«, cari lăfărează corespondențe pentru »Tribuna«, scrie între altele (reproduc ca probă de stil numai începutul și sfârșitul corespondenței de o coloană):

— Pentru „Românul“: *Correspondențul nostru* din Cluj ne trimite următorul răspuns pentru »Românul«:

»Autorizatul mă învredni-
cește de o notiță în n-rul 48,
referitor la punctul al doilea
din corespondența ce am trimi-
s-o ziarului »Tribuna«, în care
spuneam că »autorizatul« nu-și
poate găsi corespondent *mai de
seamă* aici în Cluj. Înainte de
toate, ca să nu *deviez de pro-
gramul nostru național*, prin ur-
mare să nu fiu declarat de tră-
dător, trebuie să primesc cu ca-
pul plecat și adânc convins
destăinuirea, că »Directorul zia-
rului nostru păstrează scrisorile

II.

În Nr. din 23 Martie 1911 d-l cand. de adv. *Emil Folea* răs-
punde în »Gazeta Transilvaniei«
publicistului distins, care este
din grația »Tribunei« d-l Dumitru
Găldău. Din acest răspuns
va fi destul să reproduc urmă-
torul pasagiu spre orientarea
publicului:

»Comitetul partidului na-
țional reprezintă întreg poporul
român din Ungaria, acest comi-
tet a adus hotărârea dela Cluj,
despre care d-l Găldău zice:
»... hotărârea luată a arătat încă
odată cât sunt de orbiți condu-
cătorii noștri de patimă și cât
de înguști sunt«...

D-nule Găldău! Știi cine a
adus acea hotărâre? D-nii Dr.
V. Lucaciu, Dr. T. Mihail, Dr.
A. Vaida, Dr. I. Maniu, Dr. Le-
ményi, Dr. V. Braniște etc. și
d-nii aceștia sunt înaintea d-tale,
medicinist anul al 2-lea, »în-
guști«?

Aceasta este prea mult, o

III.

Că d-nul Folea era inter-
pretul tinerimei române din
Cluj, dovedește declarația urmă-
toare, publicată în n-r. dela 24
Martie 1911 în »Românul«:

1. Nu corespund adevăru-
lui cele scrise de d-l Găldău în
numărul dela 12 Martie al »Tri-
bunei«, că ziarul »Românul« nu
ar avea aderenți între tinerii
din Cluj, precum nici aceea nu
corespunde adevărului, că »Ro-
mânul« nu ar avea correspon-
dent dintre tinerii români.

2. Cele scrise de d-l Gal-
dău sunt păreriile domniei-sale
personale și nu se pot atribui
tinerimei, care nu a însărcinat
pe d-l Găldău a vorbi în numele
ei și greșește d-l Găldău, când
crede, că a tălmăcit păreriile ti-
nerimei.

3. Desaprobă cu toată tă-
ria tonul necuvincios de discu-
ție al d-lui Găldău, din răspun-
sul publicat în numărul din 17
Martie st. n. al »Tribunei« și

mai multor distinși (? Cosp.) bărbați din Cluj, tineri și mai puțini tineri, cari și-au oferit »Românului« serviciile lor de corespondenți.»

În ceiace privește »Induloșarea« d-lor dela »Autorizatul«, îi sfătuiesc să și-o cruțe, căci vor avea lipsă de ea nu peste mult, pe când le rezerv și eu bocetele mele. Ca să se convin-gă într'adevăr d-l director, că n'am fost refuzat de »Autorizatul«, poftescă și răscolească coșul de redacțiune, și-l asigur, că nu va găsi numele meu. Cluj în 15 Martie 1911 st. n. Dumitru Găldău, stud. med.»

obraznicie la culme; ori nu te-ai gândit ce scrii, ori intenționat, mânat de nu știu ce duh, ai cutezat să arunci așa o insultă unui neam întreg. — Pretinzi încă, că tinerimea clujeană con-simte cu d-ta? Te desaproabă, d-le, cu toată tăria și față de d-ta are valoare și putere și sentința ei.»

desaprobă cutezanța d-lui Găldău, când atacă într'un stil gran-doman și cutezător comitetul partidului național, și declară scrisese d-sale, vătămătoare pen-tru cei mai aleși fruntași ai neamului, de un act lipsit de cea mai primitivă modestie și de o decadență sclaristică încă-lificabilă.

4. Desaprobă procedura prezentă a »Tribunei« de a pu-blica insultele la adresa frunta-șilor români, chiar din pana unui corespondent simplu, stu-dent universitar de anul al doilea.

Tinerimea română
din Cluj.»

D-nul Găldău, în urma tinereței sale, trebuie scuzat. Nu dânsul e de vină, că „și-a luat nasul la purtare“. De vină sunt domnii Bocu și Scheopul, șefredactorii „Tribunei“ și stăpânul lor, d-l R. Ciorogariu. Ei au introdus în limbajul presei noastre sub marca „cele mai neaoșe limbi românești“, grosolăniile vulgare din mahalalele Bucureștilor, cu binevoitorul concurs al „celui mai de seamă publicist român, d-l Il. Chendi“. D-l Găldău este numai o jertfă inocentă a școalei literare ce o face „Tribuna“. Să nu-l condamnăm deci, ci să avem milă de el. Căci pe când va ajunge la doctorat, de sigur se va lăpăda de actualii lui profesori literari și va recunoaște, că a scrie moșii nu înseamnă a face publicistică.

*

Încă un caz de iubire de adevăr a „Tribunei“.

În Nr. din 28 Martie a. c. »Tribuna« publică un raport din Viena, care se încheie astfel :

»Tăciunarii.

— Dintr'o scrisoare din Viena. —

Viena, 25 Martie.

De câte-va zile petrec în capitala Austriei deputații noștri naționaliști, d-nii Dr. Teodor Mihali, președintele clubului parlamentar, și Dr. Alex. Vaida-Voevod. Au venit aici ca să se întâlnească cu d-l Aurel C. Popovici.

Vineri seara a avut loc în onoarea lor o cină comună la care au luat parte *câți-va* prietini intimi și *neamuri* ai domnilor Vaida și Popovici. Au mai asistat și *câțiva* tineri universitari și *câțiva* *tineri membri* ai coloniei române. S'au rostit toasturi, în cari luptătorii noștri au fost

În »Românul« din 31 Martie găsim următorul răspuns la articolul »Tribunei« : »Tăciunarii«.

Vasile Goldiș

Arad.

Cele cuprinse în pretinsa scrisoare din Viena a »Tribunei« sunt minciuni. Colonia română din Viena este solidară cu conducătorii partidului național. Confirmăm moțiunea și aderențele publicate în »Românul«, decise unanim în întrunirea publică. Osândim pe subminătorii solidarității naționale.

Alex. Lupu, Dr. Ciurcu, Dr. Doctor, Dr. Cuparescu, Dr. Lazar Popovici.

Alta :

Respingem minciuna din numărul ultim al »Tribunei«. Moțiunile publicate în »Românul« au fost luate cu en-

sărbătoriți și îndemnați să ducă înainte lupta împotriva dușmanilor comuni. Și veselie a fost generală și generală ar fi fost și mulțumirea Românilor, cari n'au luat parte la această cină, — dacă unii dintre prietini și neamurile domnilor Popovici și Vaida n'ar fi abuzat de această întrunire pentru a face declarații în numele coloniei române și a tinerimei universitare din Viena — în favorul ziarului »Românul« și împotriva Tribunei.

Iar apoi :

»Se mai vorbește, că s'au expedit, tot în numele coloniei și al tinerimei, și câteva telegrame de aderentă mai multor bărbați din jurul »Românului«.

Apoi urmează o frază, care este punctul de culminație al articolului :

»Nu contestăm dreptul nimănui de a-și manifesta vederile cum i-se pare bine, dar contestăm ori-cui dreptul de-a abuza de numele unei colonii și al unei tinerimi întregi. Și de numele nostru s'a făcut un *abuz neiertat*«.

tuziasm unanim. Infam este cel ce numește tăciunari pe deputații naționali și fruntașii coloniei de aici, cu cari suntem solidari. Inflerăm ziarul, care publică asemenea calomnii.

Pentru tinerimea română din Viena: Zaharie Măniu, Iuliu Crișianu, Dimitrie Marmeliuc.«

Mai trebuie comentat la „corectitatea“ „Tribunei“? E de lipsă poate să venim : D-l Aurel C. Popovici, d-l Dr. Mihail și cu mine să declarăm că, din întâmplare, nu a fost de față *nici un singur neam* de al nostru la întrunirea aranjată de colonia și de tinerimea română din Viena în onoarea noastră? Ori să publice poate domnii general Lupu, Dr. Ciurcu, Dr. Cuparescu, Dr. E. Doctor, Dr. Lazar Popovici, și ceilalți membri ai coloniei române din Viena certificate de botez, ca să dovedească cetitorilor „Tribunei“, că d-lor nu sunt „câțiva membri *tineri* ai coloniei“? Dar :

oamenii terfeliți de „Tribuna“ au și alte ocupații, decât să răsească a desminți mulțimea nesfârșită de minciuni ale „celui mai bine redigiat ziar românesc“ !

*

Caracteristic este și cazul următor, publicat în »Românul« din 2 Aprilie 1911.

Din Cluj

De ce mijloace e în stare să se folosească »Tribuna« pentru seducerea publicului românesc.

Zilele trecute, un corespondent de aici al »Tribunei« a insultat în numele tinereimei pe acei bărbați ai neamului nostru, cari tocmai i-am ales de patroni ai concertului, ținut în 5 Martie n. cu scopul, ca să seducă lumea românească, să arete, că tinerii studenți, nu mai dau nimic pe »bătrânii ramoliți«, ci toți sunt pe partea »Tribunei«. Tinerimea universitară și-a spus cuvântul într-o declarație din Nrul 57 al »Românului«.

Dar nu numai acum în urmă, ci și de altădată »Tribuna« s'a folosit de astfel de mijloace murdare, căci iată ce putem ceti în Nrul 269 din »Tribuna« 1910 :

»Din sânul tinereimei universitare române din Cluj ni-se scrie: Cred, că zilele critice ce le trăește acest popor nefericit, grație conducerii »bărbătești« nu vă va abate dela calea cea bună ce ați apucat, ci din contră, cu mai multă putere inimile tinere, vor pune pe hârtia tiparului, ca până acum, tendințele de progres și înaintare«.

Tot în Nrul acela zice »Tribuna« :

»Dela d. Vasile Ocnariu din Macoviște, un *advocat nou* ni-se scrie :

»Vânt de primăvară a sosit și pe la noi... rog deci, cu stimă să binevoiți a-mi trimite și mie mult prețuita »Tribună«. Adece cum? »Tribuna« în loc de a zice »primim dela un student« etc., spune »Din sânul tinereimei universitare din Cluj ni-se scrie«, ca să vadă publicul, că »din sân« i-se scrie, adece în numele tuturor studenților. Ce i-s'a scris »din sân«, am văzut în declarația tinereimei din N-rul 57 al »Românului«.

Trec la scrisoarea »unui avocat nou« din Macoviște, care ar fi colegul meu Ocnariu. *D. Ioan Ocnariu, stud. în drept de anul prim*, mi-a declarat pe cuvântul său de onoare, că *nici dânsul, nici fratele său Vasile, care e comerciant n'au scris absolut nimic la »Tribuna«* »despre vânt de primăvară«, ci a trimis pur și simplu abonamentul, iar cetind în »Tribuna«, că-i »un avocat nou«, le-a trimis o *rectificare*, pe care »Tribuna«

n'a voit să o publice nici până astăzi. Acestea le-am avut de spus pentru ca să se știe.

Un student.

Mai are lipsă de comentariu acest exemplu zdrobitor al felului cum servește »Tribuna« adevărul luându-și refugiul chiar și la astfel de tertipuri ?

„Tribuna“ și solidaritatea noastră națională.

Cine este atât de naiv să mai dea crezământ asigurărilor fariseice ale „Tribunei“, că ea condusă numai de „interesele mari și superioare ale neamului întreg“ (Nr. 255 din 1910) a pornit infama acțiune de „premenire“? Căci nu este în interesul cauzei noastre să fie distrusă solidaritatea partidului național român! Nu este în interesul cauzei noastre să fie stânjenită capabilitatea de acțiune a partidului național român prin intrigile, calomniile și falsificările tendențioase ale „Tribunei“! Ce armă ne va mai rămânea, dacă solidaritatea partidului național va fi nimicită? *Nimicirea acestei solidarități este însă văditul scop al răsvrățirii „Tribunei“.* Dacă toți bărbații devotați ai partidului național român vor fi decapitați, dacă prestigiul comitetului național va fi nimicit și solidaritatea noastră făcută de batjocură, atunci va putea fi restabilită drept rezultat pozitiv al „premenirii“ „Tribunei“ reputația pângărită a „amicului“ d-lui Ciorogariu, a candidatului de metropolit Vasile Mangra.

Iată *cum scrie despre solidaritate* „organul românesc, în jurul căruia s'au grupat toate elementele dornice de o mai intensă și mai aprigă luptă națională“: (Tr. Nr. din 7 Ian. 1911).

»Dacă am fi preamărit organizația noastră, (care *nu există*), cântând în ditirambi laudele celor cari îndrumă... neactivitatea noastră politică, am fi spus o minciună, dar n'am fi încălcat disciplina de partid«. (Tr. Nr. 25 Dec. 1910.)

În Nr. din 13 Ian. 1911, sub titlul „Solidaritatea“, comite „Tribuna“ într'un articol de fond o criminală zăpăcire a noțiunilor.

Iată câteva pasagii caracteristice din acest „remarcabil“ articol:

»Sânt cazuri, când solidaritatea are frumoase succese. Cum însă *de obicei* această strânsă legătură este mult mai

ușoară și, poate, *exclusiv posibilă* între cei mai slabi, e *natural* să se întâmple, ca *cei mai tari și mai energici să nu se supună acelei mașini de uniformizare socială*, care caută să prefacă pe fiecare individ în *manechin*, supus cu totul unor anumite moravuri și credințe. Sânt apoi alte cazuri, când în solidaritate și în marginea cadrelor ei *înguste* nu se produce nimic real, se face imposibilă orice *nobilă rivalitate*, se ține pe loc orice mișcare și se ascunde totul în haina unui *spirit înapoiat*. Care om cuminte nu va admite, că în aceste condiții, *solidarizarea constituie o vinovăție?*

Iată *dar*, că nu este bine, că se vorbește atât de vag despre această noțiune și că atâta lume se *atârână* de ea. (observați stilul și limba ziarului »scris în cea mai bună limbă românească« : »atâta lume să atârână de ea«, adică de »noțiunea solidarității.«) Că unirea și concordia sânt bune și că discordia maximaeres dilabuntur se știe dela *lala Traian* și popoarele de pretutindeni caută să se folosească de *acest principiu* după putință. Ne facem însă *rezerva* asupra faptului, că *fiecare caz* de solidaritate își are *povestea* sa și cercetându-le mai deaproape, cum se cuvine, înainte de-a te pronunța asupra lor, adeseori va trebui să fii mai *îngăduitor* cu judecata și să *nu-ți pui credința înfreagă* în această singură idee salvatoare « (Ce stil clar! Ce limbă neaoșe românească!)

Spre a documenta, că sunt oameni cu judecată primitivă, cari în la solidaritatea partidului nostru național, articolul constată :

»Sântem însă de părerea, că *rău fac* aceia, cari ar voi să *reducă* voința tuturor la o singură *formulă* și mai mult *greșesc* aceia, cari în anumite cazuri concrete văd apropierea unui dezastru. În o astfel de judecată este ceva *absolut primitiv*, sau o *lipsă de chibzuire în materie de progres.*»

E deci „*natural*, ca *cei mai tari și mai energici să nu se supună acelei mașini de uniformizare*“, care este solidaritatea națională. E deci *natural*, ca Mangra și Burdea să frângă solidaritatea. „*Rău fac și mai mult greșesc* aceia, cari în anumite cazuri concrete“ — d. e. „*dis-solidarizarea*“ lui Mangra — „*văd apropierea unui dezastru*“. Și după „*Tribuna*“ „în o astfel de judecată este ceva *absolut primitiv* sau o *lipsă de chibzuire în materii de progres.*“ Cine vrea deci, ca „*Tribuna*“ să 'l declare de om cuminte, care face parte din „*loate elementele dornice de o mai intensă și mai aprigă luptă na-*

țională", (vezi Nr. din 7 Ian. al „Tr.“) acela fatal *trebuie să desprețuiască solidaritatea partidului național român și să contribuie la nimicirea solidarității lui.*

În Nr. din 8 Martie 1911 „Tribuna“ publică un articol de fond, „falsificarea noțiunilor“, care într'adevăr este o cutezată, deși puțin inteligentă falsificare a noțiunilor. Iată o parie din acest exercițiu stilistic scâlciat :

»Se cere *sacrificarea adevărului* și a francheței pe altarul *solidarității* ! Și, pe cum *ai văzut cu toții*, nu se tratează de *solidaritatea în fapte și în gânduri bune*, căci aceasta nu o pot combate decât nebunii. Dar *dușmanii presei noastre, a presei fără zgardă*, au mers atât de departe încât ne-au cerut o solidaritate până și pentru vremurile de somnolență și de tânjire și au încercat să ne impună ca datorie înăbușirea în noi înși-ne a oricărei *porniri de deșteptare*. Chiar găștelor din Capitol le era îngăduită mai multă libertate de manifestare pentru deșteptarea Romanilor,¹⁾ decât ar voi unele *cercuri dela noi să îngăduie gazetelor românești* !²⁾ Și *unicul pretext* ce se invocă, este *fapful*, că *suntem un popor mic și asuprit* și că mai multe păreri și mai multe curente *ne-ar dismembra și ne-ar slăbi*. Dar o argumentare mai *naivă* ca aceasta nu poate fi opusă unei *porniri serioase de primenire*, ca aceea,³⁾ care s'a relevat în coloanele noastre. Indemnul la *luptă, la încordări nouă, la curățirea atmosferei*, nu poate fi considerat de nici un *om cuminte* drept o *tendință disolvantă*, ci, dimpotrivă, o îndrumare spre o nouă și grabnică solidaritate a celor *buni și energici* !⁴⁾

Deci, *a susținea disciplina de partid* și a nu o submina prin articoli mincinoși, cari sunt compuși numai din fraze poetice ori încălcite, dar *lipsiți* de un conținut *real*, înseamnă a „sacrifica adevărul“. A declara de »imbecili« pe oameni îmbătrâniți în cînste și de „bătrâni ramoliți“, pe bărbați în puterea vieții, cari de decenii au adus toate

¹⁾ Găștele din Capitol au fost incomparabil mai oneste, căci ele au făcut un bun serviciu Romanilor. Comparația „Tribunei“ ar fi la loc numai dacă celebrele găște ar fi fost infame și ar fi atacat de dindărăt pe luptătorii Romani, când aceștia dădeau piept cu dușmanul.

²⁾ Pardon. „Gazete românești“ e fals ! „Tribuna“ poate vorbi cel mult de un „ziar independent“ scris românește, care prin felul cum face *politică* mână apa pe moara lui Tisza și Mangra.

³⁾ Cel ce scrie așa ceva nu suferă de *moral insanity* ?

⁴⁾ Toată premenirea a constat în fraze de acestea sunătoare, dar lipsite de înțeles !

jertfele, câte se pot aduce pentru o cauză mare, cu abnegațiune și devotament, înseamnă după „Tribuna“ „o pornire serioasă de primenire“ și „o îndrumare spre o nouă și grabnică solidaritate a celor buni și energici“ ! Acest spanac cutează să-l prezinte cetitorilor săi organul condus de d-nii Bocu și Scheopul și de garda d-lui R. Ciorogariu.

„O argumentare mai *naivă* nu poate fi opusă unei porniri *serioase de primenire*, ca aceea, care s'a relevat în coloanele ziarului nostru“, adică decât „faptul, că suntem un popor mic și asuprit și că mai multe păreri și mai multe curente ne-ar dismembra și ne-ar slăbi.“

„Tribuna“ *nu vrea să fie naivă*. Ea nu dă nimic pe *solidaritate*. Nici Mangra nu dă nimic pe ea. „Cine nu înțelege aceasta, acela n'a avut prieten.“

*

Neamul românesc din Ungaria și Transilvania e organizat într'un *singur* partid, în *partidul național român*. Delegații cercurilor electorale întruniți în conferență națională, deci *reprezentanții întregului popor* hotăresc în numele partidului. Comitetul central electoral, comitetul național, este organul executiv al partidului ales *prin conferență* din sânul delegaților întruniți în conferența națională.

Marti, în 5 Aprilie 1910, a avut loc în Sibiu ultima conferență națională. Poporul român a fost reprezentat prin un număr mai mare de delegați din toate ținuturile locuite de Români ale Ungariei și Transilvaniei, decât la ori care altă conferență din trecut.

Conferența, constituită din 290 de delegați — dintre cari 252 erau prezenți — i-a votat comitetului vechiu mulțumită și încredere pentru activitatea sa politică. De asemenea — camera era deja disolvată — foștilor deputați.

Conferența celor 252 de delegați a ales apoi comitetul următor: George Pop de Băsești, Dr. Vasile Lucaciu, Dr. T. Mihali, Dr. G. Popovici, Dr. N. Oncu, N. Ivan, Dr. Liviu Lemény, Dr. Șt. C. Pop, Dr. Ion Nedelcu, Dr. Valer Braniște, Dr. Nicolae Comșa, Dr. Aurel Cosma, Dr. Aurel

Lazar, Dr. Victor Bontescu, Dr. V. Onișor, Dr. St. Petrovici, Dr. Ion Ciordas, Dr. Ștefan Morariu, Dr. Valer Moldovan, Dr. Romul Boila, O. Goga, Dr. I. Lengheru, Dr. N. Vecerdea, Dr. G. Popa, Dr. Iustin Marșieu, Dr. Nestor Oprean, Dr. P. Givulescu, Dr. A. Vlad, Dr. A. Vaida și Dr. I. Maniu. ¹⁾).

La compunerea comitetului, a avut conferența în vedere să aleagă astfel de oameni, cari atât prin trecutul lor, cât și prin individualitatea și prin pregătirea lor oferă garanții, că sunt nu numai capabili de a conduce cu destoinicie și cu desinteresare partidul național român, dar sunt gata a aduce și jertfele atât materiale, cât și morale, pe cari fatal trebuie să le aducă fiecare membru al comitetului.

Poate că vor fi în sânul neamului nostru bărbați și mai capacitați și mai pregătiți și mai destoinici de cum sunt actualii membri ai comitetului. Spre a fi putut fi aleși în comitet acești oameni valoroși, trebuiau însă să împlinească două condiții: Capacitatea, pregătirea și destoinicia lor politică trebuia să fie cunoscută de obște și ei trebuiau să se hotărască *a primi* să fie aleși. În contra voinței lui nu poate fi ales nici de împărat cineva, necum de membru în comitetul electoral al partidului național român. Astfel conferența din 5 April 1910 și-a compus comitetul executiv din *acei* bărbați, despre cari *conferența avea credința, că sunt cei mai potriviți* pentru conducerea luptei partidului, și cari totodată s-au declarat și *hotărâți* să primească sarcina extrem de grea, de a face parte din „ceata oficială a bipezilor înconștienți“, precum numește „Tribuna“ comitetul. Astfel „premenirea valorilor“ a săvârșit-o însăși conferența, singurul for chemat și legal să hotărască asupra întrebării: cine este chemat și cine nu să facă parte din comitet. „Tribuna“ (vom vedea într'un alt capitol *cine* este „Tribuna“) nu este mulțumită cu conducerea partidului, ba să 'ncumătă să nege chiar și

¹⁾ 1 trecut de 70, 3 înși trecuți de 60, 7 înși de 50, 6 înși trecuți de 40, 13 înși sub 40 de ani. „Tribuna“ susține însă' că elementele *tinere* nu se pot valida, fiind preterate. Lipsa de rușine în afirmarea consecuență a unor evidente neadevăruri, înseamnă „libertatea presei“ și „premenire“?

existența partidului. Imediat după alegeri învinuiește comitetul, că este culpabil pentru căderea candidaților noștri.

Alte acuze *concrete* nu aduce, tot așa precum nu indică *nici o singură dată* lămurit și verde, că ce înțelege sub „acțiune de premenire a valorilor“. În același timp însă declară solidaritatea de o „poveste“, declară, că „în cadrele ei înguste se face imposibilă orice *nobilă* rivalitate, se ține pe loc orice mișcare și se ascunde totul în haina unui spirit înnapoiat“. Proclamă deci, că „e natural, ca cei *mai tari și mai energici* să nu se supună acelei mașini de uniformizare socială“, care este solidaritatea noastră națională.

Că *cine* anume sunt acei „mai tari“ și „mai energici“ nu o spune „Tribuna“, pentru că *nu poate* să o spună.

Cu toate acestea, din 24 Iunie până astăzi, dela George Pop de Băsăști până la cel din urmă membru din comitet, toți bărbații politici de seamă, de cari *dispune* neamul nostru *în epoca prezentă* au fost pe rând, colectiv, în calitate de comitet și apoi — ca singuratici — trași în noroiu și insultați în modul cel mai murdar, în coloanele „Tribunei“.

Advertismentul d-lui C. Stere a fost ignorat de „Tribuna“, întocmai precum au fost d-nii N. Iorga și A. C. Popovici terfeliți din cauza, că au condamnat și d-lor acțiunea distrugătoare și de subminare a „Tribunei“.

Dacă ne dăm seamă *ce scop* poate avea această campanie de „primenire“ unică în felul ei, ajungem la următorul rezultat :

Advocații români, afară de *disparate* excepții, sunt luptătorii cei mai devotați ai partidului nostru național. Ei jertesc nu numai timp și bani, negligându-și afacerile când aleargă pe sate, la adunări populare, călătoresc la conferențele comitetului, ori când apără *gratuit* pe țărani români perzecutați din cauze politice, dar mulți înși dintre ei sunt siliți să îndure ireparabile pierderi materiale din cauza, că se expun prea mult și prea intensiv pentru interesele partidului național român.

Alături cu advocații români stau preoții noștri în prima linie de foc a luptelor partidului național român.

Insultând colectiv pe advocați și pe preoți) nu poate spera „Tribuna“ să îndemne pe oameni la o luptă mai intensivă. Din contră, suntem amenințați de dezastrul, că mulți dintre cei mai devotați luptători să vor retrage „din gloriosul loc“. Căci a să lupta cu contrarul și a suporta cu abnegațiune persecutări, daune materiale, șicane, din partea contrarului, este pentru un om de bun simț cu mult mai ușor, decât a să lăsa terfelit zilnic în numele „intereselor superioare ale neamului“ într'o foaie „independentă“, scrisă românește. Dar ar fi cu desăvârșire zădarnic să continue lupta conducătorii de astăzi ai partidului național român, dacă „Tribuna“ ar reuși să le nimicească prestigiul și reputația în fața poporului! Căci de conducători „pehlivani“ de „marcanți imbecili“ cine va asculta? Astfel toată campania „Tribunei“ nu are altă țintă, decât a servi scopurile, pe cari le urmărește contele Tisza prin activitatea politică a amicului său Mangra, care la rândul său este amicul d-lui R. Ciorogariu, al stăpânului „Tribunei“.*

Iată părerea contelui Tisza, despre demonstrațiile în contra lui Mangra, alături de părerea d-lui comanditar al „Tribunei“, R. Ciorogariu :

Contele Tisza în vorbirea sa ținută în 23 Martie 1911, în camera din Buda-
pesta: »Pe un deputat maghiar (Mangra), care cinstiț și cu abnegațiune a servit cauza politice românești patriotice în decursul unei vieți lungi, care în decurs de doisprezece

D-l Ciorogariu scrie în Nr. 263 din 1910 al »Tribunei« : »Dar să nu poștească dela mine nimeni să aprob ca preot demonstrația din Arad dela Seminar în fața tinerimei clericale și în căminul școalei conduse de mine — împotriva unui dignitar

*) Vezi la sfârșitul broșurei prezente articolul „Amurgul nulităților mocnite“.

bisericesc, care vine la sinod
cu episcopul său, dela altarul
unde împreună am liturgisit.
Și da, să nu ceară nimeni
dela mine să rămân **impasi-
bil** la vederea nenorocirii
prietenului, cu care **30 de
ani** am mâncat pânea amară
a suferințelor pentru **un ideal
comun**. Cine nu înțelege acea-
sta, acela n'a avut **prieten**."

Precum să vede, călugărul transfug Mangra are prie-
teni devotați, cari nu rămân "impasibili", ci îi sar întru
bucurie coincidentă! Conte Tisza constată, că Man-
grea și cu abnegațiune a servit cauza politicei ro-
mâne în decursul unei **vieți lungi**, pe când
comanditarul "Tribunei", desapro-
bat în contra aceluiași Mangra, con-
sumă mîncat pânea amară a suferin-
țelor, cu cine? Cu Mangra
cum l-a numit M
altcum veci
Tr. 190

Ciorogariu însă de ce nu
decat publicarea acelu art
tit cu el? Iar dacă d-sa
tre comanditarii "Tribu
ce nu a părăsit tovar
"loaca bisericești cre
Mangra, încât cre
"politică români
nu-și dă nici
țesut călugă
La
inspirat
mai
"T
r

...a a Mang
...ne" Mang
...sita "patriotic
...sita "Ori Tisza
...de, ca acesta a facut
...astazi inca seama clar, ori d-nul
...arul transug Mangra, amicul d-sale.
...tot cazul ar fi de dorit, ca intr'un moment
...ie d-nul R. Ciorogariu sa reediteze intr'o formul
...impede "spovedania unui om cinsit" din Nr. 263 al
...ribunei". La din contra lumea romaneasca va avea si
...pe mai departe convingerea, ca d-sa este complicele lui
...Mangra, ca si amicul d-sale Mangra, prin atacarea parti-
...lui Tisza, care face in "Tribuna" aceleasi servicii politice
...dului national roman.
...Sa nu se supere d-nul R. Ciorogariu, daca judecata
...noastra a oamenilor coplesiti de "o lipsa de chibzuire in
...materii de progres" (vide "Tr." Nr. 13 Ian. 1911), este
...pricepem, ca "Tribuna" poate sluji in acelasi timp sa
..."interesele mari si superioare ale neamului intreg"
...Ca sa poata aprecia d-nul comanditar al "T
...interesele reprezentate prin contele Tisza.
...R. Ciorogariu, de ce suntem cuprinsi de sce
...chiar si numai pe baza eclesiastica si in vi
...cut comun de 30 de ani prietenie cu M
...contelui Tisza, il rugam sa compare text
..."Tribuna" scrie: "Fata
...cu acuzele ridicate, comitetul
...va trebui sa se justifice; el
...nici la un caz nu le poate
...ignora, daca e vorba, ca au-
...loritatea sa, care si aso-
...era mare nici pa-

ani în tăcere și în liniște și-a împlinit datoria în importanta sa funcție *clericală*, fără să fi tradat vre-o nizuintă din punctul de vedere al ambiției sale personale, atunci, când a plecat din parlamentul maghiar, aici în Budapesta, în capitala țării, la poarta parlamentului, l-au insultat câțiva băiețoi nenorociți, necopți, uitați de sine. (Vii exclamări în dreapta: infamie !)

bisericesc, care vine la sinod cu episcopul său, dela altarul unde împreună am liturgisit. Și da, să nu ceară nimeni dela mine să rămân *impasibil* la vederea nenorocirii prietenului, cu care 30 de ani am mâncat pâinea amară a suferințelor pentru un *ideal comun*. Oine nu înțelege aceasta, acela n'a avut prieten.»

Precum să vede, călugărul transfug Mangra are prieteni devotați, cari nu rămân „impasibili“, ci îi sar întru apărare.

Stranie coincidență ! Conte Tisza constată, că Mangra „cinstit și cu abnegațiune a servit cauza politice românești *patriotice* în decursul unei *vieți lungi*“, pe când d-nul R. Ciorogariu, comanditarul „*Tribunei*“, desaprobând și el demonstrația în contra aceluiași Mangra, constată că „30 de ani am mâncat pâinea amară a suferințelor pentru un *ideal comun*“; cu cine ? Cu Mangra, cu „*prietenul*“ !

Cu „leul dela Gest“ — precum l-a numit Mangra pe contele Tisza, „*Tribuna*“ sustine de altcum vechi prietenii. Ea deja la 1903, în 10 Noemvre Nr. 198, i-a dedicat protectorului ei, Tisza, un articol de fond, care pleda pentru pace.

Acel articol de fond era scris în cea mai neaoșă limbă maghiară, ca contele Tisza să se poată delecta și convinge cu ochii proprii, că „*Tribuna*“ este propagatoarea ideii de „pace“, așa dupăcum o înțeleg „pacea“ leul dela Gest și nașul său, cameleonul dela Ceica. D-nul R. Ciorogariu va răspunde, poate, că pe atunci, afară de d-sa și de d-nul Oncu mai era și Mangra comanditar la „*Tribuna*“, deci este firesc, că organul „independent“, i-a făcut un hatâr deputatului guvernamental de acum. D-nul

Ciorogariu însă de ce nu a protestat? De ce nu a *împiedecat* publicarea acelui articol maghiar, dacă n'a consimțit cu el? Iar dacă d-sa n'a avut putere destulă, fiind între comanditarii „Tribunei“ Mangra dictatorul, atunci de ce nu a părăsit tovărășia „patriotică“? de ce a mai bătut „toaca bisericeștii cinstite“? Ori Tisza e tras pe sfoară de Mangra, încât crede, că acesta a făcut o viață întreagă „politică românească *patriotică*“, ori d-nul R. Ciorogariu nu-și dă nici astăzi încă seamă clar, că din ce pănură e țesut călugărul transfug Mangra, amicul d-sale.

La tot cazul ar fi de dorit, ca într'un moment de inspirație d-nul R. Ciorogariu să reediteze într'o formulare mai limpede „spovedania unui om cinstit“ din Nr. 263 al „Tribunei“. La din contra lumea românească va avea și pe mai departe convingerea, că d-sa este complicele lui Mangra, care face în „Tribuna“ aceleași servicii politice lui Tisza, ca și amicul d-sale Mangra, prin atacarea partidului național român.

Să nu se supere d-nul R. Ciorogariu, dacă judecata noastră a oamenilor copleșiți de „o lipsă de chibzuire în materii de progres“ (vide „Tr.“ Nr. 13 Ian. 1911), este „absolut primitivă“ și de aceea nu suntem în stare să pricepem, că „Tribuna“ poate sluji în același timp și „*interesele mari și superioare* ale neamului întreg“ și și interesele reprezentate prin contele Tisza.

Ca să poată aprecia d-nul comanditar al „Tribunei“ R. Ciorogariu, de ce suntem cuprinși de scepticism în contra „Tribunei“, când îl vedem pe d-sa susținând, fie chiar și numai pe bază eclesiastică și în virtutea unui trecut comun de 30 de ani prietenie cu Mangra, protejatul contelui Tisza, îl rugăm să compare textele ce urmează:

»*Tribuna*« scrie : »Față cu acuzele ridicate, comitetul va trebui să se justifice; el nici la un caz nu le poate ignora, dacă e vorba, ca *autoritatea sa, care și așa nu era mare nici până*

Contele *Tisza* în vorbirea sa ținută la 23 Martie 1911, în camera din Budapesta :

»...Văd și în șirurile cetățenilor noștri de buze românești factori cu mult mai

acum, să nu fie cu totul pierdută». (Tr. «24 Iun. 1910.)

Autorizații noștri își însușesc o *putere imaginară de control și de conducere*. (Tr. Nr. 12 din 1911.)

»...pehlivanii de după culise trag sforile și caută să deștepte *iluziuni optice și aparențe falacioase* prin improvizatiile lor... avem și noi *comedianți* de aceștia, cari numai prin *păpușerii* își fac *meseria* și-și găsesc *clientela*. (Tr. Nr. 3 din 1911.)

»Ce are a face comitetul cu toaca bisericii voastre cinstite? *Corporație platonică, cum este comitetul*, el poate să desidereze... dar cum își poate închipui vreunul din bunii noștri *»bărbați marcanti*, că *hotărîrea lor ar putea să ne influențeze*? Ziar închegat cu mii de cetitori¹⁾ în urma noastră, cu organizație *neatârniătoare de partid*, *putere vie și neorganizată în contra problematicei puteri* etc. (Tr. Nr. 255. 1910.)

¹⁾ »Miile de cetitori“ de atunci au cam scăzut, refuzând abonații să mai primească în casa lor cinstită „toaca bisericii voastre“, cu toate că abonamentele erau achitate

valorosi, decât să atribuească rolului d-lor deputați (români) oare care importanță mai mare.

»Văd cum crește nemulțumirea în contra aceloră, cari vorbesc cu anumite alure de conducători în numele popoului român.

»Este apoi, onorată cameră, știu prea bine, o parte a societății românești de mare trecere, care durere — astăzi încă nu este în tabăra noastră, dar care de mult și-a spus sentința de condamnare în contra d-v.; (Așa este! în dreapta), care de mult Vă *desaprobă* pe d-v.; care știe, că d-v. faceți cu mult mai mare *păgubă cauzei românești*, decât statului maghiar, (așa este! în dreapta) dar cu toate acestea astăzi nu dispune încă de curajul necesar, ca să pășască pe față în contra terorismului fără suflet al d-v. (Aprobări și aplause în dreapta).

Este „Tribuna“ ecoul lui Tisza ori cuvintele lui Tisza sunt ecoul „Tribunei“?

Scopul *ascuns* al „Tribunei“ a fost și este deci distrugerea desăvârșită a disciplinei de partid, prin nimicirea prestigiului conducătorilor și a tradițiilor pe de-o parte, pe de altă parte prin demoralizarea mulțimei și prin epuizarea celor mai viguroase energii, de care dispunea poporul nostru în lupta sa pentru existență.

Atacul de „Tribuna“ și de mangriști la spate și în coaste, sub masca unui fictiv radicalism, *partidul național român* e silit să-și apere existența și astfel nu poate duce cu izbândă și cu întreaga forță lupta în contra politicei guvernului. Zeci de ani guvernele au susținut ziare scrise românește, cari nici pe departe nu cutezau să atace partidul național român în felul cum o face „Tribuna“. „Ungaria“ lui Moldovău Gergely în tot timpul existenței ei nu a stricat cauzei românești atâta, cât i-a stricat „Tribuna“ în decurs de câte-va luni.

Credeți, că dictatorii „Tribunei“ nu știu acest lucru? Presupuneți că sunt atât de mărginiți? Eu nu o cred. Dar și de-ar fi așa : oameni mărginiți nu au ce căuta în fruntea conducerii unui neam, care se luptă pentru existența sa. Ori credeți, că *conștient* voesc să distrugă partidul național român? Atunci de ce suferiți să vorbescă în numele „miilor de celitori“?

„Idei“, pe cari pretinde „Tribuna“ să le realizeze comitetul partidului național român.

— Cum și când a stăruit »Tribuna« pentru realizarea acestor »idei«. —

Am zis, că „Tribuna“ în toată campania ei detestabilă de „părerii libere“ și de „premenire a valorilor“, care nu e decât o întregire măiastră a acțiunei de „împăcare“, reprezentată prin călugărul desertor Mangra, amicul comun al d-lor Tisza și Ciorogariu, nici o singură dată nu a fixat ce fapte *concrete* așteaptă să îndeplinească comitetul. Sunt silit să fac o rectificare.

În „Tribuna“ de mai multe-ori s-au lansat „idei“ strajnice, pretinzindu-se dela comitet să realizeze *lucruri imposibile*.

Comitetul este, după »Tribuna“, de vină, că am perdut 500 de școli!

Cum s-au luptat deputații noștri în contra votării legilor lui Apponyi în cameră se știe. Că s’au aranjat în contra proiectului de lege al lui Apponyi zeci de adunări populare de protestare, este de asemenea de obște cunoscut. În cadrele înguste ale legii sancționate, forurile competente ale bisericilor noastre pe baza autonomiei bisericești-școlare — fac totul *ce le zace în putere* spre salvarea școalelor. „Tribuna“ învinuște însă comitetul partidului național pentru pierderea școalelor. Ce să facă comitetul? Să atace forurile bisericești, învinuindu-le pentru pierderea școalelor, ori să atace „Tribuna“ pentru că nu pune la dispoziția neamului românesc, în locul frazelor ei ieftine și zăpăcite, puterea statului?

Căci prin asigurarea *materială* a existenței școalelor noastre confesionale primare *nu se poate salva și garanța existența lor.*

După legea școlastică a lui Apponyi, revizorul școlar al statului are dreptul să dispună — prin guvern — ca o școală să fie *închisă* din cauze, *igienice* ori pentru că „*nu s'a produs rezultatul suficient, pretins de lege, în cunoștința limbei maghiare*“, ș. a. ș. a. Deci, *în vigoarea acestei legi ori-care școală primară nemaghiară poate fi închisă.* » „Tribuna“ le știe toate acestea. De ce pune deci în cărca comitetului pierderea celor 500 de școli? Pentru-că vrea să obicinuiască poporul să creadă, că numai prin politica „amicului“ Mangra ar putea fi salvate școlile românești!

*

Un „sociolog“ scrie în Nr. din 17 Ian. 1911 al „Tribunei“ un *articol de fond* umoristic, sub titlul: „Decentralizarea culturală“.

Acest sociolog umorist ajunge la constatarea, că în unele centre, d. e. în Sibiu, Blaj, Arad e prea multă cultură românească concentrată. Nostim de tot! Expunerea ideii hazlii a „sociologului“ culminează în postulatul:

„*Trebue adică („adică“ are haz) să ne decentralizăm cultura, căci (ascultați ce deducție logică!) numai în felul acesta vom putea s'o întărim. Trebuie să ne creiem numeroase centre culturale pe întreg teritoriul locuit de Români.*“ Ce »idei« perfecte! Păcat că nu cere sociologul „Tribunei“, ca „Albina“, „Victoria“, „Ardeleana“, „Bihoareana“ și celelalte bănci mari să facă în toate satele românești câte o filială, cu câte un milion capital, căci, zău, o astfel de „idee“ ar fi mai ușor de realizat, decât „să ne creiem numeroase centre culturale pe întreg teritoriul locuit de Români“.

Ori nu știe oare „sociologul“ „Tribunei“, că *fără contingentul necesar de oameni* este imposibil să se desvolte, dintr'un oraș oareșicare, un centru cultural?

Comitetul nu poate însă muta pe oamenii din Sibiu, Brașov, Blaj ori Arad la Cluj, Șimleu, Sătmar ori

Șunturug, și nici nu poate pune la cale de azi pe mâne sporirea numărului oamenilor noștri cu carte.

„Trebue, trebue!“ D-le sociolog, bine că „trebue“, dar vorba este : se *poate*? Ori de, — aceasta nu-ți pasă, nici d-tale, nici „Tribunei“, căci aceasta e — treaba comitetului, a „sinedriului bipezilor inconștienți“, pe când „nobila meserie“ a „Tribunei“ este să facă „control cinstit“ și „opozitie desinteresată“, lansând idei *irealisabile* și *absurde* sub numele sforăitor de „îndemnuri noi?“!

*

În Nr. 6 din 1911 „Tribuna“ lansează o altă „idee genială“. Ea s'a născut, desigur în capul nepremenit al vre-unui „tinăr oțelit“, care face parte din „elementele dornice de o mai intensă și mai aprigă luptă națională“ și astfel e unul dintre „cei mai tari și mai energici“, care nu e măgar ca să pască pe Vezuvul nostru, ci ține să contribue la salvarea „intereselor mari și superioare ale neamului întreg“, *îmblătind* paiele unei „desvlagueli năstrujnice“ în articolii de fond ai „toacei bisericuței curate“ din palatul „Tribunei“.

În acel faimos articol de fond se pretinde dela comitet să facă *statistica poporului românesc* din Ungaria și Transilvania, „cu ajutorul preoților și învățătorilor“ și „prin organismul partidului național întreg“, cu oamenii săi de prin comitate. Comitetul, primind materialul recenzământului, l-ar prelucra cu ajutorul unor „bărbați cunoscători în statistică“. Abstragând dela faptul, de care desigur își dau seamă, atât comanditarii, cât și redactorii „Tribunei“, că statistica unui popor de 3 milioane *nu se poate face în secret* și că *guvernul nu ar tolera* să se facă prin comitetul partidului național român o statistică, iată ce zice „un cetitor“ în Nr. 12 al „Tr.“ din 1911:

»Și-apoi trebuie o organizație desăvârșită cu o autoritate *nu numai morală ci și materială asupra organelor sale, altfel nu se va putea garanta exactitatea și siguranța rezultatelor*. În fața unor rezultate aproximative și șovăitoare va fi lucru ușor pentru guvern să *conteste exactitatea lor, opunându-le cifrele sale, sprijinite măcar pe superioritatea formală a organizației*

oficiale de care dispune. *Străinătatea nu va putea adopta în calculele sale decât rezultatele acestui recensământ oficial.*

Pe deasupra vine altă greutate. Recensământ înseamnă numărătoare a stării populației într'un moment dat. Ea nu va putea fi prelungită timp de mai multe săptămâni sau luni, căci atunci nu va putea arăta starea unui singur moment, fixată pentru totdeauna în oglinda statistică. Nu vom putea însărcina deci cu facerea numărătorii un număr mai restrâns de agenți, cari să colinde din sat în sat, căci rezultatele strânse de ei nu vor putea avea *pretenția unei lucrări științifice.* » În Viena bunăoară anul acesta s'au angajat *30.000 de persoane*, cari au făcut, totuș, lucrarea recensământului în vreme de 10 zile. Și cum Viena are o populație de 2 milioane 50,000 de suflete, după rezultatul recensământului dela 31 Decembrie 1910 pentru un popor de 2 milioane, împrăștiat pe teritoriul unui număr de vre-o 24—25 de comitate, vă închipuiți câți agenți numărători vor trebui ¹⁾«.

Este deci lucru firesc, dacă „un cetitor“ esclamă:

»...Citind »propunerea« din nr. 6 al »Tribunii« am crezut, că vre-un om de spirit vrea să facă ironii la adresa organizației partidului, cerându-i un lucru atât de mare«...

Halal de așa „om de spirit“ !

*

Cu toate că a putut să se convingă tot natul despre reacredința, de care a fost condusă „Tribuna“, când a pretins dela comitet să facă statistica poporului român din Ungaria și Transilvania, totuși, corespondentul ei din București, în Nr. 32 din 1911, nu se sfiește să publice converbirea sa cu d-nul profesor Mândrescu.

Acest corespondent, *Ion Ursu Soricu*, care este de profesiune „bard național“, iar în orele libere liferant engrosist de grosolării în coloanele „Tribunei“, publică în Nr. 32 a. c. al „Tribunei“, un interview cu d-nul profesor Simion Mândrescu.

¹⁾ Pentru 3 milioane de Români ar trebui deci cel puțin 45—50,000 de agenți numărători ! Numărul intelectualilor Români din Ungaria și Transilvania este însă abia de 12—15,000, pe când teritoriul locuit de Români este $\frac{1}{2}$ parte din teritoriul Ungariei. — Pentru prelucrarea materialului statistic brut referitor la cele 3 milioane de Români, ar trebui organizat un birou cu cel puțin 100 „bărbați cunoscători în ale statisticei“, etc. etc.

Interviewul se începe așa : — „Ei, ce-i nou? Ce-i cu licența d-tale?“

— „Să mă *iertăți*, domnule profesor, dar *nu gândul la examen* m'a adus la d-voastră. Altceva mai grav,« etc. Aflăm apoi :

»Profesorul meu îmi dictează:

— »Este adevărat, că am scris d-lui Oncu și părintelui Ciorogariu câte o scrisoare, în urma hotărârei luate de »Cercul Românilor de peste munți« împreună cu alți Români din Transilvania, rugând pe d-nii directori ai »Tribunei«

a) să găsească modalitatea de înțelegere cu comitetul întreg al partidului național;

b) să susțină ca și mai înainte direcția politică reprezentată de comitetul central;

c) să se avertiseze redactorii în acest sens;

d) în viitor să caute să se evite ori-ce *lupte interne de natură de a slăbi solidaritatea națională, atât de necesară în luptele Românilor de peste munți*«.

Dar colaboratorul »Tribunei« nu *condamnarea* ziarului »independent« voia să o audă din gura d-lui profesor Mândrescu.

El voia *rehabilitarea* depoului său literar. Afec-tând »bună credință« naivă, el întreabă, în deplina *necunoștință* a împrejurărilor politice dela noi și în absolută *necunoștință* a membrilor din comitet, a trecutului, a jertfelor și a muncii lor:

»Dar, întrerup eu, admiteți *solidaritatea în lene*? Nu credeți, că noi am avut *sfinți la cari numai ne-am închinat*, fără a fi *vrednici* de prinosul nostru? Noi avem atâți apostoli, dar câți Prometei avem? *Ce-au făcut apostolii aceștia? Azi nu știm nici măcar câți suntem în Ardeal și Ungaria. Comitetul n'a făcut măcar o statistică.* Atunci, când »Tribuna« le spune astea cu *gând curat de a se face ceva, însemnează, că lucrează la nimicirea solidarității*?«

Maestrul Caragiale ar zice : »D-nul Ion Ursu Soricu face diplomatie subțire«, »face pe Chinezul«, vrând să scape »prin tangentă«. ¹⁾ Acest domn și-a însușit perfect maniera echivocă de a vorbi și scrie, dela meșterii săi în stilistică: Chendi, Bocu și Scheopul. După ce declară deci,

¹⁾ Vezi Nr. 66 din 1911 al »Românului«.

că s'a închinat la sfinți, cari nu au fost „vrednici de prinosul“ d-sale, își concretisează cauza nemulțumirii d-sale și a „Tribunei“ cu comitetul : „ *Comitetul n'a făcut măcar o statistică*“ ! Necum altceva, dar nici „*măcar*“ o bagatelă de statistică nu a făcut comitetul ! Și biata „Tribună“ a d-lui Ion Ursu Soricu, „când le spune astea (numai „astea“ ?) *cu gând curat* de a se face *ceva*, însemnează, că lucrează la nimicirea solidarității ?“ Așa-l întreabă d-nul Ion Ursu Soricu, student în litere la facultatea din București și corespondent al „Tribunei“, pe d-l profesor Măndrescu, în numele „Tribunei“, adică al d-lor Ciorogariu, Oncu, Bocu, Scheopol, Montani.

Cine se mai poate mira de gravitatea, cu care își permite acest domn să scrie în *articolul de fond* din Nr. 41 al „Tribunei“ la adresa comitetului național sub titlul „*Vin tăciunarii* :“

„Vai de neamul, care are *numai sfinți năbădăoși*, cari când este vorba de *înăbușirea* glasurilor, cari le cer *lupte și jertfe*, se coboară din înălțimile lor olimpiane în *noroiul patimilor*, se dedau la *spectacole*, la care un *sclav*, din demnitatea lui de om, nu s'ar deda. Acestea sunt *simptóamele degenerării*. Sunt *solii morții apropiate*. Sunt *pasările de pradă*, cărora *instinctul* le spune, că *furtuna*, care vine, va răsturna *corabia*, și cari se apropie de *vasul plutitor*, așteptând *lacome naufragiul* spre a-și putea *potoli foamea*.

Și *sufletul aude* (1) glasul vremii și se *cultremură*. O *mână nevăzută* ridică *vâlul* ce le acoperea *loale*. Și *în fața ochilor* lui se deschide un *iad înfrorător*.”

Analizați, vă rog, nițel sarmalele acestea literare și ● să descoperiți, că sunt un *non sens*. Cine ori ce sunt : „*simptomele degenerării*“ „*solii morții apropiate*“ „*pasările de pradă*“ ? Sunt „*sfinții năbădăoși*“ ori „*spectacolele*“ ? La care subiect se referă *predicatele* : „*simptomele*“, „*solii*“, „*pasările*“ ? Dacă stilul e omul, atunci acest corespondent al „Tribunei“ este vrednic de mila bunilor creștini. Așa credeți d-voastră, dar nu „Tribuna“. Ea își zice din contră :

Ce fraze umflate ! Ce bombasticism absurd ! Dar de sunat sună destul de sforăitor, ca să-i facă cinste ziarului scris în „cea mai bună limbă românească“.

Corespondentul nostru (1) din București știe perfect

românește. Cine ar putea să susțină contrarul va fi declarat prin »toaca bisericești noastre cinstite« de „agramat“, „aliterat“, „analfabet“, om cu mentalitate neromânească, lipsit de cultură literară națională.

Mai putează să dubiteze cineva, că „distinsul literat“, corespondent al „Tribunei“, „inventatorul“ lui Meșterul Manole, este cel mai perfect stilist și cel mai limpede cap? Să vedeți însă cât de excelent știe să caracterizeze pe bătrâni d-nul Ion Ursu Soricu, în organul „Venerabilului bătrân“ și al „omului întreg“ Dr. N. Oncu.¹⁾

D-sa scrie în Nr. 46 al „Tr.“, în articolul de fond: „*pilde bătrânești*“.

»Cari sunt *exemplele*, pe cari bătrânii noștri ni le dau?

O *exagerare adeseori ridicolă a valorii lor personale caracterizează întreg felul lor de a fi*. Foarte *susceptibili* la ori ce cuvânt, *refractari* la ori ce curent nou, la orice idee nouă, *cicălitori* și de multe ori foarte *răutăcioși*, ei au *aerul de gelozie al acelor femei, cari, trecute peste o anumită vârstă, se văd, încetul cu încetul părăsire de ceata de adoratori nebuni*. În *fiecare forță tânără*, care se ridică și se impune, *văd un rival*, pe care caută să-l delătore.

A fost destul ca, într'un *ton cât se poate de urban*, să se exprime *dorința de primenire* în conducerea luptei, invocându-se *obosela firească a forțelor omeniești*, pentru ca să vedem o lume întreagă ridicându-se amenințătoare și pronunțând asupra celor ce și-au manifestat acea părere cea mai grozavă dintre sentințele ce se pot aduce: *Infierarea cu tradarea de neam!*

„*Exagerare ridicolă a valorii lor*“ „*susceptibili*“, „*refractari*“, „*cicălitori*“, „*răutăcioși*“, acesta e tonul »*cât se poate de urban*«, în care d-nul Ion Ursu Soricu scrie despre bătrâni! Vă puteți imagina *cum* scrie acest »bard al neamului“ și corespondent al »Tribunei« *atunci*, când *nu* scrie »*cât se poate de urban*«?! Fantazia cea mai vie nu e suficientă spre a vă putea imagina acel ton. Căci d-nul Ion Ursu Soricu, fiind elevul »*măestrului*«

¹⁾ Vezi „Tr.“ Nr. 269 și 62 din 1911: *părerea d-lui I. Bombacila*.

Chendi¹⁾, a învățat de când cercetează facultatea de litere a universității din București tot dicționarul de injurături al presei franceze de boulevard și pe deasupra jargonul »desvîlăguților năstrujnici«, al »măestrului« Chendi, al birjarilor și precupețelor din mahalalele Bucureștilor.

Și prin această nobilă sânguință și-a câștigat capacitatea să poată face alături cu Chendi, Scheopul și Bocu pe pedagogul publicist, dela care generația tinerilor ardeleni cu calități de »oțeliți« — vezi cazul D. Găldău și cazurile celorlalți titani »premenitori« — să poată învăța un ton literar »cât se poate de urban«, maniere fine de publiciști și o limbă »admirabilă« românească! Și să mai cuteze să zică cineva, că »Tribuna« nu contribuie *mai mult, decât ori care alt ziar dela noi »cu ajutorul celor mai distinși publiciști« la crearea »unității noastre culturale«!*

*

Caracteristic este *momentul* când a început »Tribuna« acțiunea ei de nimicire, în contra partidului național român.

Această acțiune »de premenire«, de »păreri libere«, a fost inscenată *imediat după campania electorală*. Mii de alegători români erau pe atunci persecutați, sub fel de fel de pretexte, din partea administrației. În multe părți nu era încă uscat sângele românesc, care s'a vărsat. În contra celor mai harnici aderenți ai partidului național român curgeau droaie pedepsele administrative. Foștii candidați de deputați ai partidului nostru, dimpreună cu conducătorii intelectuali din cercuri și cu țărani frunțași de prin satele românești, *după o muncă uriașă de luni*

¹⁾ Imi rezerv dreptul de a dedica biografiei — inclusive descrierea caracterului d-lui Chendi, ocazional un prea interesant studiu. Pentru trebuințele momentane este de ajuns studiul analitic al valorii intelectuale și științifice a d-lui Chendi, publicat de d-l Aurel C. Popovici în »Gazeta Transilvaniei«. În urma aceluia studiu, nici »Tribuna« nu mai coutează să-l afișeze pe »cel mai genial colaborator« al ei ca pe »măestrul criticii literare« ori ca pe »cel mai mare publicist român«. Caracterul d-lui Chendi a fost apretiat după cum merită de d-l Dr. Ioan Scurtu în »Gazeta Transilvaniei«.

de zile,—în care alergând ziua noaptea spre a putea duce la izbândă steagul partidului național român, își istoviseră toate puterile însuflețirii și toate forțele fizice și materiale, —erau cuprinși de reacțiunea sufletească și trupească, care în mod inevitabil și firesc este urmarea ori cărei încordări extreme, atât la individul singularic, cât și la masele mari. În numeroase cercuri electorale românești jandarmeria concentrată și miliția susținea sub dictatura administrației starea de asediu. Mangra, Burdea, Șeghescu erau aleși. *Nu* cu terorismul dela alegeri, *nu* cu rolul trist al Românilor »patriotici« se ocupa însă »Tribuna«, ci *peste aceștia a trecut scurt* la ordinea zilei.

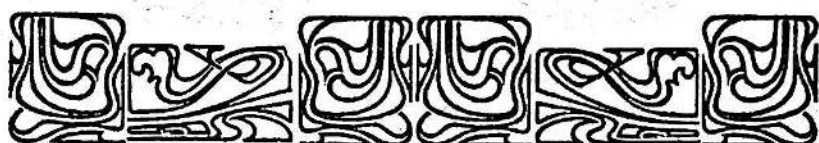
Dar în schimb pretindea să se *justifice* comitetul în contra acuzei, că »din vina păcatelor conducerii“ au căzut candidații noștri.

Pretindea, ca în *acel* moment de *extremă oboseală* sufletească și trupească a întregului popor românesc, să se țină adunări populare. În toiul muncii de câmp din mijlocul verei, când nici în zile de sărbătoare nu se pot aduna oamenii, stăruia ca comitetul: »ceată bipezilor înconștienți«, să convoace adunări populare și să organizeze de azi pe mâine trei milioane de Români.

Și toată campania aceasta necinstită, »Tribuna« o motiva cu »dreptul de control al unui ziar independent«, cu »libertatea presei«.

Cerea dela comitet lucruri, despre cari *știa*, că comitetul *nu poate* să le execute. Le cerea însă pentru a-și creia o falsă basă de drept spre atacarea comitetului și spre subminarea partidului național român. A pregăti astfel tărâmul pentru Mangra, înseamnă a face »politică cinstită românească« ?

Cine sunt oamenii »Tribunei«?

Un ziar nu poate să apară fără a fi susținut și scris de oameni.

Ziarul nu este prin urmare altceva, decât oglinda tipărită a duhului, a mentalității, a culturai și a caracterului acelorai, cari îl fac. Scopurile *politice* ale *susținătorilor* unui ziar găsesc espresiune în coloanele lui tipărite. Să vedem cine sunt deci la »Tribuna«? Cine sunt acei »noi«, acea »redacția Tribunei«, acea »direcțiunea Tribunei«? Cine sunt oamenii, cari conduc direcția *politică* a »Tribunei«? Cine sunt aceia, cari cutează să declare, că »Tribuna«, adevă *ei*, servesc »interesele mari și superioare ale întregului neam românesc«, pe când *neagă* existența partidului național român, scriu despre conducerea partidului în *același* mod ca și Tisza, Mangra și Slavici și *fac obiect de batjocură* din solidaritatea noastră națională?

Au oare aceia, cari fac *politica* »Tribunei« *îndreptățirea* să scrie despre sine, că servesc *mai bine* interesele poporului românesc, prin foaia lor, decât partidul național român prin comitetul său? Și părăsind foaia lor disciplina de partid, oferă oare *persoanele lor* garanție suficientă, că »Tribuna« nu va mai atenta în viitor în numele »libertății de presă« la existența partidului național român? Redactorii-șefi ai »Tribunei« sunt d-nii Sever Bocu și Iosif Scheopul*); colaboratorii principali d-nii Ion

*) D-l Scheopul are cunoștințe literare frumoase. D-l Bocu nu dispune de aceste cunoștințe. Să se susțină, făcând ziaristică, este dreptul d-lor *incontestabil*. Nu se poate însă tolera, ca acești domni să joace în »Tribuna« rolul de »premenitori« și de dascăli ai »moralei publice«. Trecutul d-lor nu le dă acest drept. Sper, că d-l R. Ciorogariu va admite acest lucru, care trebuie *simțit*, nu discutat.

Montani și George Popp. Biografia detaliată a redactorilor voiu avea *plăcerea* să o public — când voiu afla de bine — cu altă ocazie.

Pentru moment — spre a le da timp de pocăință — va fi de ajuns o schiță *inofensivă* biografică. »Primenitorii« »Tribunei« își vor da seamă, că le *cunosc* exact biografiile.

D-l Sever Bocu și-a început cariera ca contabil la »Lipovana«. Văzând d-sa, că direcțiunea nu-i apreciază munca cinstită și că nu are de gând să-l avanseze, făcându-l casier ori director la bancă, a preferit să-și pună cultura, caracterul și »excelenta sa pană« în serviciul progresului social, economic și cultural al »întregului neam românesc«. S-a făcut »publicist român«. Angajat la »Tribuna«, în calitate de entrefiletist, d-sa în curând s-a convins, că este lucru cu mult mai ușor de a scrie în »Tribuna«, nu numai entrefileturi, dar chiar și articoli de fond întru luminarea publicului românesc atât de incult, de dincoace de munți, decât a compune bilanțul unei băncuțe din provincie. Spirit ager, d-sa în numeroase turneuri »de studiu« prin România și-a însușit cunoștințe frumoase »literare«. Stilul îl avea din naștere: »*le style est l'homme même*«. Inzestrat cu armele *acestor* cunoștințe — a scris d-sa numeroși articoli, parte de fond, parte fără fond în »Tribuna«, în cari a statorit cu »absolută competență« lipsa desăvârșită de cultură românească la intelectualii, cari »se lăfăesc« în fruntea partidului național român.

Este firesc, că d-sa curând a recunoscut, devenind—, »sociolog« —cu »ochiu ager și pătrunzător«, că Românii nu se pricep să facă politică. Școala politică a d-lui Bocu era mai bună, căci d-sa a fost introdus în tainele politicei înalte prin bărbatul de stat Nemeș. Acesta *ca maghiar* și candidat de deputat într-un cerc *românesc* știa perfect ce va să zică »a face politică« și nu a pregetat să-și introducă și agenții electorali în labirintul culiselor artei, prin care să pot ferici »cetățenii Ungariei, de buze străine«. Cunoscând din experiențe proprii ticăloșia unor Români uitați de sine, D-l Bocu a dezvoltat o vie activitate și la alegerile din 1905

și 1906 spre a-și lărgi cercul vast al cunoștințelor politice. Pregătit astfel perfect pentru a face pe censorul publicistic al moralei vieții publice românești, d-sa nu a mai avut nici o poftă să se reîntoarcă la vechia sa meserie de contabil.

Și ar fi fost într-adevăr o „pierdere ireparabilă” pentru „causa întregului neam românesc”, ca această excelentă putere intelectuală și morală să se ocupe cu ținerea în ordine a unui fleac de portofoliu de cambii — ocupație migăloasă — la „Lipovana”, în loc să-și continue activitatea rodnică de „premenitor al valorilor” în ziarul „independent”. Observând domnii Dr. N. Oncu și R. Ciorogariu talentele multilaterale, de cari dispunea tânărul redactor, nu au rămas „impasibili”, ci au știut să aprecieze puterea aceasta „oțelită”.

Deși cu lacrimile proprii, la astfel de ocazii, unor suflete atât de senine și de sentimentale, d-nii Oncu și Ciorogariu au priceput să fie „bărbați întregi”*) și astfel, fiind I. Russu-Șirianu bolnav, d-lor s-au hotărât să aducă »jertfa« „în interesul binepriceput al cauzei naționale” și să-l arunce afară din redacția „palatului” d-lor, dându-l pradă, dimpreună cu familia sa, celei mai crâncene mizerii**), numai ca să poată oferi d-lui Sever Bocu „postul onorific” și rentabil de redactor-șef al „Tribunei”. Aceasta este *pe scurt* cariera, pe cât de rapidă, pe atât de frumoasă și de meritată a d-lui Sever Bocu. D-sa ar fi putut ajunge eventual și deputat, dacă cu ocazia candidărilor pentru alegerile din 1910 căși-va din „ceata bipezilor înconștienți”, cari fac parte din comitetul partidului național român și astfel din „sinedriul nulităților oficiale” nu ar fi împedecat, „conduși de josnice doruri de răzbunare”, candidarea

*) Vezi articolul d-lui I. Bombăciță în „Tribuna”, Nr. 62 din 1911.

**) Este firesc, că în articolul de fond din Nr. 272—1909 făcând unul dintre „amicii” nefericitului I. Russu-Șirianu necrologul și biografia acestuia scrie: „Și când am inaugurat într-o serbări palatul nostru, în cărămizile căruia, cum spunea poetul Goga, trebuie căutată și sănătatea lui Russu-Șirianu, pentru întâia oară ne-am gândit cu strângere de inimă la dânsul, care lipsea și... cine știe ce va fi simțit și el pe patul său de durere.”

Noi ne dăm seamă, „ce va fi simțit” bietul I. Russu-Șirianu.

d-lui redactor-șef al ziarului „independent“. Cine se poate mira, că după astfel de experiențe d-l Bocu exprimă cu atâta râvnă nobilă și neobosită în „loaca bisericești curate“ ce o redigează „dorința de premenire în conducerea luptei“, invocând „oboseala firească“ a conducătorilor „imbecili“?

Cine se mai miră, că d-sa lasă să constate o personalitate atât de distinsă și de chemată în ale politicei și literaturii, ca d-l Ion Ursu Soricu în »Tr.« nr. 32 din 1911: »foarte *susceptibili* la ori-ce cuvânt, *refractari* la ori-ce curent nou... În fie-care *forță tinăra*, care se *ridică* și se *impune*, văd un *rival*, (»bătrânii« din comitet) pe care caută să-l delătore? Să nu se mire nimeni, căci într'adevăr, prin repășirea d-lui Sever Bocu dela candidatură în cercul Boroșineului, din cauza, că »bătrânii«, »desvăguiții comitetului« sunt »susceptibili«, »refractari« și »cicălitori«, conducerea politică a neamului românesc a fost scurtată de o »forță tinăra« de cea mai oțelită specie.

Să trecem la d-l *Iosif Scheopul*.

Acest tinăr oțelit, care iscălește atât de semnificativ cu pseudonimul »Mefisto«, este unul dintre cei mai mari umoriști români din zilele noastre.

D-sa după bacalaureat s'a dedicat în München studiului tehnic și arheologic. Imprejurări fatale l'au silit în 1 Septemvrie 1897 să-și întrerupă subit studiul. *Ce noroc pentru toți literații noștri*, cari ostenesec fără preget să trezească setea literară în sufletele aride ale intelectualilor români, cari pasc, ca măgarii, pe vesuvul Ardelenesc. În d-l Iosif Scheopul ei au câștigat un *vrednic* soț de luptă. D-sa este unul dintre cei mai intransigenți reprezentanți ai școalei ilustrațiilor oțeliți, cari sub firmă politică fac în »Tribuna«, într'un limbaj de fraze poetice măiestre, deși cam grandomane, critica umoristico-sociologică, — lirică a »tristelor noastre stări«, cauzate prin »sfinți năbădăioși«, prin »dușmanii presei noastre fără sgară«, prin »pehlivani« și prin »comedianții noștri«. D-sa va avea de sigur un mare viitor în viață noastră publică, îndată ce vor fi *delăturați* »trântorii nechemati« din fruntea conducerii partidului național român. Când cinstea va triumfa,

va fi avansat d-l I. Scheopul »afară de tură« din modest secretar al sindicatului presei române ce este astăzi, cel puțin la casariatul partidului național român »primerit«; dacă nu chiar la presidiu.

Nu în zadar scrie presidentul sindicatului presei române dela noi — vice-president este d-l Sever Bocu — despre tovarășii »primeritori« ai d-lui Iosif Scheopul poeticele cuvinte în »Tribuna« din 2 Aprilie: „Fără de *altă* patimă, decât de a spune *adevărul* (și ce mai adevăr!) s'au adăpostit (sic!) *aici* — la „Tribuna“ — o seamă de *scriitori*, cari ne dau *credințele intime* (!) ale sufletului lor ce nu pot fi batjocorite decât de *răi* și de *nepricepuți*. *Acești* scriitori n'au sgară oficială *la gât*, nu scriu pe comandă tirade languroase*) (?) pentru somnul de după masă, nici *nu se întreabă* dacă în locul unde astăzi răsună glasul lor s'au auzit *când-va* note stridente... Nu.“ „Nu, ei nu se întreabă“ de nimica, ei vor să „prime-nească“. Tovărășia acestor scriitori, cari „nu se întreabă“ îi asigură d-lui Iosif Scheopul un viitor strălucit de conducător literar românesc.

Ce noroc, că d-sa a fost silit să abandoneze studiul academic și să devină unul dintre „scriitorii, cari ne dau credințele intime ale sufletului lor“! Fără acel fatal incident presidentul sindicatului presei române dela noi — vice-president este d-l Bocu — nu ar dispune astăzi de un atât de devotat tovarăș de sentimente, de muncă și de idei „primeritoare“, precum este d-l Scheopul, secre-

*) Neștiind eu destul de bine românește spre a putea pricepe înțelesul adânc al acestui cuvânt misterios, am luat în mână cunoscutul „dictionnaire complet“ de Pierre Larousse, apărut în editura Larousse din Paris. Iată cu ce m-am ales.

„Langoureux, euse, adj. Qui marque de la langueur; air, ton langoureux. Am căutat apoi cuvântul:

Langueur, n. f. (lat. langor) *Abattement causé par un mal moral ou caché*. „Întregindu-mi astfel cunoștințele limbistice românești am priceput de ce d-nul Scheopul, Bocu și camarazii lor „primeritori“ nu scria „tirade languroase“. El nu suferă de „abattement causé par un mal moral ou caché.“

tarul acelui sindicat*). O astfel de prietenie numai „de răi și de nepricepuți“ nu este înțeleasă!

Cu d-nii Ion Montani și George Popp pot să sfârșesc scurt.

D-lor nu sunt »literați«, »scriitori« *de profesieune*. D-lor sunt studenți în drept, cari fac pe redactorii »Tribunei« numai până la dobândirea diplomei, când vor avea o ocupație mai vrednică și mai folositoare. Adevărat, că unul a iscălit articolul »Se face lumină« (Nr. 36, din 1911) iar celălalt a comis articolul »Meșterul de oglinzi« (Nr. 39, din 1911) în »Tribuna«. Știu însă și eu ceea ce știu zeci de oameni, că acești doi tineri sunt scârbiți în fundul sufletului lor de șefii ziarului »independent«. D-nul G. Popp, n'a făcut nici un secret din faptul, că din cauza aceea a părăsit redacția »Tribunei«, pentru-că îi era insuportabil să stea sub dictatura d-lor Bocu, Scheopul, Oncu și Ciorogariu. D-nul Montani de asemenea supoartă numai silit de împrejurări martiriul sufletesc al rolului ce i s'a impune. Va veni timpul, când d-lor și în public vor recunoaște aceasta, chiar și dacă astăzi ar fi necesitați să dementeze faptele notorice.

Nu acești *minorum gentium* dintre redactorii »Tribunei«, ba nici chiar d-nii Scheopul și Bocu sunt adevărații vinovați ai răsvrătirei »Tribunei«.

*) Tot ce se știe în public despre „activitatea“ acestui sindicat se cuprinde în următorul comunicat megaloman din „Tribuna“ Nr. 271—1909 :

„Comitetul sindicatului presei române a ținut astăzi, în Arad, prima sa ședință sub președinția d-lui Octavian Goga. Comitetul a discutat mai multe chestiuni interne și a stabilit principiile statutelor sindicatului.

Dela ședință s a expediat următoarea telegramă d-lui I. C. Brătianu, ministrul-președinte al României.

Ioan I. Brătianu,
președintele consiliului de miniștri

București.

Comitetul sindicatului presei române din Ungaria și Transilvania, intrunindu-se astăzi în Arad, reprobă mișelescul atentat și vă urează deplina însănătoșire, dorind a vă vedea cât mai curând iarăși la cârmă, pentru binele țării și al neamului românesc. Octavian Goga președinte, Iosif Scheopul, secretar.“

Afară de expedarea acestei telegrame „sindicatul presei române din Ungaria și Transilvania“ nu a pășit cu nici o acțiune în public. Va fi fost ocupat desigur cu „mai multe chestiuni interne“.

Adevărații vinovați sunt d-nii Dr. N. Oncu și R. Ciorogariu.

Să vedem rolul acestor domni, în campania de soluție ce au început-o prin ziarul lor, în contra partidului național român.

D-nul Dr. Nicolae Oncu.

D-nul Dr. N. Oncu se apropie de al 70-lea an al vieții sale de *om cinstit*. Subliniez : *om cinstit*. Neg însă hotărât, că d-sa ar avea un trecut plin de jertfe și de muncă pentru binele »obștesc«.

Nu știu nici un caz, care ar dovedi, că d-nul Dr. Oncu, în lunga sa viață s'ar fi *expus* pentru cauza noastră națională. Nu-mi este cunoscută nici una din jertfele de care se vorbește și se scrie atât de des în »Tribuna«, că d-nul Dr. Oncu le-ar fi adus pentru neamul său. Știu însă, că *nu* d-sa a luptat în congregația comitatului Arad în fruntea membrilor români. Știu, că *nu* d-sa a cutreierat satele, îmbărbătând poporul și înfăptuind organizația partidului național român. Știu, că *nu* d-sa, ci d-nul Sava Raicu a fost acela, care prin muncă, pricepere și înțelepciune a ridicat institutul »Victoria« la înflorire. Știu, că la alegerile din 1906 *nu* d-nul Oncu a alergat prin cercul Iosășelului spre a conduce lupta electorală și astfel d-sa *nu* din hărnicia *proprie* a fost ales de deputat, ci din hărnicia *adevăraților* conducători ai poporului român din comitatul Aradului.*) Atunci cum a ajuns d-nul Dr. N. Oncu să se desvoalte la o mărimă locală atât de considerabilă? Explicarea este simplă. Sunt unii oameni, cari au darul să ajungă departe aplicând un *mic* reper-

*) Nu bătrânețea l-a împedecat, pe d-l Dr. Oncu să fie activ. A fost d-sa și tânăr. Bătrânețea nici azi nu-l împedecă să discute zile întregi, după ce a făcut călătorii de sute de kilometri distanță. D-l George Pop de Băsești e mai bătrân decât d-l Dr. Oncu și totuși a cutreerat iarna cercul Ceului (1905) și al Oraviței (1910), expunându-se boalei, brutalităților jandarmilor și persecuțiilor administrației. Cu toate acestea, »Tribuna« vrea să-l »prime-nească« pe presidentul partidului național român și-l declară pe d-l Dr. Oncu de »bărbat întreg«.

toriu tactic cu istețime și cu consecvență. Ei *încurcă* lucrurile spre a se lăsa apoi capacitați să le descurce și să sisteze opoziția, *dacă* li se dă în schimb *rol conducător*. Cei cari îl cunosc pe d-nul Dr. N. Oncu pot constata, că d-sa toată viața sa a fost un meșter al tacticei acesteia simple, dar ducătoare la scop. De aceea d-sa a fost totdeauna cel mai strajnic la banchete și în *sfatul* frunțașilor români, dar s'a ferit să se expună *în public*, la congregație, la adunări populare, la procese. Mihail Velici, *adevăratul* om mare al Aradanilor, Dr. Șt. C. Pop, Dr. Ion Suciu, Vasile Goldiș, Dr. Cornel Iancu, Dr. Iustin Marșeu, Dr. A. Grozda, Dr. Romul Velici, Dr. I. Ardelean, Dr. G. Popovici și *numeroși alți bărbați* au stat și stau în linia de foc a luptelor și a jertfelor politice din comitatul Aradului, dar *nu* d-l Dr. N. Oncu. Ori poate cineva dovedi, că d-l Dr. Oncu a apărut *cândva gratuit* pe vre-un Român prigonit din motive politice? Doar chiar și pe alegătorii d-sale din cercul Iosășelului i-au apărut *colegii* d-sale români din Arad. Ca deputat în *sfatul* clubului nostru Dr. N. Oncu încurca itele discuției. Desbateri infinite trebuiau să premeargă ori-cărei acțiuni parlamentare de sine înțelese, când d-sa era prezent. Cu atât mai rar să arăta însă d-sa în cameră și în decurs de 4 ani o *singură dată* a luat cuvântul.

Recetească, cine vrea, discursul d-sale ca să 'i vadă valoarea.

În comitet pretindea să se facă o organizație pe baze nerealisabile, dar cu condiția, ca *Aradul* să fie centrul, deci d-sa șeful. Dorința i-a fost împlinită prin hotărârea unanimă a comitetului. D-sa a fost ales de președinte.

Că nu a realizat nimica, ci din contră a *zădărnicit*, ca alții să poată face organizația, este de obște cunoscut.

Cu ocazia alegerii a *treia* de episcop din Caransebeș comitetul partidului național român a hotărât să facă tot ce-i stătea în putere, ca P. S. S. Episcopul Dr. Miron E. Cristea să fie ales și întărit.

Hărnicia frunțașilor bănățeni și însuflețirea neobosită a membrilor din comitet a fost binecuvântată de Dumnezeu. Fostul candidat al tuturor Românilor de bine este

astăzi episcop. D-l Dr. Nicolae Oncu însă până în momentul ultim înainte de alegere nu s'a lăsat convins, că *datoria d-sale era să muncească în frățească solidaritate cu colegii săi din comitet*. Persuadat de amicii săi călugări, d-sa a încercat până în prezilele alegerii de episcop din Caransebeș să câștige voturi pe seama d-lui Dr. Olariu. Acesta nu era pe atunci »burdist«, ci »mangrist«. Poate d-l Dr. Oncu ori »Tribuna« va cere *dovezi*. Va pretinde poate să *dovedesc* că de $2 \times 2 = 4$, că D-sa influențat prin Mangra — între 4 ochi (!) — s'a expus în interesul d-lui Olariu și în contra P. S. S. Dr. Miron E. Cristea. Deși ar fi absurd să pretindă d-l Dr. Oncu dovedirea unui lucru pe care-l cunosc sute de persoane, țin totuși să-l previu și cer deci să dovedească D-sa: *cari interese naționale sau bisericești*, ori cari obligamente de rudenie ori de prieten față de d-l Olariu l'au înduplecat să scrie d-l Dr. Oncu scrisori în favorul acestui Domn? Crede d-l Dr. Oncu, că era garanție destulă pentru viitorul diecesei de Caransebeș dacă contracandidatul d-lui Dr. Cristea ar fi dat o declarație, că va avea — devenind episcop — o ținută cum pretind interesele noastre? Nu este o garanție mai mare în privința aceasta P. S. S. Dr. Cristea, *omul și calitățile* lui, decât ori ce declarații de valoare foarte platonice ale d-lui Dr. Olariu? Dar poate, că d-l Dr. N. Oncu va susține, că pe d-sa l-a îndemnat *ingrijorarea părintească* pentru viitorul P. S. S. Dr. M. E. Cristea, ca să corteșească în favorul d-lui Dr. Olariu. Căci de, — d-l Oncu să temea poate, că nu cumva P. S. S. Dr. Cristea, neisbutind să ajungă episcop, să-și ruineze cariera. Vorba veche: „Apără-mă Doamne de „prietini“, căci de dușmani mă știu eu apăra!“ La tot cazul nu *eu* trebuie să dovedesc, că mangrismul d-lui Oncu a determinat ținuta sa necorectă — *necorectă din cauza disolidarizării sale cu colegii săi din comitet*—cu ocazia alegerii a treia dela Caransebeș, ci d-l Dr. Oncu trebuie să dovedească, că dacă *nu* mangrismul d-sale atunci, *cari motive de ordin național ori bisericesc* superior l'au înduplecat să lucreze pentru Dr. Olariu și în contra P. S. S. Dr. Cristea.

Trei fruntași bănățeni revoltați, că d-l Dr. Oncu se

zbate să submineze solidaritatea lor, lucrând în contra P. S. S. Dr. Cristea, i-au trimis în 1 Decembrie — 4 zile înainte de alegere — cunoscuta depeșă: „Protestăm energetic în contra amestecului vostru în alegerea de Sâmbătă“. Caracteristic pentru felul de-a se impune în viața publică este răspunsul, devenit celebru, al d-lui Dr. Oncu: „Și eu protezez contra *îngâmfărei și aroganței* voastre *nesăbuite*, voi sunteți *celebrii ocoși*, faceți cum știți voi, Oncu“. Telegramă în ton, stil și manieră à la „Tribuna“. Când deci fruntașii bănățeni protestează în contra atentatului d-lui Oncu de a le sparge rândurile, d-sa le răspunde cu insulte.*) După ce P. S. S. Dr. Cristea a fost întărit de episcop d-l Oncu — de sine se înțelege — s'a grăbit să-l felicite cât se poate de călduros.

Dr. N. Oncu împreună cu d-nii R. Ciorogariu, Sava Raicu, Sever Bocu și »amicul« Vasile Mangra au constituit societatea comandită de editură »Tribuna«.

Mangra — așa se afirmă, — dar cât timp nu e publicat contractul dintre comanditarii »Tribunei« nu se poate controla afirmarea — ar fi repășit de câteva săptămâni din societatea comandită.

D-nul Sava Raicu *nu a făcut nici când politică*, fiind ocupat în calitate de director executiv faptic, nu numai fictiv al »Victoriei«. D-nul Bocu e *împiecat salariat* la »Tribuna«.

Astfel rămân *adevărații* stăpâni ai ziarului »independent« d-nii Dr. N. Oncu și P. C. S. R. Ciorogariu. Când deci d-nul Oncu în 6 Februarie »cu toată căldura inimii sale românești«, după cum scrie »Tribuna«, a fă-

*) Și ce „accente corecte“, ce „gesturi frumoase“ manifesta „Tribuna“ d-lor Oncu și Ciorogariu pentru publicul cetitor, care nu cunoștea tainele de culise ale alegerilor dela Caransebeș. Articolul de fond din „Tr.“ Nr. 105—1909 „Episcopia Caransebeșului“, se termină astfel:

„Rolul nostru (!) din afară este a fi sentinela celor ce își împlinesc sfânta lor datorie. Sentinelă nu numai în fața ingerințelor din Budapesta ci și în fața ingerințelor ce s-ar încerca din partea fraților afară de dieceza Caransebeșului ori a elementelor distrugătoare din dieceză.

Și acest rol de sentinelă îl vom împlini cu *scumpătate*, până când în Caransebeș se va afla firul Ariadnei“.

Comparați faptele d-lui Oncu cu vorbele „Tribunei“.

cut comitetului »cu cele mai curate gânduri și sentimente« cunoscuta sa »propunere«, zicând: »având și o misiune *specială*« în aceasta privință dela *colegii mei din direcția* »Tribunei«, d-sa sub acești »colegi« nu a putut înțelege — fără a veni în conflict cu logica faptelor și a adevărului — decât pe d-nul R. Ciorogariu, în *pluralis maiestaticus*. »Pacea« oferită de d-nul Oncu, în numele d-sale și al d-lui Ciorogariu, nu a putut-o primi comitetul dintr-o cauză foarte simplă.

D-nul Oncu propunea, ca comitetul să exmită o comisie, care »să se pună în conțelegere cu reprezentanții ziarului »Tribuna« spre aflarea unei soluții favorabile a cauzei, în *cadrele actelor fundamentale* ale ziarului«. Aceste acte fundamentale comitetul *nu le cunoștea și nu le cunoaște*, dar își dădea seamă, că »în cadrele« lor încap mii și mii de echivocități, fiind tâlcuite aceste »cadre« de d-nii Dr. N. Oncu și R. Ciorogariu.*) Ce ar fi însemnat deci primirea propunerii d-lui Dr. Oncu? Ar fi însemnat să facă d-lor Oncu și Ciorogariu posibil comitetul să pună d-lor *astfel de condiții* de pace — »în *cadrele actelor fundamentale ale ziarului*« (!) — cari erau inacceptabile pentru comitet și să-și creieze comanditarii »Tribunei«, pe această bază »falacioasă«, o fictivă titulă de drept spre a se prezenta pe sine în ochii oamenilor de bună credință, dar cari nu cunosc tainele »Tribunei«, ca pe niște bărbați corecți, persecutați pe nedreptul. Membrii din comitet însă îl cunosc din experiențe amare de ani de zile prea bine pe d-nul Dr. Oncu, decât să nu fi priceput la moment, că d-sa »să face Chinez«, voind »să scape prin tangență«. Nu era doar vorba, ca să se facă pace între două părți *echivalente*, ci vorba era, dacă »Tribuna«, adică d-nii Dr. Oncu și Ciorogariu *sunt aplicați ori nu să se supună disciplinei de partid, respectând hotărârile*

*) D-nul Oncu a declarat în „Tr.“, că mi-a dat să citesc actele fundamentale ale »Tribunei«. Adevărat, că mi-a dat în Cluj copia, de vre-o 5--6 coale, a unui document *neiscălit*, pe care eu, neavând timp să o citesc, am redat-o imediat d-lui Dr. Oncu.

comitetului. Din cauza aceasta a primit comitetul cu unanimitatea voturilor, propunerea d-lui Dr. Iuliu Maniu:*)

»Dacă d-l Dr. Nicolae Oncu declară, că *recunoscând disciplina de partid* supune afacerea »Tribunei« aprecierii comitetului național și dacă d-l Dr. Nicolae Oncu declară, că *fiind averea »Tribunei« avere națională și prin urmare destinată a fi în serviciul partidului național român*, această avere o pune la dispoziția comitetului național, ca *singur reprezentant legal al partidului național român*: în acel caz comitetul național este aplicat să exmită din sânul său în scopul statoririi amănuntelor și găsirii *garanțiilor necesare* o comisie de 5 inși, în care însă nu vor putea lua parte acei membri ai comitetului, cari în controversa din jurul »Tribunei« au stat în primul plan.

Despre atitudinea d-lui Dr. N. Oncu față de propunerea d-lui Dr. I. Maniu, scrie Tribuna (Nr. 44 1911): »D-l Dr. Nicolae Oncu, *provocându-se la actele de întemeiere ale ziarului* „Tribuna“, declară, că fără de-a comunica întâiu cu *colegii d-sale din direcțiunea* „Tribunei“, *nu poate să facă declarația cerută*“.

Lucru curios! În același articol al Tribunei (Nr. 44 din 1911), »contribuiri la istoria tristelor noastre vremuri«, putem citi: »D-l Oncu a declarat încă următoarele: Că are *autorizația cuvenită dela colegii săi din direcția ziarului* să vorbiască și să facă declarațiuni în numele „Tribunei“. În fața echivocității d-lui Dr. N. Oncu era cu neputință să se lase îmbălați de frazele d-sale chiar și unii oameni atât de „năbădăioși“, „refractari“ și „imbecili“, precum pretinde „Tribuna“, că sunt membrii co-

*) Propunerea d-lui Dr. I. Maniu a fost primită după ce d-l Dr. N. Oncu — membru în comitet — a refuzat să primească propunerea d-lui Dr. Liviu Leményi. Această propunere nu cerea dela d-l Dr. Oncu altceva, decât să declare, că recunoaște autoritatea partidului național român și se supune disciplinei de partid. „Tribuna“ în Nr. 44.—1911 falsifică, pe baza informațiilor primite dela d-l Dr. N. Oncu, raportul despre decurgerea conferenței comitetului din 6 Februarie 1911. Rectificarea d-lui Dr. Maniu, referitoare la aceste falsificări, „Tribuna“ o numește „mistificare“. D-l Oncu refuză în ședința comitetului să arate comitetului actele de întemeiere ale ziarului „Tribuna“; în public neagă, că ar fi refuzat. În fața comitetului refuză să primească propunerea d-lui Dr. Leményi, iar în „Tribuna“ declară, că nu a refuzat. Totuși Dr. Maniu e numit „mistificator“ în „Tribuna“, iar d-l Dr. Oncu rămâne și mai departe membru în comitet.

mitetului. S'au convins însă peste ori-ce îndoială despre un lucru colegii d-lui Oncu din comitet. S'au convins, că d-l Oncu nu cutează *fără învoirea* d-lui Ciorogariu să fie „hărbat întreg^{*)}” și s'au convins, că d-l Oncu *este conștiu* de opera distrugătoare, pe care ziarul d-sale o comite în contra intereselor partidului național român. De altfel d-sa nu ar fi precizat acest atentat al „Tribunei” atât de clar, zicând : (după „Tribuna” Nr. 44).

»D-nul Oncu, având în vedere *interesul partidului* și al *întregului neam*, (!) — atât de agitat de luptele nefaste ce se dau azi în presa noastră, lupte, cari ne fac *imposibilă orice organizare și lucrare*, atât *pe terenul politic*, cât și mai ales pe terenul cultural-social, și cari *în loc de concentrare și consolidare ne duc fatalmente la desbinări* atât de *păgubitoare pentru cauza noastră națională* — în numele său și al consoților săi *dela ziarul »Tribuna«* face declarație *solemnă*, (!) că a venit în sânul comitetului *cu cele mai curale și cinstite gânduri și sentimente de pace*, și face apel și roagă și din partea sa comitetul să primească ideea păcii.

Ce folos însă de aceste mărturisiri „solemne” ale d-lui Oncu, dacă tot d-sa, în *aceiași* ședință a comitetului, *refuză* să primească propunerea d-lui Dr. Léményi și să declare, că *recunoaște autoritatea partidului național român* și să *supune disciplinei de partid* ! Ce folos, că d-sa, în loc de a respecta *ca membru în comitet* disciplina de partid, face pendentă respectarea disciplinei de partid prin d-sa, *dela sancțiunea prealabilă*, pe care va încerca să o câștige *dela d-nul R. Ciorogariu* ?

Ori poate d-nul R. Ciorogariu de dragul „păcii” și de dragul „consolidării partidului național român” a „tolerat” în coloanele „Tribune” campania distrugătoare în contra organizației, în contra disciplinei și a însași existenței partidului nostru ?

Dar și dacă comitetul s'ar fi lăsat încurcat și sedus prin echivocitățile d-lui Dr. N. Oncu să exmită o comisie, care să negocieze până în pânzele albe cu d-nii Oncu și Ciorogariu, „*în cadrele*” misterioaselor „*acte fundamentale*” ale „Tribunei” pentru o pace putredă, oare ce *garanții*

*) Așa îl numește d-l Bombăcila din Craiova pe d-l Dr. N. Oncu în „Tribuna” Nr. 62—1911.

personale oferea d-nul Oncu, după experiențele din trecut, că trecând 2—3 luni de „conțelegere cu reprezentanții ziarului „Tribuna“. D-sa nu ar fi publicat din nou o declarație ca și cea din „Tribuna“, Nr. 356 din 1910 : „In ce privește *ideile* și întreg procesul de premenire politică sulevată în coloanele acestui ziar în timpul din urmă, țin să declar, că eu *nu intru* în aceste discuții, ci discuția o *las* competenței *legitime* a d-lui Octavian Goga, a autorului „Părerilor libere*) și competenței *redacției***) acestui ziar.“

Durere, d-l Oncu, în urma firei sale, chiar și când vede, că „Tribuna“ comite cele mai nescuzabile păcate, în contra intereselor românești, în loc să declare deschis și cinstit: eu *sunt stăpânul* „Tribunei“; voi face ordine în „palatul“ meu pângărit,—preferă să decline răspunderea dela sine. Și se ascunde în dosul d-lor Goga, Chendi, Scheopul, Bocu și Montani. Ori propune o „pace în *marginile* actelor fundamentale ale „Tribunei“. Iar când i-se *dovedește* echivocitatea, se refugiază repede în dosul colegilor d-sale din „direcțiunea“ comanditară a „Tribunei“. Cum însă d-l Raicu *nu face politică*, iar d-l Bocu este *împiecat plătit* al „Tribunei“, deci *nu* stăpân, ci *subaltern* al comanditarilor ziarului „independent“, d-l Oncu vorbește de „colegi“, dar în realitate îl înțelege pe d-l R. Ciorogariu. Acest domn, o știe toată lumea, este *adevăratul stăpân* și dictator al „Tribunei“. Să ne ocupăm deci nițel de această interesantă și misterioasă individualitate

P. C. S. d-l protosincol Roman Ciorogariu.

Bărbat frumos, de talie mijlocie, d-l R. Ciorogariu poartă o barbă surie, care îi dă o expresiune venerabilă, ascunzând totodată caracterul gurei. Ochii săi albaștri strălucesc de focul unei inteligențe superioare. Glasul său sonor are un timbru plăcut și în modulație nedefă pronunță vorba respicată, al cărei înțeles mlădios totdeauna îngăduie variate interpretări. Toată înfățișarea sa produce impresia.

*) Meșterul Ilarie Chendi.

**) Bocu, Scheopul, Montani.

unei individualități pronunțate și a unei energii de fier. Ori cine îl vede, trebue — fără să vrea — să se gândească: Ce păcat de acest frumos, iscusit și energic călugăr, că a înlătrânit fără de 'a ajunge vlădică! Așa se gândesc *alții*, dar nu d-l R. Ciorogariu. D-sa ne spune doar în „declarațiunea“, ce o publică în Nr. 35—1911 al „G. Tr.“, că: „Doi ani de zile s'au făcut *orgii* („orgii“ sună a „Tribuna“, nu a „Gazeta Transilvaniei“) *din pretinsul meu apetit la episcopie*, ce n'are altă bază, decât acest samsarlăc al prietenului meu Goldiș, care a tăcut până acuma“.

Ne putem deci convinge din „declarația“ iscălită de d-l R. Ciorogariu, că „din *pretinsul* d-sale apetit la episcopie“ sau făcut „*orgii*“ fără ca acest apetit să fi avut vre-o „bază“. Făcându-se deci „orgiile“ numai dintr-un „*pretins* apetit la episcopie“ al d-lui Ciorogariu, iar nici decât din apetitul d-sale cel adevărat, este evident, că P. C. S. d-l protosin cel R. Ciorogariu „de doi ani de zile“ nu a avut „apetit la episcopie“. Deocamdată nu este nici o mitră de episcop vacantă — mulțumită bunului Dumnezeu. Există numai *promisiunea* contelui Tisza, în calitatea sa de om privat, că se vor spori episcopiile noastre, căci: „Greco-orientalii ar avea *mare* trebuință încă de *trei* episcopii, dar *egoismul local*“) (?) pune piedeci și aici“, zice „Tribuna“ (Art. de fond din Nr. 179—1911.)

Păcat, că P. C. S. d-l protosin cel R. Ciorogariu nu are apetit veritabil, ci numai „pretins“ la o episcopie. Păcat, că numai silit de Vasile Goldiș s-a gândit „un moment“ la mitra văduvită dela Caransebeș. Păcat, că s-a călugărit, dacă *nici în viitor* nu i-ar veni apetitul cel veritabil la episcopie. Păcat, căci la tot cazul ar fi un episcop ori metropolit mai vrednic și mai prezentabil, decât Mangra! Dar aceste sunt numai vederile mele subiective, numai „spovedania unui om cinslit“. Pe mine *persoana* P. C. S. a d-lui *protosin cel* R. Ciorogariu mă interesează, drept vorbind, *numai într'atâta*, întru-cât ea ar putea să influențeze pe *comanditarul* „Tribunei“, R. Ciorogariu. Anume, dacă *protosin celul* Ciorogariu, *ca preot*, nu se poate desface de Mangra, am nedumeriri, ca nu cumva

*) Vizează „Tr.“ pe I. P. S. S. Metropolitul Meșianu?

și asupra vederilor *politice* Ciorogariu. Faptul, că acest d-l Goga să-l decapiteze pe când *cel dintâiu* permite ca *întregime discursul de prolește*, că d-l R. Ciorogariu *care* convingeri politice *intran-* „*conliturgisitor*“ și *amic* al *imposibil*“ în fața nenorocirei

menii dela mine să rămân *im-* *prietenuiului*, cu care 30 de *mară* a suferințelor pentru un *lege* *aceasta*, *acela n-a avut*

știe găsi d-l R. Ciorogariu „Nr. 263—1910). Scriind d-l n 19 Martie a. c. despre întâl- Mangra din 11 Martie, ne *înșă se va repeta*, căci pă- sinodul eparhial și *iarăș ne* *el arhimandrit*. Se poate *alții?* Dar vom servi și la *conliturgisitori* trădători, că *tir?*“ D-l *protosincel* Cioroga- *firesc* să susțină prietenia cu *brăcându-și* *revereanda* și as- *umeririlor* noastre în altar, ba *ul potir*, ci prezintă de-a drep- *rea* vechilor relații între d-sa, *imandritul*. Felul motivărei cu *ei*“, Ciorogariu, își apără prie- *lu-se* în dosul *protosincelului* o *găsesc* lipsită de bun

ce d-l R. Ciorogariu de *compa-* *Tribunei*“? Și cum mai poate *încrederea* obștei românești, *oarde* naționale radicale?

D-l Dr. Iustin Marşieu, publică în »Gazeta Transilvaniei« Nr. 51 din 1911, următoarea declaraţiune :

Arad, 14 Martie n. c.

»La provocarea adresată mie în articolul »Tribuna« din nr. 46 al ziarului d-voastră, declar următoarele :

În vara anului 1910 am petrecut timp de o lună la Tekirghiol în societatea Preacuvioşiei Sale părintelui protosinzel R. Ciorogariu. Împreună ne-am dus şi împreună ne-am reîntors. În calea spre Tekirghiol şi la reîntoarcere ne-am oprit la Bucureşti.

Am cunoştinţă despre faptul, că Preacuvioşia Sa părintele R. Ciorogariu în amândouă rândurile petrecând în Bucureşti, a cercelat pe d-nii Brote şi Slavici, după ce »Tribuna« îi decapitase deja ca pe trădători,

La conferenţele avute cu d-nii Slavici şi Brote, pe cari eu personal nici nu-i cunosc, eu n-am luat parte; ştiu însă dela Preacuvioşia Sa părintele R. Ciorogariu, că a conferat cu ei şi rezultatul acestor conferenţe a fost, că părintele R. Ciorogariu a rămas convins, că domnii Brote şi Slavici nu sunt trădători, despre ce voia să mă convîngă şi pe mine.

Judecata asupra Preacuvioşiei Sale părintelui R. Ciorogariu pentru această ţinută să o facă lumea cinstită românească.

D-nul R. Ciorogariu răspunde în »Tribuna« Nr. 53 1911 d-lui Dr. Marşieu, încercând să scape »prin tangentă« :

»Post scriptum. Cu o cale să mă achit şi de gentilul meu tovarăş de călătorie de astă-vară, d-nul Dr. Iustin Marşieu. Acest domn spune în »Gazeta Transilvaniei«, că astă-vară, am avut întâlnire în Bucureşti cu d-nii Slavici şi Brote. Ba chiar, că în Sâmbăta trecută am conferat cu părintele Mangra în gara din Arad.

Eu şi cu domnii Slavici şi Brote am vorbit pe faţă, cu ştirea d-lui Dr. Iustin Marşieu, căci aveam să aranjez cu dânsii afaceri de o natură oneroasă (!) pentru mine. Impresiile acestei întâlniri le-am comunicat şi domnului Dr. Iustin Marşieu şi meşterului său, precum şi tutu-rora cu cari am vorbit despre aceasta. Pe peronul din Arad încă am stat pe faţă cu părintele V. Mangra de vorbă.

Chestia nu o putem deplasa la ce spun detectivii, domnule Marşieu, ci omul cavalier vine pe faţă şi dovedeşte ce susţine, ori dă satisfacţie, dacă a nedreptăţit pe cineva cu voia ori fără de voie.

Cu detectivii nu se pot rezolvi aceste chestii. Las, că se va face odată lumină asupra arcanelor acestor patimi. La revedere, până atunci.

Idem.

d-sa să aibă oarecare influință și asupra vederilor *politice* ale stăpânului „Tribunei” Ciorogariu. Faptul, că *acest din urmă* admite, ca d. e. d-l Goga să-l decapiteze pe Mangra în „Tribuna”, pe când *cel dintâiu* permite ca tot „Tribuna” să publice în *întregime* *discursul de program al lui Mangra* dovedește, că d-l R. Ciorogariu ca comanditar al „Tribunei” are convingeri politice *intransigente*, pe când ca preot „conliturgisitor” și amic al lui Mangra nu rămâne „imposibil” în fața nenorocirii „prietenului”.

„Și da, să nu ceară nimeni dela mine să rămân *imposibil* la vederea nenorocirii *prietenului*, cu care 30 de ani am mâncat pâinea amară a suferințelor pentru un ideal comun. *Cine nu înțelege aceasta, acela n-a avut prieten*”.

Alăt de duioase tonuri știe găsi d-l R. Ciorogariu vorbind despre Mangra („Tr.” Nr. 263—1910). Scriind d-l R. Ciorogariu în Tribuna din 19 Martie a. c. despre întâlnirea d-sale cu „părintele” Mangra din 11 Martie, ne asigură că: „Luciul acesta însă se va repeta, căci părintele Mangra va veni la sinodul eparhial și iarăș ne vom întâlni. Eu *protosincel*, el *arhimandrit*. Se poate să nu ne cunoaștem unii pe alții? Dar vom servi și la un altar. Vom fi toți preoții *conliturgisitori* trădători, că ne împărtășim dintr'un potir?” D-l *protosincel* Ciorogariu deci nu numai, că află *firesc* să susțină prietenia cu *arhimandritul* Mangra, îmbrăcându-și revereanda și ascunzându-se dinaintea nedumeririlor noastre în altar, ba luând a mâna chiar și sfântul potir, ci prezintă de-a dreptul ca o *necesitate* susținerea vechilor relații între d-sa, protosincelul și Mangra, arhimandritul. Felul motivărei cu care *comanditarul* „Tribunei”, Ciorogariu, își apără prietenia cu Mangra, refugiându-se în dosul *protosincelului* „conliturgisitor” Ciorogariu, o găsesc lipsită de bun simț și sacrilegă. Dar fie!

Alunci însă cum găsește d-l R. Ciorogariu de *compatibil* să rămână stăpânul „Tribunei”? Și cum mai poate „Tribuna” spera să câștige încrederea obștei românești, ori cât de mult ar intona coarde naționale radicale?

D-l Dr. Iustin Marşieu, publică în »Gazeta Transilvaniei« Nr. 51 din 1911, următoarea declaraţiune :

Arad, 14 Martie n. c.

»La provocarea adresată mie în articolul »Tribuna« din nr. 46 al ziarului d-voastră, declar următoarele :

În vara anului 1910 am petrecut timp de o lună la Tekirghiol în societatea Preacuvioşiei Sale părintelui protosinel R. Ciorogariu. Împreună ne-am dus şi împreună ne-am reîntors. În calea spre Tekirghiol şi la reîntoarcere ne-am oprit la Bucureşti.

Am cunoştinţă despre faptul, că Preacuvioşia Sa părintele R. Ciorogariu în amândouă rândurile petrecând în Bucureşti, a cercetat pe d-nii Brote şi Slavici, după ce »Tribuna« îi decapitase deja ca pe trădători,

La conferenţele avute cu d-nii Slavici şi Brote, pe cari eu personal nici nu-i cunosc, eu n-am luat parte ; ştiu însă dela Preacuvioşia Sa părintele R. Ciorogariu, că a conferat cu ei şi rezultatul acestor conferenţe a fost, că părintele R. Ciorogariu a rămas convins, că domnii Brote şi Slavici nu sunt trădători, despre ce voia să mă convingă şi pe mine.

Judecata asupra Preacuvioşiei Sale părintelui R. Ciorogariu pentru această ţinută să o facă lumea cinstită românească.

D-nul R. Ciorogariu răspunde în »Tribuna« Nr. 53 1911 d-lui Dr. Marşieu, încercând să scape »prin tangentă« :

»Post scriptum. Cu o cale să mă achit şi de gentilul meu tovarăş de călătorie de astă-vară, d-nul Dr. Iustin Marşieu. Acest domn spune în »Gazeta Transilvaniei«, că astă-vară, am avut întâlnire în Bucureşti cu d-nii Slavici şi Brote. Ba chiar, că în Sâmbăta trecută am conferat cu părintele Mangra în gara din Arad.

Eu şi cu domnii Slavici şi Brote am vorbit pe faţă, cu ştirea d-lui Dr. Iustin Marşieu, căci aveam să aranjez cu dânsii afaceri de o natură oneroasă (!) pentru mine. Impresiile acestei întâlniri le-am comunicat şi domnului Dr. Iustin Marşieu şi meşterului său, precum şi tuturora cu cari am vorbit despre aceasta. Pe peronul din Arad încă am stat pe faţă cu părintele V. Mangra de vorbă.

Chestia nu o putem depula la ce spun detectivii, domnule Marşieu, ci omul cavalier vine pe faţă şi dovedeşte ce susţine, ori dă satisfacţie, dacă a nedreptăţit pe cineva cu voia ori fără de voie.

Cu detectivii nu se pot rezolvi aceste chestii. Las, că se va face odată lumină asupra arcanelor acestor pa-timi. La revedere, până atunci.

Idem.

Am cunoștință pozitivă despre aceea, că și *după tradarea manifestată* a părintelui V. Mangra, părintele R. Ciorogariu *a susținut cu dânsul relații de prietenie.*

Asta o dovedește faptul, că cu prilejul demonstrației împotriva părintelui V. Mangra la sinodul eparchial din 1910, părintele R. Ciorogariu *a găzduit la sine pe V. Mangra și în aceeași zi a scris articolul în „Tribuna”,* dehonestând pe cei ce demonstraseră în contra părintelui V. Mangra și atribuind toată demonstrația aceasta »drăguților de uniți«, cu toate că la ea *nici un unit n'a luat parte și ea s-a făcut în urma demonstrațiunei din presară dela »Crucea albă«,* pe care o înscenaserăm la inițiativa lui Octavian Goga.

Părintele R. Ciorogariu în zilele cât a durat conzistorul metropolitan, în toamna anului 1910 la Sibiu, *a fost permanent în societatea părintelui V. Mangra.*

De altfel părintele Ciorogariu nici nu va tăgădui faptul acesta, căci chiar acum, Sâmbătă, în 10 Martie nou, toată lumea l-a putut vedea conferând cu părintele Vas. Mangra în gara din Arad.

Dr. Iustin Marșieu,
advocat.

D-nul Dr. Iustin Marșieu publică *cu iscălitura d-sale* declarația, că astă-vară, *după ce „Tribuna” ii decapitase pe Slavici și pe Brote,* d-nul R. Ciorogariu conferând cu *dânsul a rămas convins,* că „d-nii Brote și Slavici nu

sunt trădători“ și voia să-l *convingă* și pe d-nul I. Marșieu despre aceasta. D-nul Dr. I. Marșieu *constată*, că d-sa are cunoștință *pozitivă*, că d-nul R. Ciorogariu și „*după* tradarea *manifestă*“ a lui Mangra „*a susținut cu dânsul legături de prietinie*“ și „*l'a găzduit la sine*“.

În schimb d-nul Ciorogariu răspunde într'un *post scriptum* d-lui Marșieu, *bagatelizând* cele susținute de d-sa. Și ce răspunde? Ba că a avut să aranjeze cu Brote și Slavici „*afaceri de o natură oneroasă*“ (!), ba că pe peronul gării din Arad a stat „*pe față* cu părintele Mangra de vorbă“. Și la urmă *tot d-sa* are tupeul să vorbească de „*deplasarea*“ chestiei prin d-nul Dr. I. Marșieu.

Prea de tot „*să face Chinez*“ și încearcă să o tullească „*prin tangentă*“ d-nul comanditar al ziarului „*independent*“.

Să analizăm însă modul, cum d-nul R. Ciorogariu prezintă publicului relația dintre d-sa și dintre „*Tribuna*“.

În „*spovedania unui om cinstit*“ d-sa scrie: „*În chestia părerilor libere eu m'am pronunțat deja: bătrân, ori tânăr, nu impoartă, numai om de cinste și cu minte să fie cel ce dirijează destinele unui popor. Tot ce s'a zis mai mult în „Tribuna“ este, după părerea mea, — deplasarea adevăratei premeniri*“.

D-nul comanditar al „*Tribunei*“ *condamnă* deci „*deplasarea adevăratei premeniri*“ comisă de „*Tribuna*“. Lucrul acesta este la tot cazul foarte laudabil. De ce nu și-a validat însă d-nul R. Ciorogariu dreptul său de comanditar la „*Tribuna*“, *punând capăt* îndată, la izbucnire, infamei acțiuni de „*premenire*“? De ce nu a curmat tendințele ticăloase ale „*Tribunei*“ îndreptate contra solidarității noastre naționale și în contra existenței partidului național român?

La întrebările acestea găsim răspunsul d-lui R. Ciorogariu în „*Tribuna*“ Nr. 47—1911 sub titlul: „*O declarație corectă*“. Aceasta „*declarație corectă*“ ne convinge, că P. C. Sa d-l Protosin cel R. Ciorogariu nu este dușmanul I. P. S. S. Metropolitului Metianu, căci precum scrie d-sa, supărările ce le-a avut cu Excelența Sa au dispărut

„... și a avut un profund sentiment de venerație față de Municipiul meu”.

De altfel „aservitane a unui om cinstit” numai de la sine poate călăta. Că atât ual surprinzătoare este contrarietatea din aceste pasagi ale declarației „corecte” :

„... omagiilor aduse I. P. S. Sale în „Biserica și Școala” de către condeinul, ar fi mărturie destul de evidentă că el nu are nici o deosebire de închinăciunile „Tribunei” față de I. P. S. Sale.”

De ce mai putea provoca și la muștrările ce mi-s'au făcut față de „Tribuna”. Dar pentru această muștrare cine răspunde? Poate că nu am fost acela, care m'am bălat pe mine insumi în „Tribuna”.

Într-o zi veți vedea de aici, că nu eu stau asupra „Tribunei”, ci „Tribuna” asupra mea. Pe mine întocmai așa mă văd în „Tribuna”, ca și pe orișicine.

Când la „muștrat” „Tribuna” pe d-l R. Ciorogariu? Pentru că nu-și la P. C. S. osteneala să citeze acele „muștrări”, ca să le putem cunoaște și noi. La tot cazul declararea „corectă” ne convinge, că d-l R. Ciorogariu este un mănușier deosebit de cutezător al condeinului. Căci după ce ne spune protosincelul, că „abundența omagiilor aduse în „Biserica și Școala” ar fi mărturie destul de evidentă că el (d-l Ciorogariu) nu am stat departe de închinăciunile „Tribunei” făcute I. P. S. Sale”, va să zică, că d-sa are cu în conducerea „Tribunei”, D-l comanditar al „Tribunei” însă să urmeze propozițiile despre preținsele muștrări pe cari i le-a adus „Tribuna” — se face deci „Tribuna” — iar în proxima propoziție vrea să ne tragă cu sine „șta lângă”, scriind : „Dvoastră veți vedea de aici că nu eu stau asupra „Tribunei”, ci „Tribuna” asupra mea”. Quod erat demonstrandum. Cu toate că din vorbă „de aici” altceva, decât o stângace echivoacă, nu conflict logic între „convingerile intime” ale „Tribunei” și cele de care dispune d-l R. Ciorogariu : suveranul din protosincel și cel de comanditar al „Tribunei”!

Când e vorba de omagiile, pe cari „Tribuna” le-a adus I. P. S. Sale, d-l R. Ciorogariu zice : „nu am stat departe de închinăciunile „Tribunei””. Când e vorba de muștrările „Tribunei” în contra I. P. S. Sale, ori în contra

altor oameni vrednici, d-l Ciorogariu declară : „nu eu stau asupra „Tribunei“, ci „Tribuna“ asupra mea“. D-nii Bocu, Scheopul, Montani stau deci de-asupra d-lui R. Ciorogariu. Ce stare idilică! Să vedeți însă ce aiere își dau d-nii Bocu, Scheopul și Montani, „redacția Tribunei“, „primeritorii“, „scriitorii, cari ne dau credințele intime ale sufletului lor“, să vedeți *cum* știu ei să-i tragă la mir „Telegrafului Român“, în numele libertății de presă, — comentând declarația „corectă“ dată de d-l Ciorogariu ! Ascultați :

»Cu acelaș prilej *preasfielnicul* »Telegraf« se *ncumetă* să formuleze o nouă *învinuire*, tot atât de *gratuită* însă. li impută *anume* părintelui protosincel lipsă de energie în a-și opri personalul din redacție dela *acte de necuviință*.

Cerbicia *malonestă* a »Telegrafului« nouă ne pare *firească*, dupăce o *cunoaștem* de mult, *atâta îndrăzneală* însă din partea *manechinilor*, cari fac *redacția mașinală* a acestui ziar, ne uimește totuș. Dar ce să le faci *manechinilor*, cari *nu-și pot închipui* o redacție după chipul și asemănarea celei din care fac parte.*

Care va să zică redacția „Tribunei“ cu mândrie constată, că este *independentă* și de d-l Ciorogariu și insultă „Telegraful Român“ pentru că acest ziar *are stăpân*, îl insultă pentru că „li impută *anume* părintelui protosincel lipsa de energie*) în a-și opri personalul din redacție dela *acte de necuviință*“.

Deoarece d-nii Scheopul, Bocu și Montani, în calitate de „redacția Tribunei“, „stau *asupra*“ d-lui *comanditar* R. Ciorogariu e firesc, ca d-lor să fie „uimiți“ de „cerbicia malonestă“ și de atâta îndrăzneală a „Tel. Rom.“, care constă în faptul. — „cerbicie malonestă“ etc.! — că a cerut dela d-l Ciorogariu să-și învețe subalternii dela „Tribuna“ la omenie și la bunăcuviință. Analisând deci rolul d-lui Ciorogariu în calitatea d-sale de *comanditar* al „Tribunei“, am ajuns la rezultatul, că *și d-sa în deplină armonie* cu d-l Dr. N. Oncu *declină dela sine răspunderea pentru mișeliile* „Tribunei“.

După aceste „contribuiri la istoria tristetelor noastre vremuri“ cred, că nu vor mai găsi d-nii Dr. Oncu și R.

*) Nu energia, ci cu totul altceva li lipsește „părintelui protosincel“.

Ciorogariu curajul să se presinte în fața opiniei publice românești ca *martirii persecutați* prin „ceata bipezilor oficiali“, cari „să lăfăesc în sinedriul autorisaților“. Cred, că dacă mai au pretenția ca să fie luați în serios, ei și „Tribuna“ lor, nu se pot sustrage de a da răspunsuri *clare: nu evasive* și *echivoce*, la următoarele întrebări:

1) *Adevărat e*, că d-nii Dr. N. Oncu și R. Ciorogariu *sunt comanditari* și ca atari *stăpâni* ai „Tribunei“ și că după-ce d-l comanditar Sava Raicu *nu face politică*, atitudinea *politică* a „Tribunei“ atârnă de voința d-lor Dr. Oncu și R. Ciorogariu, fiind-că d-lor se îngrijesc de *financiarea* ziarului?

2) *Adevărat e*, că d-lor angajează și dimit pe membrii redacției, că administrația „Tribunei“, în cadrele statuite de d-lor licuidează onorarele redactorilor și *colaboratorilor*, atât *politici* cât și *literari* și că astfel „Tribuna“ *nu este de loc ziar independent*, ci *dependent* de voința, de toanele particulare și de interesele politice ale d-lor Dr. N. Oncu și R. Ciorogariu?

3) Intre asemenea împrejurări, „întregul neam românesc“ și redactorii împreună cu colaboratorii, ori d-nii R. Ciorogariu și Dr. N. Oncu sunt stăpânii „Tribunei“?

4) Cât timp d-lor sunt stăpânii „Tribunei“ prin faptul, că d-lor *financiează* ziarul, „competența legitimă“ pentru atitudinea ziarului cade deci în sarcina d-lor ori în sarcina redactorilor și colaboratorilor angajați și plătiți de d-lor?

5) *Intru cât corăspunde deci adevărului declarația d-lui R. Ciorogariu*, că „Tribuna *stă asupra mea, nu eu asupra „Tribunei“*“?

6) Cum se explică deci faptul, că tras la răspundere pentru infama campanie de „premenire“ și de „părerii libere“, prin care „Tribuna“ tinde la nimicirea partidului național român, d-nul Oncu răspunde: „discuția o las competenței *legitime* a d-lui Octavian Goga, a autorului „părerilor libere“ și competenței *redacției* acestui ziar“?

7) Are prin urmare *redacția*, adică d-nii Bocu, Scheopul și Montani și colaboratorii literari și politici ai „Tribunei“, *dreptul* de a *dispune* la „Tribuna“, pe când d-nii Dr. Oncu și R. Ciorogariu *nu pot opri* personalul

ziarului, ai cărui *stăpâni* și *susținători* sunt în calitate de comanditari, dela acte de *necuviință*, dela *subminarea solidarității naționale* și dela *atacarea existenței partidului național român*?

8) Dacă însă *nu comandarii*, adică direcțiunea, *ci redacția și colaboratorii* dispun la „Tribuna“, atunci în al cui nume a declarat d-nul Dr. N. Oncu la Cluj, în ședința comitetului din 6 Februarie a. c., „având o misiune specială dela *colegii mei din direcția* ziarului „Tribuna“? Mai departe, tot atunci: „d-nul Oncu a declarat încă următoarele: că are *autorizația* convenită dela *colegii* săi din *direcția* ziarului, să vorbască și să facă declarațiuni în numele „Tribunei“. Și la sfârșit: „d-nul Dr. Nicolae Oncu, provocându-se la *actele de întemeiere* ale ziarului „Tribuna“, declară, că *fără* de-a comunica întâi cu *colegii* d-sale din *direcțiunea* ziarului „Tribuna“, *nu poate* să facă declarația cerută.“ Sunt deci după toate acestea d-nii Bocu, Scheopul și Montani, în calitatea lor de „redacția „Tribunei“ și colaboratorii lor literari și politici, stăpânii ziarului „independent“, ori d-nii R. Ciorogariu și Dr. N. Oncu, comandarii, adică „*direcțiunea* Tribunei“, sunt stăpânii „Tribunei“? manopera acestor domni comanditari de a da declarații: că lasă răspunderea pentru ținuta „Tribunei“ „competinței legitime“ a d-lor Goga, Scheopul, Bocu, Montani și Chendi, după toate acestea poate fi oare calificată de altceva, decât de o farsă, prin care d-nii Oncu și Ciorogariu încearcă să *moamească* opinia publică românească?

8) Ca membru în comitet, găsește d-l Oncu *compatibil* cu această funcție onorifică a d-sale, că a tolerat și a încurajat *fără a demisiona din comitet* campania de distrugere a „Tribunei“ în contra comitetului și în contra partidului național român?

9) Din punct de vedere politic și omenesc găsește d-l Dr. Nicolae Oncu, că a fost *corect* din partea d-sale, că la a *treia* alegere de episcop din Caransebeș, d-sa, *rupând solidaritatea cu colegii d-sale din comitet*, s'a expus, în interesul d-lui Dr. Olariu, al *contracandidatului* P. S. Sale episcopului Dr. M. E. Cristea?

10) Crede d-l R. Ciorogariu, că este compatibil cu poziția d-sale de comanditar și membru în direcțiunea „Tribunei“, ca *în același timp*, când d-sa silit prin revolta opiniei publice românești face concesiunea să i se deschidă d-lui Oct. Goga coloanele „Tribunei“ spre a-l ataca pe Mangra, Brote și Slavici, timbrându-i de trădători, d-sa să susțină *relații de prietenie* cu Mangra și să facă încercarea de a-l câștiga pe d-l Dr. I. Marșieu pe partea lui Slavici și Brote? Nu găsește d-sa, că această procedură a d-sale înseamnă a face abus de încrederea, de lipsa de experiență politică și de „buna credință“ d-nului O. Goga și o ispitire, care atentează la corectitatea politică a d-lui Dr. Marșieu?

11) Crede d-l R. Ciorogariu, că nu este îndreptățită neîncrederea Românilor *devotați cauzei partidului național român* în contra d-sale și în contra ziarului d-sale „Tribuna“, cât timp d-sa susține prietenia cu Mangra, fie în fața lumii, fie *in camera caritatis*, fie în calitate de „preot conlurgisitor“ și protosincol, fie pentru că, după cum scrie d-sa: „și da, să nu ceară nimeni dela mine să rămân *imposibil* la vederea nenorocirii *prietenului* cu care 30 de ari am mâncat pâinea amară a suferințelor pentru un ideal comun. Cine *nu înțelege aceasta* acela n'a avut *prieten*“.*)

12) Nu simt d-nii Dr. N. Oncu și R. Ciorogariu, că să blamează când se ascund în dosul redacției „Tribunei“, deci în dosul d-lor Scheopul, Bocu și Montani, — pe cari *d-lor îi plătesc* — și în dosul colaboratorilor literari ai *ziarului finanțat de d-lor* și, astfel adăpostiți, încearcă să-și revindică rolul de dictatori, în conducerea poporului românesc, prin „Tribuna“ negând competența și priceperea comitetului partidului național român, ales de conferența națională?

13) Nu simt d-nii Dr. N. Oncu și R. Ciorogariu tragicomicul situației lor, pe cari lumea românească îi *știe*

*) Dacă d-l R. Ciorogariu după toate acestea se va lăpăda de Mangra — pentru ochii lumii — spre a-și salva reputația de comanditar al „Tribunei“, cine va mai putea crede, că s'a lăpădat *sincer* de vechiul său amic?

prieteni ai lui Mangra — situație, care rezultă din ni-suința „Tribunei“, ai cărei *stăpâni* sunt d-lor, de-a im-băta pe cetitorii ei cu apă rece: *executându-l* pe Mangra și *publicându-i* scurt timp după aceea în întregime vor-birea de program; *executându-l* pe Slavici și *retăcând**) conținutul broșurei lui; *terfelindu-l* pe d-l Dr. Roșca și *condamnând* demonstrația contra lui Mangra; *atacând* pe „membri marcanți“ ai comitetului, pentru că ar fi zădăr-nicit acțiunea de pace a d-lui Dr. I. Mihu cu guvernul și *dându-l uitării* pe Mangra; *atacând* solidaritatea parti-dului național român, ca un ce *ridicol* și declarând to-tuși, că „Tribuna“ *apără* interesele partidului ș. a. ș. a.? Dacă d-nii Dr. N. Oncu și R. Ciorogariu nu simt, că ți-nuta echivocă a „Tribunei“ *pe d-lor* i-a blamat și a-i făcut imposibili, iar nu pe impiegații d-lor din „redacția Tribu-nei“, atunci le lipsește darul de a vedea ce să petrece în jurul d-lor.

14) Nu cred, d-nii Dr. N. Oncu și R. Ciorogariu, că dacă comitetul național, în 20 Decembre, nu ar fi înfie-rat ținuta „Tribunei“, după cum a meritat, atunci acest ziar al d-lor nici în 2 Aprilie 1911 *nu* ar fi avut mariminia de a se declara de „învingător“ și de a reduce noianul zilnic de izbucniri murdare, de calomnii și de înjurături, prin cari a făcut încercarea să distrugă existența partidului național român?

15) Nu cred, d-nii Dr. N. Oncu și R. Ciorogariu, că de și tăcerea momentană, relativă, a „Tribunei“ se dato-rește în parte revoltei lumei românești, în urma cărei re-volte ziarul d-lor a pierdut foarte mulți abonați, dar că acea tăcere a fost impusă „Tribunei“, mai cu seamă prin *considerațiile tactice* ale *adevăraților* inspiratori ai „Tri-bunei“? Ori nu în urma vorbirei lui Tisza din 23 Martie 1911, și în urma declarațiilor lui Khuen, referitoare la calitatea de „om privat“, în care Tisza a negociat în ches-

*) „Tribuna“ a anunțat într'un scurt entrefilet apariția broșurei lui Slavici „zbuciumări politice la Românii din Ungaria“ *promițând* că va „re-veni“. De 4 luni de zile nu a mai găsit timp să revină fiind ocupată cu „premenirea“, ori având d-l R. Ciorogariu de aranjat „afaceri one-roase“ cu I. Slavici.

tia „păcii“ cu Românii s'au convins acei inspiratori, că prin încercarea de distrugere a „Tribunei“ în contra partidului național român, nu se poate ajunge să devină „prietenul“ Mangra „marele împăciuitoar“, care ar fi putut împărți subvenții, sinecure, mitre și alte bunătăți, ci se poate ajunge numai să-și piardă „Tribuna“ și pe cei mai naivi abonați?

16) Ce garanții morale și personale oferă d-nii Dr. N. Oncu și R. Ciorogariu, că *în viitor „Tribuna“, ziarul d-lor, nu va încena din nou în momente grele pentru comitetul partidului național român și în momente de importanță istorică pentru viitorul poporului românesc din Ungaria și Transilvania o acțiune de continuare atentate perfide în contra solidarității, naționale și în contra însași existenței partidului național român?*

17) Dacă d-lor nu ar voi ori nu ar putea oferi *garanții reale* în privința aceasta, ci ar încerca să scape cu fraze și cu declarații echivoce, asemenea aceloră, pe cari d-lor le-au dat în trecut ca d. e. că este o „impertinență“ așa o cerere, ori că „persoanele venerabile ale d-nilor Dr. Oncu și Ciorogariu sunt garanție suficientă“ ori, că „cedează“ dreptul de a „dispune“ asupra „Tribunei“ d-lui Goga ori altor colaboratori, pe când d-nii Oncu și Ciorogariu ar rămânea și pe mai departe *proprietarii cari finanțează „Tribuna“,* atunci nu găsesc d-lor firesc, că comitetului partidului național român i se impune datoria să facă tot posibilul spre a *nimici „Tribuna“,* ca astfel să nu mai poată organul d-nilor Dr. Oncu și Ciorogariu să atace, în momente de grea cumpănă, de *dindărăt* pe acei luptători ai partidului național român, cari stau *în fața* dușmanului, în prima linie de foc?

18) Cu toții suntem datori cu o moarte. S'ar putea, ca să se răstoarne o trăsură, să deraileze un tren, în care s'ar găsi d-l Dr. N. Oncu. D-l Raicu nu să ocupe cu politică. Ni se spune — deși cu gura jumătate — că Mangra nu mai face parte din societatea comandită, care susține „Tribuna“. Dacă deci d-l Dr. Oncu ar fi surprins de un incident năpraznic — de care Dumnezeu să-l ferească — crede d-sa că „Tribuna“ ar putea fi condusă într'o

direcție națională *mai sănătoasă* de d-l R. Ciorogariu — ascuns, când în dosul „redacției Tribunei“, când în dosul *reputației de poet* a domnului Goga — decât de comanditari designați din partea *conducerei partidului național român*? Oricât de mult ar ținea Dr. N. Oncu la calitățile intelectuale ale d-lui R. Ciorogariu, totuși, d-sa ar avea datoria să-și aducă aminte, că d-nul R. Ciorogariu nu este *numai* comanditar al „Tribunei“, ci și „prieten“ și „preot *conliturgisitor*“ al lui Mangra și astfel, precum scrie d-sa în „Tribuna“ din 19 Martie a. c., silit să se *»împărtășească«*, la anumite ocazii oficiale, *»dintr'un potir«* cu deputatul guvernamental dela Ceica, admiratorul *»leului dela Geszt«*. Nu crede d-nul Dr. Oncu, că dacă d-sa *la vârsta d-sale nu-și dă seamă* de această situație a „Tribunei“, cu atât mai mult trebuie să-și dea seamă de ea comitetul partidului național român, precum și oricare român de bine?

19) Nu văd d-nii Dr. N. Oncu și R. Ciorogariu, — după toate acestea — că *continuarea boicotului în contra „Tribunei“ este o datorie națională românească, până când d-lor nu vor primi propunerea făcută de d-nul Dr. Iuliu Maniu în ședința comitetului din 6 Februarie a. c. și primită cu unanimitate?* Se vor mai încerca să seducă lumea, lăsând *altora* sarcina răspunderii pentru politica ziarului, ai cărui stăpâni *tot d-lor rămân cât timp nu renunță la dreptul de proprietari* ai „Tribunei“?

20) Intre comanditarii „Tribunei“ d-nii Oncu, Mangra, Ciorogariu, Raicu și Bocu există un contract. Acest contract d-lor îl numesc *»acte de întemeiere ale ziarului Tribuna«*. Menirea acestui document este să dovedească, în caz de conflict, între comanditari, *în fața forurilor judecătorești, în public*, drepturile singuraticilor comanditari asupra „Tribunei“.

Dacă Mangra nu a rămas comanditar al „Tribunei“ și *după-ce* era deja *de mult* membru în *partidul guvernamental*, de ce s'au ferit d-nii Dr. Oncu și R. Ciorogariu să *publice* acele *»acte de întemeiere ale ziarului „Tribuna“«*?

21) Dacă d-nii Dr. Oncu și R. Ciorogariu sunt conduși de *gânduri curate, de ce nu se supun disciplinei de partid*, ci își iau refugiul la declarații și manopere ziaristice revoltător de echivoce?

Campania „Tribunei“ în contra conferenței comitetului și a fruntașilor români, ținută la 19 și 20 Decembrie 1910, în Budapesta.*)

„Tribuna“, organul de casă al domnilor Ciorogariu și Oncu, la diferite ocazii a insultat comitetul național cu epitele înșirate în notița de sub linie și cu încă o droaie de grosolănii ca și acestea. Să vedem deci cine a luat parte la conferința ținută la Pesta, în 19 și 20 Decembrie 1910.

După „Tribuna“ (Nr. 264 și 265 din 1910) au fost de față: G. Pop de Băsești, Dr. T. Mihali, Dr. V. Lucaciu, Dr. I. Maniu, Dr. Al. Vaida-Voevod, Dr. N. Șerban, Dr. N. Comșa, V. Goldiș, Dr. L. de Leményi, Dr. A. Vlad, Dr. I. Suci, Dr. I. Marșieu, Dr. R. Veliciu, Dr. Pr. Givulescu, Dr. A. Cosma, Dr. V. Braniște, Dr. Iz. Pop, Dr. T. Cornea, Dr. St. Morariu, Dr. V. Onișor, Dr. A. Nilvan, Dr. V. Moldovan, Dr. R. Boilă, Dr. P. Cioban, Dr. V. Chindriș, Dr. A. Lazar, Dr. C. Iurca, Dr. Al. Morariu, Dr. A. Grozda, Dr. N. Vecerde, Dr. St. C. Pop, Dr. O. Vasu, Dr. Tr. Popescu, Dr. I. Nedelcu, Dr. Nestor Oprean, V. Damian, Dr. Liviu Ghilezan, Dr. C. Iancu, Dr. C. Grozda, Dr. I. Dobre, Dr. Caius Bredicean, Dr. I. Erdélyi și Iuliu Pop.

Din peste 25 de centre s'au trimis adrese de aderență la hotărârile, cari erau să fie luate.

Dintre cei 43 fruntași „bipezi inconștienți“, G. Pop de Băsești, presidentul, Dr. T. Mihali, vice-presidentul, Dr.

*) „Sinedriul bipezilor inconștienți, al nulităților cari se lăfăiesc în fruntea conducerii partidului, al desvăguișilor, al bătrânilor conduși de vanități senile, al bătrânilor ridicoli, susceptibili, refractari, cicălitari, răutăcioși și imbecili“ etc. etc. după cum numește „Tribuna“ comitetul partidului național român și pe fruntașii, cari au luat parte la conferința ținută în 19 și 20 Decembrie 1910 în Budapesta.

Vasile Lucaciu, secretarul general al partidului și Dr. Valeriu Braniște, directorul »Drapelului« au făcut cunoștință cu temnița Vațului și a Seghedinului. Pedepsa d-lor împreună face mai mult de 10 ani. Ei au fost condamnați deci, *nu* la săptămâni — ut aliquid fieri videatur — ci la *ani de zile*. Căci ei *nu au uitat* din cauze oportuniste, că cine luptă pentru drepturile *limbei* românești, aceluia *nici în fața juraților maghiari* din Cluj, din Timișoara ori din Oradea-mare, ba nici chiar în fața tribunalului din Sătmar ori a juriului din Debrețin nu-i este permis să-și ia refugiul la o apărare *în limba maghiară*! *Acești* bărbați toată viața lor au stat *pe față* în fruntea luptelor noastre, dând piept cu toate urgiile contrarilor—nu ca d-nii Oncu și Ciorogariu — *ascunși* după taraba „Victoriei“, în adăpostul seminarului ori în dosul d-lor Scheopul, Bocu și Montani. *Acești* bărbați și-au expus libertatea, liniștea familiară, averea și de nenumărate ori *chiar și viața**) pentru cauza poporului român, făcând ei politică — iar nu lăsând, după cum fac d-nii Oncu și Ciorogariu, să comită politică de fraze »libere“ pentru ei oameni de talia d-lor Bocu, Scheopul, Montani, Chendi și Soricu în „Tribuna“. D-l Bocu, redactorul șef al „Tribunei“ d-lor Oncu și Ciorogariu, a umblat, protejat de Mangra, în audiență la ministrul de justiție Székely, cerând agrăziere pentru cele câte-va săptămâni de temniță, pe cari le-a primit în calitate de „Strohmann“, ce era pe vremuri la „Tribuna“ condusă de I. Russu-Șirianu. Pop de Băsești, Dr. Lucaciu, Dr. Mihali, Dr. Braniște *nu* au cerșit grație când au fost condamnați, ci și-au împlinit pedeapsa.

*) Poate că tinerii „oțeliți“ de aceea numesc pe Pop de Băsești „ramolit“, pentru că luptând pentru libertatea generațiilor viitoare românești, pe când acești „oțeliți“ nici nu erau încă pe lume ori se insuflăteau prin școlile maghiare de Petőfi, era să fie ucis de contrarii politici ai partidului național român, de mai multe ori. Ultima dată — la alegerea din 1905 — a fost tocat în cap cu o rudă de fier și rănit fiind a scăpat ca prin minune. Dr. Vasile Lucaciu și Dr. T. Mihali, cari se găseau lângă d-sa, au fost și ei în pericol de viață. Constat ca martor ocular aceste fapte. Oțeliților, rupeți-vă penele ticăloase cu cari ați avut nerușinarea să insultați pe acești bărbați!

Și totuși, când între alte multe procese a fost sistat în iarna aceasta, *fără vre-o intervenție și fără* ca părintele Dr. Lucaciu să o fi cerut și un proces al acestuia, atunci »Tribuna« are *nemernicia* să scrie în articolul ei de fond din 17—1911:

»Unde e »savantul« gazetar, »fruntaș între fruntași«, Ugron Gábor-ul partidului nostru, ca să întrebe: »ce obligamente a luat comitetul național față de guvern pentru casarea proceselor părintelui Lucaciu?«

Oare despre astfel de *banditisme* ziaristice scrie presidentul sindicatului presei române din Ungaria — vice-presidentul e domnul Bocu, secretar domnul Scheopul —: — »nobilul meșteșug de a-ți ști turna gândurile pe înțelesul deaproapelui?« Despre acest mod de a scrie al »Tribunei« susține cu atâta vervă d-sa: „Așa se săvârșește primenirea minții unui popor, care totdeauna duce la izbândă?« Cu insinuări ticăloase și mincinoase se săvârșește primenirea minții unui popor? Dar mai sfruntată între toate minciunile murdare ale »Tribunei« este aceea, prin care timp de aproape un an de zile a încercat să facă opinia publică românească să creadă absurditatea, că în fruntea partidului național român stau »bătrâni ramoliți«, cuprinși de »oboseala firească a forțelor omenești«, »refeacteri«, »cicălitori« din cauza *vârstei*.

Căci știți care este adevărul, pe care d-nii Ciorogariu, Oncu, Scheopul, Montani și Bocu *îl știu* tot așa de bine ca și mine? Adevărul este, că din cei 43 fruntași, înșirați mai sus, cari au participat la conferința comitetului în 19 și 20 Dec. 1910, *unul* este trecut de 70 de ani, *doi* înși trecuți de 60, *patru* inși de 50, *doisprezece* inși de 40 de ani, pe când, *24 de inși nici 40 de ani nu au împlinit încă!*

Răspundă celitorul: care termin al limbei românești este mai potrivit pentru a caracteriza procedura »Tribunei« când ea scrie cu intenția de a nimici prestigiul conducerii

partidului național român, în legătură cu hotărârea conferenței din 19 și 20 Dec. 1910: „Cari sunt exemplele pe cari *bătrânii* noștri ni-le dau? O exagerare adese-ori *ridicolă* a valoarei lor personale caracterizează *întreg felul* lor de a fi; foarte *susceptibili* la ori-ce cuvânt, *refractari* la ori-ce curent nou, la ori-ce idee nouă, *cicălitori* și de multe ori foarte *răutăcioși*, ei au aerul de *gelozie* al acestor *femei*, cari, trecute peste o *anumită* vârstă, se văd încetul cu încetul părăsite de ceata de adoratori *nebuni*. În *fie-care forță tinărdă*, care se *ridică* și se *impune*, văd un rival, pe care caută să-l delătura».

În articolul »părerii libere« a lansat „Tribuna“ neadevărul, că „*bătrânii*“ stau în calea progresului. Comitetul trebuie deci »primenit«, adică bătrânii dați afară. Din August 1910 până în ziua de azi „Tribuna“ a tot variat minciuna aceasta.

De un timp încoace „Tribuna“ își dă zilnic silință să provoace o încurcătură de idei în capetele oamenilor creduli, prin o nouă invențiune. Vrea să facă lumea a crede, că *politica* românească, în Ungaria, se poate face *mai bine* prin poeți și prin scriitori de romane și de epigrame. Cu scopul de-a zăpăci opinia publică d-l S. Bocu a aranjat o șezătoare literară în Arad în 30 Aprilie a. c. Și câțiva scriitori din România au fost *seduși* — necunoscând ei arcanele oamenilor „Tribunei“, — să participe la acel tîmbălău de demonstrație aranjat în favorul *politicei* „Tribunei“. Redacția „Românului“ a organului partidului național român nici nu a fost măcar invitată.

„Românul“ însă nici la un caz nu ar fi putut aproba demonstrația de simpatie pentru politica amicilor lui Mangra, grupați în jurul „Tribunei“.

De ce nu au fost duși scriitorii români în părțile Sătmărene, Sălăgene ori Bănățene? Pentru că „Tribunei“ i trebuiau manifestații de simpatii. Cât de echivoc scrie „Tribuna“, dovedește și ținuta ei în cazul acestei „șezătoare literare“.

Pe când în *articolul de fond*: „Dușmani ai progre-

sului (Nr. 87—1911) „Românul“ e terfelit și comitetul insultat ca dușmanul progresului cultural, „Tribuna“ scrie:

în coloana 5 a acelui articol pe pagina 2: »este *necinsit* să afirmi că întreaga serată ar fi avut să însemneze un act *politic*, sau o înjghebare a tinerilor scriitori la direcția politică a »Tribunei«, câtă vreme ori și cine știe, că *nici unul dintre amicii noștri scriitori* nu se indeletnicesc cu politica și *singurul*, care în presa noastră, venind din România, se dedă la vițiul acesta, este bătrânul Caragiale, care și-a înțeles fals prilejul de a da direcția politică organului autorizat...

iar în *același număr* în coloana 2, pagina 5: »Poetul Goga și scriitorii *grupăți* în jurul *acestei gazete* au intrat în conștiința publică *nu numai* prin operele lor literare ci și *prin atitudinea lor politică* conștientă, care *va trebui să fie apreciată* de orice fruntaș așezat înafară de zona literaturii, pentru că scriitorii *reprezintă*, cum a spus Goga »*însași rațiunea de-a fi, a unui neam*«.

Compară, dragă cetitorule și spune: *cine e necinsit* și *cine să contrazice?*

Dacă oamenii, cari conduc direcția *politică* a »Tribunei« și cei cari fac politică în coloanele ei, ar dori într-adevăr să muncească *cinsit* pentru binele neamului, *nu* ar fi fost silit jurnalul să lucreze timp de 8 luni de zile într-una cu *minciuni* și cu *calomnii*.

Nici o *singură propunere concretă*, nici o *singură idee realizabilă* nu a fost lansată în tot timpul acesta în »Tribuna«. Nici n-au încercat măcar »oțeliții« să arate *cu cine* s-ar putea înlocui actuala conducere a partidului. Căci și-au dat seama de platforma *infamă* a luptei lor de »primenire«. Și-au dat seamă, că membrii comitetului sunt *solidari*, știind, că *nu câțiva bătrâni din comitet*, ci ticăloșia *sistemului politic* din Ungaria și *lipsa unui contingent suficient de bărbați devotați luptei noastre naționale* sunt *adevăratele* cauze, pentru cari »nu au fost obținute rezultate mai mari«. Nu la delăturarea alor 2—3 »bătrâni« ar trebui să »muncească« »oțeliții« isterici și cei cuprinși de *moral insanity* ai »Tribunei«. Ei ar avea datoria, ca organizând poporul să *dovedească* capacitatea lor politică. În politică nu frazele, ci

faptele hotărâsc! A minți, că »bătrânii« din comitet »delătură forțele tinere cari se ridică și se impun« nu este o »ideie«, ci o *lipsă de onestitate ziaristică*. Doar în comitet *majoritatea* membrilor este *tânără* și *chiar comitetul a încurajat totdeauna și a promovat validitatea forțelor tinere*. A pretinde dela comitet să facă »numai« statistica celor 3 milioane de Români, a-l în vinui pentru căderea candidaților noștri la alegeri și a nega apoi învinuirea, a pune în cărca comitetului pierderea școlilor, etc. etc., nu va să zică a »primeni«, ci a deplasa și a *falsifica* fapte notorice. A *nega* până și *existența* partidului național, a *batjocori* solidaritatea națională, a *contesta* dreptul comitetului de a susține cu mână de fier disciplina de partid *nu va să zică a »primeni«*, nici a avea »părerii libere«, ci din contră *înseamnă a face serviciu neprețuit guvernului, lui Tisza și lui Mangra*.

Acțiunea detestabilă a »Tribunei« *numai* acest rezultat *positiv* l-a avut. Pe când mâni rafinate puneau la cale la »Tribuna« distrugerea vieții partidului național român, pe atunci firi impulsive, fantastice, credeau că servesc cauza neamului, dând mână de ajutor amicilor lui Mangra, *ca împreună cu acesta să fie decapitat și organismul partidului nostru și distrusă disciplina de partid*, ca să ajungă o *cantitate neglijabilă* »sinedriul bipezilor oficiali«. O, doamne iartă-i, că nu știu ce au făcut!

Chestia sufragiului universal a fost pusă la ordinea zilei din partea coroanei. Conflictul între *interesele* coroanei și ale popoarelor din Ungaria pe de o parte și între *interesele claselor privilegiate maghiare* pe de altă parte, numai prin introducerea votului obștesc se poate aplană. *Este o chestie de extremă importanță pentru viitorul neamului românesc, ca reforma electorală să fie făcută pe astfel de baze, încât și poporul românesc să se poată valida în viitor. Soarta generații românești atârnă deci dela forța de acțiune cu care partidul național român va fi capabil să impună voința poporului român în aceste zile istorice.*

Contele Tisza este reprezentantul principal al intereselor feudalismului. Aceste interese pretind, ca reforma electorală să se facă astfel, încât poporul românesc să nu se poată, nici în viitor, impune ca factor politic. Mangra este satelitul lui Tisza și amicul d-lui R. Ciorogariu. »Tribuna« e condusă deci de amicul lui Mangra. Octavian Goga și d-l Ciorogariu își dau mâna spre a constata, că, prin acțiunea lor de „premenire:“ „cuvântul »fruntaș« a ajuns astăzi aproape cuvânt de ironie“*). Nu are deci contele Tisza tot dreptul să esclame cu bucurie: »o mare parte a societății românești de mare trecere și-a spus sentința de condamnare în contra d-v. (deputații și comitetul) și vă desaprobă“? Nu are el dreptul să spereze, că în urma distrugerii disciplinei de partid prin acțiunea d-lui R. Ciorogariu, menajat de d-l Octavian Goga, »Tribuna“ va răzbi să stânjenească forțele partidului național român, și astfel — fiind Slovaci slabi ca factor politic — se va putea creia o lege electorală favorabilă oligarhiei maghiare, prin care nemaghiarii și în deosebi Românii, din nou vor fi scoși, pentru decenii, din cadrele constituționale? Durere, între împrejurările grele politice, între cari partidul național român e silit să lupte, pentru cauza noastră obștească, nădejdea contelui Tisza pare a fi foarte îndreptățită, cât timp acțiunea ușuratică de »primenire« și de »părerii libere“ va fi continuată de „oțeliții“ de diferite specii în coloanele „Tribunei“. Căci, dacă nu ar fi fost unii dintre „primenitorii“ „Tribunei“ de rea credință, iar ceilalți naivi până la ridicol ori oameni vanitoși, cari trăiesc în ilusia puerilă, că sunt „cei chemați și tari“, pentru că joacă rola grandomană de „primenitori“, atunci ei ar fi știut și ar ști, că ce trebuie să facă atât ca români, cât și ca oameni cinstiți.

Ei ar fi trebuit — aceasta le-a fost și le este datoră — să-și valideze »ideile“ în cadrele organiza-

*) Vezi „Tr.“ 86—1911: vorbirea d-lui O. Goga la banchetul scriitorilor în Arad.

*ției partidului național român, deci în comitet, și între popor afară pe sate. Nu să pretindă dela comitet organizarea d. e. a Bihorului, unde în contra mangriștilor partidul național român dispunea abia de câteva zeci de bărbați devotați. Ci »primenitorii oțeliți«, în loc de a face poezii politice de fraze, iscălite și neiscălite în »Tribuna«, ar fi trebuit să anunțe comitetului fapte ca d. e.: *noi vom organiza Bihorul!* Comitetul i-a împedecat să facă astfel? Dar comitetul cu dragă inimă le-ar fi dat tot sprijinul și i-ar fi salutat ca pe oameni vrednici, cari să leagă să execute o faptă cu adevărat mare și românească! Ei, — dar e mai ușor a scrie fraze în »Tribuna« și a *pretinde* în numele »primenirei« fapte dela *alții* decât a organiza Bihorul! Premenitorii puerili ar fi trebuit să *lucreze* nu să alenteze cu bombasticism insipid la naivitatea cetitorilor »Tribunei«. Ei trebuiau să meargă în fața comitetului să-și impună cu *argumente* zdrobitoare adevărul „ideilor“ lor. Dar nimeni dintre ei *nici n'a încercat măcar* să facă așa! Căci este mai ușor a parada cu „idei“ în „Tribuna“ și de a te juca pe socoteala sortii unui popor de-a primenitul. Hârtia „Tribunei“ nu înroșește de acele „idei“, pe când fața omului, care s'ar încumeta să încerce a le susține în public, s'ar înroși. *Aceasta* este cauza adevărată, pentru care „primenitorii“ preferă să continue a distruge disciplina de partid, să ia în zeflema solidaritatea și să susțină „Tribuna“, în loc să meargă cu „ideile“ lor înaintea comitetului. Da, căci acolo, în discuții academice s'ar alege neghina din grâu. „Ideile“ de „primenire“ desbrăcate de costumul frazelor înșelătoare, dar goale și umflate, ar fi cernute prin sita deasă a judecății obiective. Fantaziei impulsive, i s-ar opune rezultatele concrete ale experiențelor reale. Reacredința ar fi desbrobodită din draperia argumentațiilor echivoce. Și cu ce s'ar pomeni atunci cavelerii „primenirei“, cu ce obraz ar mai da pe grozavii: „o seamă de scriitori, cari ne dau credințele intime ale sufletului lor“, în „Tribuna“?*

După toate cele descrise până aici, va pricepe cetitorul, că *de ce* s'a văzut comitetul partidului național român silit să ia, în conferința sa ținută la 19 și 20 Decembrie 1910, următoarele concluziuni:

»1. Comitetul declară, că numai *acel organ de publicitate servește intereselor partidului național român, care pe de-o parte susține și propagă neștirbit programul partidului și concluzele în vigoare ale conferențelor naționale, pe de altă parte întărește solidaritatea națională în cadrele și sub disciplina acestui partid, aflând modalitățile de a produce și întări încrederea obștei române în autoritatea conferenței naționale, care singură e chemată a stabili principiile politice ale națiunii române din Ungaria și Transilvania și singură e în drept a institui organele de conducere și de executivă ale acestei politici.* Orice încercare de a știrbi autoritatea acestor organe este un atac îndreptat împotriva conferenței naționale și în consecință constituie un act de trădare față de interesele naționale politice ale poporului român din Ungaria și Transilvania.

2. Comitetul constată, că ziarul »Tribuna« nu e nici organ al comitetului executiv, nici al partidului național român din patrie. Prin înșelăciune echivocă în afaceri de ordin politic și prin încercările sale de-a știrbi încrederea obștei române în autoritatea organelor de conducere și de executivă ale partidului național român, ziarul »Tribuna« din Arad a eșit din cadrele disciplinei de partid și a devenit vătămător și ostil intereselor partidului, iar prin declarațiunea din numărul său 262 din 14 Decembrie n., că »vor putea veni vremuri și situații, când ideea națională are nevoie de-a fi susținută chiar și contra partidului printr-un organ de publicitate român« — acest organ de publicitate a încercat să anticipeze justificarea trădării intereselor politice ale națiunii române din Ungaria și Transilvania«.

Holărârea aceasta s-a luat în 20 Decembrie, după ce »Tribuna« din Iunie n'a încetat cu campania ei distrugătoare.

Comitetul a înființat »Românul«. »Românul« timp de aproape trei luni de zile a ignorat toate infamiile »Tribunei«.

Membrii din comitet sperau, că d-nii Oncu și Ciorogariu se vor supune disciplinei de partid. S'au înșelat în așteptările lor.

Existența »Românului« în sine a servit »Tribunei« de pretext suficient spre a se tângui într-o zi, că comitetul prin »ziarul oficial« o persecută, pe când în ziua următoare ataca în cei mai murdari termeni comitetul și »organul autorizat«, iar a treia zi pleda pentru »pace« în partid. Precum și până atunci, »Tribuna« mai cu seamă dela întemeierea »Ro-

mânului" încoace, stăruia să zăpăcească lumea, că comitetul național, luând poziție contra „Tribunei“, persecută un ziar „cinstit“, »independent«, care este un »organ indispensabil de control«. Pierzând »Tribuna« deja în primul cuartal — după cum s'a constatat în »G. Tr.« (Nr. 46 —1911) și n'a fost demontat de »Tribuna« — aproape 1000 de abonați, ea de-odată, la începutul cuartalului II, a „sistat lupta“.

A proclamat prin d-l O. Goga »treuga Dei«. Adecă văzând, că publicul românesc s'a apucat să boicoteze cu toată seriozitatea acest ziar periculos pentru viața partidului național român și fiind desavuată prin contele Khuen acțiunea de pace a lui Tisza-Mangra, „Tribuna“ voiește acum să seducă din nou opinia publică românească, desbrăcând pielea de lup și îmbrăcând pe cea de oaie, b'ne înțeles numai pe timpul cât ei îi convine să susțină »treuga Dei«. De-o »treuga Dei« între comitetul partidului național român și între »Tribuna« — va admite acum și celitorul — după toate cele expuse în broșura aceasta referitor la „Tribuna“, nu poate fi vorba.

Intre împrejurările grele politice, cu cari este silit să dea piept partidul național român, neamul nostru nu va putea face cu succes politică, cât timp „Tribuna“ poate veni în orice moment să-și reediteze campania distrugătoare. Că d-nul Oct. Goga și câți-va tovarăși literați ai d-sale vor gira ori nu și pe viitor cambiul politic al d-lui Ciorogariu, care stă în relație de amical reescompt de idei politice cu Mangra, este chestia d-lor de gust și atârnă de suficiența ori insuficiența judecății d-lor politice.

Intrebarea holărătoare este, dacă „Tribuna“ se va supune ori nu disciplinei de partid! Căci persoana d-lui R. Ciorogariu la nici un caz nu este garanție atât de sigură pentru corectitatea »Tribunei« în viitor, ca și controlul comitetului național. Acestui control „Tribuna“ va trebui să i se supună, ori dacă nu, continuarea acțiunii de nimicire în contra ei va fi o datorie pentru tot Românul conștiu de datorințele sale naționale. Disciplina de partid trebuie restabilită cu ori ce preț, înainte de ce ne-am putea gândi măcar să continuăm cu șanse de izbândă lupta parti-

dului național român. Cine, după toate experiențele făcute cu „Tribuna“, nu este în stare să priceapă situația, acela poate fi un clandestin mangrist ori un Român „patriotic“, poate să fie un excelent literat ori un tânăr visător „de bună credință“, însă nu poate avea pretenția de a fi ținut de un bărbat, care-și dă seamă cu suflet cinstit și cu judecată politică clară, despre datorințele, cari i se impun, în zilele noastre grele, unui membru al partidului național român din Ungaria și Transilvania.

„Românul“.

Comitetul partidului național român a hotărât în 20 Dec. 1910 editarea unui ziar al partidului în Arad. Aradul, în urma situației sale geografice este cel mai acomodat centru pentru editarea unui ziar, atât din punctul de vedere al serviciului de știri, cât și din punctul de vedere al serviciului postal. În Arad un număr mare de frunțași devotați cauzei partidului național român pot sta într-ajutorul redacției ziarului. Mai presus de toate alte considerații însă comitetul a avut în vedere, când a hotărât, ca sediul ziarului nou să fie Aradul, faptul, că »Tribuna« prin acțiunea ei de nimicire, îndreptată în contra partidului național român, a contribuit mai mult la lăfșirea și la reușita mangrismului în comitatul Aradului și în Bihorul din vecinătate. Nu ca ziar de concurență comercială în contra »Tribunei«, precum prezintă „Tribuna“ fals lucrurile, a fost deci întemeiat „Românul“ în Arad. Căci abonații ziarelor „Românul“ și „Tribuna“ se recrutează în număr foarte mic din orașul Arad. Nu. Ci „Românul a fost întemeiat la Arad, ca o armă de legitimă apărare a disciplinei, a organizației și a însași existenței partidului național român, în contra propagandei „patriotice“ a transfugului Mangra. Această acțiune de propagandă „patriotică“, tocmai în urma ținutei ostile a „Tribunei“ contra intereselor vitale ale partidului național român, făcea și amenința să facă zi de zi tot mai mari cuceriri între Români din acele părți. Astfel comitetul național și-a împlinit numai o ele-

mentară datorie față de interesele cauzei partidului național român, când a hotărât, ca *tocmai Aradul* și nu alt oraș să fie sediul »Românului«. Că »Tribunei« și sateliților ei nu le este pe plac existența »Românului«, menit să stea în serviciul partidului național, este prea firesc.*) Nici lui Mangra nu-i convine, nici lui Tisza. Părerea »Tribunei« și a lui Mangra însă nu pot determina acțiunile și hotărârile partidului național român; tot așa de puțin, precum nu le pot determina nici părerile, intrigile și izbucnirile contelui Tisza. Ceea-ce a făcut comitetul național român, întemeind »Românul«, ar fi făcut și conducerea ori cărui alt partid din lume între împrejurări analoge

Dacă »Voința Națională« ar ataca conducerea partidului național liberal, »Minerva« conducerea partidului conservator, dacă »Magyarország« ar scrie despre Iusth, Holló și Batthyányi, ori »Budapest« despre Kossuth, »Budapesti Hirlap« despre Apponyi, »Magyar Hirlap« despre Andrassy. »Budapesti Napló« despre Khuen, Tisza și ceilalți conducători ai partidului muncii, că sunt »bătrâni ramoliți«, »ceată oficială«, »se lăfăesc în fruntea partidului«, »figuri sterse și goale«, etc. etc., oare conducerea partidelor respective, în serviciul cărora lumea crede că stau acele ziare, nu ar lua la moment poziție în contra lor și nu s'ar grăbi să-și facă alt ziar? Și oare opinia publică maghiară ar tolera, ca un ziar maghiar să scrie despre conducătorii oficiali maghiari, când aceștia stau în

*) *Nefiresc* ar fi numai, dacă »Tribuna« ar iubi adevărul și nu ar avea obiceiul să facă mâne de minciună, ceea-ce scrie astăzi. Făcându-și în articolul de fond din Nr. 264—1909 »Tribuna« reclamă de abonament, scrie, spre a dovedi publicului român altruismul ei:

»Nu privim cu *dușmănie*, nici dacă *alături* de noi ar lua un asemenea *avânt* alt confrate, îndeplinind aceeași misiune. *Nu noi vom fi aceia*, cari să nu ne bucurăm de o *desvoltare* a *presei românești* și să *pizmuim*, din *motive înguste* și *urâte* această *desvoltare*, care a *presei fiind este și a cauzei ce servim*«.

Cețiți, în ce termeni scriu organul clicei d-lor Oncu, Ciorogariu, Becu și Scheopul despre »confratele« »Românul«. Dar dușmănia »Tribunei« în contra »Românului« este firească, de oare-ce »cauza«, pe care »Tribuna« o servește, făcând servicii guvernului maghiar, este contrară cauzei partidului național român, în al cărei serviciu stă »Românul«.

luptă cu Viena, în tonul în care scrie d. e. »Reichspost« ori presa română despre ei; ori „Tribuna“ despre conducerea partidului național român?

Când partidul național român stă în *luptă deschisă cu toată forța publică a sistemului politic oficial* din Ungaria, nu se poate tolera, ca „Tribuna“ să atenteze la existența acestui partid.

Mai curând ori mai târziu va recunoaște opinia publică românească *cinstită*, că în contra tâlharului *din casă* nu se poate apăra altcum omul, decât dându-l afară. Deja astăzi, cu excepția unui număr *mic* de oameni de »bună credință«, dar *neorientați*, aproape toți *aderenții* »Tribunei« — sunt și de aceia cu jumătate gură — *se recrutează dintre mangriștii, burdiștii, și oportuniștii „patriotici“*, cu doi bani în trei pungi. Din considerațiile acestea a fost înființat »Românul«.

Un reasumat și o răfuială.

(Pro domo.)

În era Bánffy-Jessenszky a izbucnit la »Tribuna« din Sibiu criza redacțională, pusă la cale de d-nii Slavici, Brote și Mangra. S'a înființat apoi la Arad »Tribuna Poporului« cu ajutorul amicilor aradani ai triumviratului Mangra, Brote, Slavici. Mangra a rămas și după ce acest ziar a luat numele »Tribuna«, »comanditar«. »Tribuna« din Arad a priceput să joace dela întemeierea ei până astăzi cu o extraordinară dibăcie rolul echivoc de a slăbi, sub masca naționalismului radical, forța de acțiune a partidului național român, prin provocarea unor *crise interne* mai mari și mai mici, în momente grele. Tactica ei era simplă: ataca conducerea partidului în numele »intereselor mari și superioare ale neamului întreg«. Nimic mai ușor decât a găsi nod în papură, dacă'l caută omul. În același timp însă, *când atenta la disciplina* de partid, care între împrejurările noastre grele este *singura* garanție a *solidarității*, deci a *forței* partidului național român, când prin batjocorirea, calomniarea și bărfirea comitetului și a »presei« tindea să nimicească prestigiul fruntașilor, *unicul* factor

moral, care dă putere hotărârilor pe cari le aduce comitetul, în același timp publica și articoli de conținut *radical*, dar și »Puncte de orientare« de Eugen Brote, cari „orientau“ lumea *pe nesimțite* în direcție „*patriotică*“. După zbuciumări de peste un deceniu, prin inaugurarea activității, s'a restabilit disciplina și prin aceasta solidaritatea partidului național român. Nu cu ajutorul „Tribunei“, căci oamenii ei pe când în ziar slăveau și atunci ca astăzi pe *tinerii* inițiatori ai activității,*) îi terfeleau totodată pe *bătrâni* în nădejdea, că activitatea va avea drept urmare *dezbinarea* noastră internă. La provocarea desbinării au lucrat acești oameni și mai mult *pe sub mână*. Și câți Români naivi nu s'au găsit și atunci, pe cari „Tribuna“ a reușit să-i seducă!

Dar vorbească *faptele* „Tribunei“ și ale oamenilor ei. »Tribuna« din Sibiiu, scurt timp după ce trecuse din mâinile lui Eugen Brote și Ioan Slavici în proprietatea comitetului, a fost amenințată cu nimicire, prin faimoasa revoltă a redacției. S'a întemeiat, ca *organ independent de partid*, în Arad, »Tribuna Poporului«.

Acest ziar există până astăzi, sub numele »Tribuna«. »Tribuna« din Sibiiu, organul, pe care comitetul învinșând extraordinare greutăți, a răzbit să-l scoată dela Eugen Brote, a încetat degrabă. Nu, precum susține fals »Tribuna« din Arad, pentru-că comitetul nu s'ar pricepe să »chivernisească« ziare. Cauza e mai simplă. Ori care ziar al partidului național român trece de mai periculos în ochii guvernelor, decât ziare, pe cari le »chivernisesc« Eugen Brote, ori „comanditarii“ „Tribunei“ din Arad. Ziarul comanditarilor Mangra, Oncu, Ciorogariu, în tot timpul existenței sale, nu a plătit suma aceea de amende, care i-a fost impusă „Tribunei“ din Sibiiu în procesele intentate, după ce a trecut din

*) Este absurd din partea „Tribunei“ să compare acțiunea ei de răzvrătire în contra partidului național cu acțiunea „activistă“ a lui Dr. A. Vlad și a tovarășilor săi. Dr. Vlad, eu și ceilalți „activiști“ nici-când nu ne-am folosit de mijloace *meschine* și de un ton *neonest* și ordinar în serisul nostru, când făceam propagandă pentru activitate și nicicând nu am refuzat să ne supunem disciplinei de partid și să recunoaștem autoritatea comitetului și a partidului național român.

proprietatea lui E. Brote, în proprietatea comitetului național. Cauza? Nu este de loc greu de găsit. La 1897 apar în »Trib. Pop.«, »Punctele de orientare« de Eugen Brote. Vasile Goldiș, unul din mulțimea de oameni cinstiți, care a fost trasă pe sfoară de falșitatea iscusită a celor din dosul ziarului aradan, celind „punctele de orientare“ i-a scris lui Mangra, arătându-i scârba, îngrozirea și intenția sa de a eși din șirul celor grupați la „Tribuna Poporului.“*)

Mangra i-a răspuns într'o scrisoare dto 15 Febr. 1897. Scrisoarea aceasta poate servi drept un document clasic al politicei și al caracterului lui Mangra. »Nu ții tu, că este politicește a *simula* o »rezervă binevoitoare« față cu dușmanul, pe care nu ai forțe suficiente, ca să-l *pui sub picioare*, până când să-ți reculegi forțele?« scrie Mangra. Iar la sfârșit: „fii *dar* liniștit, iubite amice, că *dela program nu ne vom abate*. Fii liniștit, că *numai cinstit* vrem să lucrăm“. Ca și atunci, așa le spune Mangra și aslăzi Românilor naivi ori celor cari vânează căpătueli, că el numai „*simulează*“ față de guvern și față de Tisza »o rezervă binevoitoare“, iar guvernul e mulțumit că aceasta „*simulare*“ își găsește *sub masca radicală* a »Tribunei« *întregirea* în distrugerea prestigiului conducătorilor partidului național român prin redactorii și colaboratorii „Tribunei“. La 1897 Dr. Ioan Rațiu era batjocorit în „Tribuna“: „*prezeda*“, care „*poate fi ales și depus*“. Azi George Pop de Băsești e batjocorit „bătrân senil“, Dr. Mihali „*aliterat*“, Dr. Lucaciu este suspționat, că ar fi cerșit *agrațiere* — ca d-l Bocu — *dela guvern*, Dr. Maniu e înjurat „*mistificator*“ iar Dr. Branisce: „*burghezul*, care să lăfăește“; despre mine scrie „Tribuna“, că a-și fi comis un „*atentat laș*“, Goldiș*), Dr. St. C. Pop, Dr. Grozda, Dr. Marșieu, Dr. Iancu, Dr. Valer Moldovan, Dr. Veliciu, Dr. Bontescu, Dr. A. Lazar, Dr. Ciordaș etc. etc. sunt „*oameni conduși de josnice doruri de răzbunare*“ ș. a. mai departe, iar întregul comitet național e declarat: „*ceata bipezilor inconștienți*“, „*sfinți năbădăioși*“, „*bătrâni ramoliți*“, etc. etc.

*) Vezi „G. Tr.“ Nr. 41, din 1911.

Dr. Iancu, Dr. Valer Moldovan, Dr. Veliciu, Dr. Bontescu, Dr. A. Lazar, Dr. Ciordaș etc. etc. sunt numiți „oameni conduși de josnice doruri de răzbunare“, ș. a. mai departe, iar întregul comitet național e declarat: „ceța bipezilor inconștienți“, „sfinți năbădăioși“, „bătrâni ramoliți“, etc. etc. *Istoria „Tribunei“ se repetă!* Și azi, ca în 1897, se găsesc câți-va tineri, cari cred, că „Tribuna“ condusă de d-l R. Ciorogariu, *amicul* lui Mangra, face cauzei *românești* și *nu* guvernului maghiar servicii, distrugând prin atacarea membrilor conducători ai partidului național român disciplina noastră de partid, *singura* bază a *solidarității*, deci a forței noastre naționale! Doamne, câtă orbire și câtă „bună credință“ naivă!

La 1903, 10 Nov., Nr. 198 „Tribuna“, „întregului neam românesc“, cum o numește d-l Oncu, a publicat un articol de fond de împăcare *în limba maghiară, închinat contelui Tisza*. A fost și aceasta numai o „simulare“ a lui Mangra și Ciorogariu spre a zăpăci pe Tisza și a-l „pune sub picioare“, deci un lucru „cinstit“. *Nu* însemna aceasta a te „abate“ dela programul partidului național român?

La 1905 comanditarul „Tribunei“, Mangra, a voit să candideze cu program guvernamental. Avea aprobarea amicilor săi Oncu și Ciorogariu și numai Mihail Velici, aruncându-și în cumpănă toată autoritatea sa, a fost în stare să-l rețină. Mangra a rămas și pe mai departe „amicul“ și tovarășul „comanditar“ în conducerea „Tribunei“, alături cu d-nii Dr. Oncu și Ciorogariu.

Cu guvernul *coalitei* 1906—1910, Mangra, protejatul contelui Tisza, *nu a putut* susține relații. „Tribuna“ avea deci *mână liberă* să-și asigure, atacând guvernul cu vehemență, reputația de organ național *intransigent*, înaintea opiniei publice românești. Timpul acesta (1906—1910) l-a exploatat bine și Mangra. A știut să momească, cu născociri fantastice, mincinoase, confesionale, nu pe câți-va tineri neexperți, dar o lume întreagă de bărbați distinși, spre a ajunge membru al Academiei române. Indată ce apăru însă Tisza din nou pe plaiurile guvernamentale, *Mangra și-a reluat*

vechia tactică de a „simula o rezervă binevoitoare“ față de guvern. A candidat. „Tribuna“, spre a nu cădea din rol, a publicat articolul „un fals Coriolan“ de O. Goga. Scurt timp după aceea însă a publicat *ea singură* în toată presa română și maghiară din România și Ungaria, în întregime și discursul de program al lui Mangra, al cărui manuscris *numai dela Mangra l-a putut primi*, direct ori indirect. Totodată a început campania de minciuni, calomnii, acuze și suspecțiuni în contra conducerii partidului nostru, în contra solidarității naționale, ba s'a încumetat să nege până și existența partidului național român. „Tribuna“ a știut să capitalizeze decepția și nervositatea, de care au fost cuprinse — în urma căderii candidaților noștri la alegeri — chiar firile tinere mai impulsive, mai energice, mai dornice de acțiuni intensive, dar mai lipsite de experiențe. În loc să agite pentru o *consolidare, închegare și întărire* a partidului național român, a exploatat cu multă istețime acea decepție și nervozitate, deschizând coloanele ei articolelor *acelor tineri*, cari — *necunoscând trecutul comanditarilor „Tribunei“* — nu erau în stare să observe, că pe când ei pretindeau dela comitet acțiune viguroasă, „Tribuna“ *zădărnicea posibilitatea* ori cărei acțiuni politice mari și se folosea de penele lor, ca de unelte oarbe, iar de numele lor, ca de certificate pentru probarea cinstei ei gazetărești.

Contele Tisza, în vorbirea sa ținută la 12 Iulie 1910, a circumscris destul de limpede mulțumita sa cu acțiunea de subminare a „Tribunei“. Cine să fie acei Români, despre cari zice contele Tisza : „Doar se va trezi în fine și va pași la fapte *acel element „adevărat conducător“*... , care întrece mult pe domnii agitatori și : „zădarnic se prezintă (agitatorii) ca conducătorii Românilor și reprezentanții lor chemați; trecerea lor *nu are rădăcini* adânci în masele mari ale românismului“ și la 23 Martie 1911 tot contele Tisza declară cu satisfacție : „Văd cum *crește nemulțumirea* în contra acelor, cari vorbesc cu anumite *alure de conducători* în numele poporului român.“ Și : „Este o mare parte a societății românești de mare tre-

cere, care durere, astăzi încă nu este în tabăra noastră, dar care *de mult și-a spus sentința de condamnare* în contra d-voastră, (Așa este! în dreapta) care demult vă *desaprobă* pe d-voastră... dar *cu toate acestea*, astăzi nu are încă curajul necesar, ca să pășească *pe față* în contra terorismului d-voastră de fără suflet." De cine vorbește contele Tisza? Cine să fie acel „element adevărat conducător“, „de mare trecere“, „care de mult și-a spus *sentința de condamnare*“, „care de mult *desaprobă*, dar nu are încă curajul necesar, ca se pășească *pe față* în contra terorismului fără de suflet al d-voastră“, adevă al deputaților români și în contra „agitatorilor“ „cu alure de conducători“, adevă în contra comitetului național? Să fie prelații noștri? Foile lor au avut, înainte și după alegeri, o ținută tot atât de corectă față de partidul național român, ca și stăpânii acestor foi, Metropoliții și Episcopii noștri de ambele rituri. Pe Dr. Ioan Mișu să-l fi înțeles contele Tisza? Nu se poate; căci d-nul Dr. Mișu a *avut* „curajul necesar“, ca să pășească „pe față“ și nu „*condamnând*“ conducerea partidului național român, pe „agitatori“, de oare-ce, *ca om cinstit și cuminte* pricepea, că acțiunea d-sale, în lipsa unui *puternic* partid național românesc, ar fi fost o nerozie.

Pe Mangra, Burdea, Șeghescu și pe aderenții lor, cari au avut *deja* de mult „curajul necesar, ca să pășiască *pe față*“ și să-și „spună sentința de condamnare“ în contra partidului național român, de asemenea nu i-a putut înțelege contele Tisza. *Care parte a societății românești de mare trecere*“ a vizat-o deci contele Tisza zicând, că ea „*de mult și-a spus sentința de condamnare în contra d-voastră*“, „de mult vă *desaprobă*... dar *cu toate acestea* astăzi nu are încă curajul necesar, ca se pășească *pe față*“, etc.? *Care* grupare în sânul poporului românesc este aceea, despre care contele Tisza poate avea nădejdea, că dacă „*astăzi* încă nu are curajul necesar ca se pășiască pe față“, *mâne* va avea acel curaj? *Care* grupare între noi „și-a spus de mult sentința de condamnare“ în contra „agitatorilor români“? Și unde a putut vedea contele Tisza, că „crește nemulțumirea în

contra d-voastră“, adevă în contra comitetului național („agitatorii români“), *dacă nu în coloanele „Tribunei“?*

Dacă contele Tisza nu a vizat însă pe oamenii „Tribunei“, atunci aceștia vor putea cu ușurință esopera *prin amicul lor Mangra o declarație dela contele Tisza*, în care acesta să spună verde, *pe care grupare clandestină românească a avut intenția să o vizeze!*

O astfel de declarație, de sine se înțelege, nu ar putea servi ca împrejurare atenuantă pentru ținuta politică a „Tribunei“, condusă de amicii lui Mangra. Căci Mangra era hotărât deja la 1905 să candideze cu program guvernamental și totuși a rămas comanditar, deci stăpân la „Tribuna“.

Mangra a candidat la Ceica. O. Goga l-a decapitat în „Tribuna“. »Tribuna« i-a *reprodus* totuși vorbirea de program după manuscris, în întregime. Mangra *era și pe atunci comanditar*, deci stăpân la »Tribuna«.

Mangra a fost de mai multe ori atacat în „Tribuna“, dar *nici pe a suta parte nu în așa măsură* ca comitetul și partidul național român. Mangra a rămas și după ce a intrat în *partidul guvernamental*, în Aprilie 1910, *prieten cu d-l R. Ciorogariu și până în Martie 1911 membru* în direcțiunea „Victoriei“, condusă de d-l Dr. N. Oncu.

Contractul încheiat între comanditarii „Tribunei“: Mangra, Oncu, Ciorogariu, Raicu și Bocu *nu s'a publicat*. Un contract menit să servească, în caz de litigiu, în fața *forurilor judecătorești* ale statului, deci *în public*, ca document de drept, a fost declarat de *act secret*, de aceia, cari paradează în „Tribuna“, ca reprezentanții și chivernisorii averei „întregului neam românesc“. De ce acest mister? Pentru-că Mangra și după ce a fost deja de-o jumătate an *deputat guvernamental*, tot nu încetase a fi și comanditar, deci stăpân la ziarul, care pretinde în coloanele sale, — scutit de obrăzarul radicalismului și al intransigenței — că atentând la existența partidului național român, ar reprezenta „interesele mari și superioare ale întregului neam românesc“.

Dacă după toate acestea am ținut să arăt contelui Tisza, în discursul meu ținut la 21 Martie 1911 în parlament, că *nu mai suntem politic: ste așa de necopti*, precum *ne ținea* dânsul, în urma informațiilor primite dela prolejatul său Mangra, *am împlinit numai o datorie națională*. »Tribuna«, ca să-și poată crea o falsă bază de drept, spre a mă ataca, a *falsificat* redarea faptelor și a *deplasat* discuția.

Iată cum.

I.

În Nr. 55 — 1911, »Tribuna« scrie *pe pagina 2* :

»*Atacul deputatului Vaida*. În ședința de azi a camerei *ungurești* deputatul Alexandru Vaida-Voevod a rostit în firul cuvântării sale și următoarele cuvinte :

»Pacea nu o poate face nici guvernul, nici partidul naționalist, nici tratativele, nici mijloacele de corupție. *În trecut au fost cazuri* și se pot ivi și în viitor, că de pildă, guvernul a pus stăpânire pe un astfel de organ de publicitate, care a fost până la un timp cel mai radical organ al partidului național român și deodată, ca din bun senin, s'a aruncat asupra noastră, a conducătorilor și zi cu zi ne înfățișa ca pe niște oameni răzniți, înfumurați și netoți, cari nu-și dau seama de ce fac și nu sunt în stare să ducă cu un pas înainte cauza neamului românesc.

Și ce credeți d-voastră? A dat campania asta vre-un rezultat? Opinia publică românească s'a dumirit în curând, că în dosul acestui ziar se află mâna lungă a guver-

II.

Tot în acelaș Nr. 55 — 1911 »Tribuna« reproduce acest pasaj al vorbirei mele la rubrica »ședința camerei« *pe pagina 4* astfel falsificat :

»Dar cum lucrează guvernul contra noastră? Guvernul a pus mâna pe un *ziar radical*, care ne susținea până aci și acum de-odată ziarul acesta a început o campanie împotriva noastră, făcându-ne pe noi oameni »bătrâni« și »incapabili«. Iată unde s'a întins mâna lungă a guvernului. (*Ne ocupăm la alt loc mai pe larg*.)«

I. a

nului. Noi am adunat destule experiențe în era Bánffy-Jeszenszky, ca să nu mai fim surprinși de astfel de apariții.

Cum vedem, onoratul comitet a hotărât să meargă cu *jalba* împotriva noastră până și în fața opiniei publice ungurești. Supunem acest procedeu judecătii imparțiale și cinstite¹⁾ a publicului românesc și ne abținem pentru

I. b

azi (căci avem un moment de armonie²⁾) de orice comentariu.

¹⁾ Organul „independent” al d-lor Ciorogariu, Oncu, Bocu și Scheopul într-una vorbește în numele „cinstei”, face apel la judecata „cinstită”. Cine va citi broșura de față se va putea convinge, din ce elemente etice să compune cinstea „Tribunei”.

²⁾ „Momentul de armonie” a fost un pretext spre a câștiga timp de reculegere.

Textul prim este autentic, al doilea falsificat.

De ce? »Tribuna voia să sugereze cetitorilor ei, că „camera ungurească” numai din discursul meu a aflat despre „certele” dintre români, că nu »Tribuna», ci eu ași fi dus aceste „certe”, „în fața opiniei publice ungurești”. »Tribuna” se găsește într-o rătăcire *intenționată*.

Camera ungurească *știa*, informată prin presa maghiară, *de mult*, despre răscoala de „palat” a „Tribunei”. Intenția mea a fost, să arăt lui Tisza, opiniei publice maghiare și guvernului, că *nu mai merge să ne tragă pe sfoară* cu acțiunea mânei lungi!

Tisza și Mangra au și priceput, că eu făceam aluzie la mâna lungă a guvernului *actual*.

Acest guvern e mai șiret decât cele din trecut. *Nu înzadar are pe Tisza și pe Jeszenszky de sfetnici*.

Acest guvern e mulțumit, că nu trebuie să cheltuiască sute de mii pentru foi „patriotice”, ca „*Un-garia*”, „*Lumina*” etc., scrise românește, după ce „*Tribuna* îi face gratuit, ba susținută din bani românești, serviciul de a paraliza puțința luptei Românilor, cu ajutorul lanțului prietenesc: Tisza, (care neavând autorizarea guvernului, ca om privat, discută „pacea” cu Români), Mangra, (care „simulează” moderațiunea, spre a-i „pune sub picioare” pe unguri), Ciorogariu, (care nu rămâne „imposibil” în fața nenorocirii *amicului* său Mangra, ci fiind preoți »conliturgisitori», îl găzduiește la sine pe *amicul* guvernamental).

Aradul este în centrul Ungariei. În Arad apar mai multe foi cotidiene maghiare, cari refercă publicului unguresc bârfelile »Tribunei«, căci »Tribuna« și din Iunie 1910 până în Aprilie 1911 a apărut *în public*, nu în secret, plină de »jalbe«, împotriva partidului național român. Mangra o cetește zilnic. Jeszenszky este secretarul de stat la interne și *șef al secției de presă*; știe românește, cetește »Tribuna«. Mangra și Jeszenszky sunt prieteni cu Tisza.

Și totuși, »Tribuna« nu vede grinda în ochiul ei propriu, ci găsește de cinstit să mă atace pe mine! »Tribuna« nu relevă faptul, că mi-a ajutat bunul Dumnezeu să dau prin discursul meu rostit în cameră, în 21 Martie 1911, lovitura de moarte — cel puțin pentru moment — nesincerei acțiuni de »pace«, cu care Tisza își făcea iluzia, sedus de Mangra, că ne va putea momi. Ci chiar *fiindcă* acest rezultat al vorbirei mele, la care nu s'au așteptat, *ii doare mai mult* pe amicii comanditari dela »Tribuna« ai lui Mangra, »Tribuna« vine și mă atacă, *încercând să detragă atenția publicului românesc* dela partea *meritorică* a discursului, înfățișând astfel lucrurile par'că *nu din »Tribuna«, ci din vorbirea mea* ar fi aflat »camera ungară« și »opinia publică maghiară« despre certele infame, iscodite și susținute de »Tribuna«, în contra partidului național român.

Nu despre »certele noastre« a aflat deci »camera ungară« din discursul meu, căci aceste »certe« le cunoștea de mult. A aflat însă ceia-ce voiam să aflu nu numai »camera«, ci mai cu seamă Tisza, guvernul și opinia publică maghiară: a aflat, că *poporul român nu mai poate fi tras pe sfoară, nici prin cele mai »viclene uneltiri«*. Dacă prin discursul meu am izbutit — și sper, că am izbutit, să contribui astfel la restabilirea reputației politice a poporului român, pe care Tisza credea — ținându-l de prost — că-l va putea câștiga pentru acțiunea »patriotică« a lui Mangra, atunci pot fi mulțumit. Că Mangra, Tisza și »Tribuna« mă înjură, puțin îmi pasă. Căci nici cu Mangra nu sunt »prieteni«, ca d-nul Ciorogariu, nici nu aspir să

mă slăvească organul „independent“ al amicilor lui Mangra, al protejatului contelui Tisza.

*

Opinia publică maghiară are cauză să triumfeze. Forțele partidului național român sunt încălușate. Cât timp e silit să poarte o luptă *defensivă* în contra „Tribunei“ — care e condusă tot de *vechia tovărășie de amici* și deci, după un an ori doi de „treuga Dei“, *de nou va provoca desbinarea și certele interne*, — partidul nostru național nu poate să-și desvolte toate forțele în lupta politică *ofensivă*. Din cauza aceasta aderenților sinceri ai partidului național român, nu le rămâne altă posibilitate spre a restabili solidaritatea noastră națională, decât să silească „Tribuna“ prin boicot sistematic să se supună disciplinei de partid. Poporul românesc nu poate, în veacul al XX-lea, să contribuie la susținerea unui ziar, care distrugând capabilitatea de acțiune a partidului național român, prin exemplul demoralizator a încălcării și batjocoririi disciplinei de partid, slăbește cauza românismului și face servicii de neprețuit tuturor dușmanilor neamului românesc.

Crepusculul nulițărilor mocnite.

Articol scos din

„TRIBUNA“.

Scolarul: Dar vorbeii înțeles îi trebui doar',
Mefistofel: Ei da! Ci mult să nu te chinui în zadar;
Căci tocmai înțelesul când lipsește,
La timp o vorbă și se nimerește.

Goethe: Faust, traducere de Ion Gorun.

Crepusulul nulităților mocnite.

Văzând, cum pe urma recentelor întâmplări, ne apropiem din ce în ce de o stare mai *haotică* și chibzuind *temeinic* asupra eventualelor măsuri ce s'ar putea lua pentru evitarea unui *dezastru* umilitor al politicei noastre, am găsit de *cuvință* să ridicăm o chestiune de *competență* în conducerea vieții noastre publice. Și astfel, în diferite articole, fără a voi să jignim pe nimeni în meritele sale, nici în ambițiunile sale, am desfășurat problema *prinenirii forțelor* conducătoare, ca singura salvare posibilă. Am pornit în această propagandă deschisă din principiul, că la epoce nouă ne *trebuie* oameni *noui* și mentalitate nouă și la vremuri încurcate voințe mai întregi.

E o tendință mai proaspătă, un *îndemn nou* în societatea noastră, din care pornesc aceste accente de răzvrătire. Este tendința de-a se suprima nechemății din viața publică, e un fel de *crepuscul al nulităților*, e năzuința de-a se întrona cinstea și *talentul* în locul abilităților speculative.

Prea ne cufundasem *până în gât* în *nămolul* minciunilor convenționale, prea ne *sugruma* *favorul* tămâierilor fără rost, prea ne *slânjeneam* libertatea mișcării cu formulele *placide* ale unei diplomații *provinciale*, cu multe *nuanțe* de bizantinism. În adunări, în conferințe, la mese *albe* și *verzi*, prea ne-am legănat pe vorbe, *mângâind* *nepuința* *deaproapelui*, prea ne-am acoperit ranele în *fața ochiului rece* și cercetător al *adevărului*, care doare și vindecă. Gazetăria noastră de vre-o douăzeci de ani încoace prea semăna a toast, care plictisește și *nu vrea* să se *mai isprăvească*... În această atmosferă *mocnilă* cu orizonturi *înguste*, a pătruns glasul sincerității *răspicate*, de care s'a împrăștiat multă ceață dinaintea noastră.

Pentru eluptarea libertății politice a unui popor se cere sacrificiul *nobil* al muncii și al *talentului*, să cere cheltuială de energie, să cere idealism și îndrăzneală, cari numai în suflete *largi* și *generoase* pot să se zămislească.

Afară de consumațiile tradiționale de capuținare dela Jägerhorn *lumea noastră* nu știe să se fi făcut ceva.

Și de un timp încoace ni se relevă tot mai mult fenomenul, cum începând cu *învățătorul* și *preotul*, până sus la *metropolit*, cum atâția *advocați* și *funcționari ai institutelor noastre* se frământă mereu de a-și îmbunătății mijloacele de întreținere, făcând din asigurarea părții materiale un principal scop de viață... *Învățătorul*, cu *gândul la leafă*, *preotul*, cu *râvna* la congruă, sunt *dispuși* să-și *mlădie* atitudinea și să renunțe la rolul lor de conducători firești în fața *subvenției*, ce le suride.

Deputații români nu au făcut *absolut nimic* pentru organizarea politică a românimii. În schimb *odihnind* pe laurii gloriei lor de mai nainte, ușor câștigate, așteptau *închinarea necondiționată* a românimii și recunoștința manifestată în chipul mandatelor de deputați.

Câte căderi *rușinoase* n'au fost pricinuite decât de lipsa de interes, de slăbiciunea ori neputința acestei specii *celebre* de fruntași?

Astăzi trebuie să fim mai *severi* în aprecierea *valorilor*, să fim *sinceri* și *drepti* în judecata oamenilor și să cumpănim cu mai multă *rigoare* atribuțiunile de conducere, cari greșit interpretate n'aduc rezultate practice, iar la un moment dat pot avea consecințe fatale.

Între astfel de împrejurări s'a oferit ca dela sine, ocaziunea *binevenită*, ca inteligența română *mai tânără* în dreptul *capacității* și a *destoiniciei* mai mari să dea *asalt* împotriva politicianilor *bătrâni*, *incapabili*, *demodați*, cari sub cuvântul unor merite *evidenți* *dubii* și în temeiul unei *prea neînsemnate capacități spirituale* voiau să *rețină exclusiv* pentru dânsii terenul

și de altfel strâmt al validității. *Aceasta* este baza psihologică a atacului inițiat din partea gardei mai tinere de *scriitori* și politicieni, grupați în jurul »Tribunei«.

Fără altă patimă, decât de-a spune adevărul, s-au adăpostit aici o seamă de scriitori, cari ne dau *credințele intime ale sufletului lor* ce nu pot fi batjocorite decât de răi și de *nepricepuți*. *Acești* scriitori n-au sgară oficială la gât, nu scriu pe comandă tirade *lunguroase* pentru somnul de după masă, nici *nu se întreabă*, dacă în locul de unde astăzi răsună glasul lor s-au auzit *cândva* note stridente.. Nu. *Acești* scriitori văd prezentul cu nevoile lui și se gândesc la ziua de mâine. În pornirea lor *curată*, ei au îndrăsneala de-a *înfrunța* orice *răsurătire* a *elementelor* *indusmănite* cu *progresul* și cu *rostul* firesc al inovațiilor de ordin *diferit*, fără de cari nu se poate închipui înaintarea unui popor.

E ușor de înțeles, că față de această pornire conducătorii români de azi, în *conștiința* slăbiciunei lor, voiesc să *sugrume* deja în *germene* orice critică îndreptată împotriva persoanei lor *sacrosancte*, dar *nu tocmai merituoase*. Din acest motiv ei se *învâluie* în *mantaua* *autorității*, a *infallibilității* și a *inviolabilității* și susțin, că cine-i atacă pe ei, acela se luptă în contra aspirațiunilor naționale românești.

Totdeauna te împiedeci de *acești* »luptători« *venerabili*, înaintea cărora trebuie să-ți descoperi capul cu *cuviință*... Pe la adunări inofensive băjbăie locul de ei, ei se ridică în *picloare*, când taraful de lăutari a intonat cele dintâi acorduri din »Deșteaptă-te Române«, iar la banchet *abia așteaptă* să se ivească *friptura*, ca să se scoale și să-și spuie toastul.

Va trebui să se mai rărească această *ceată*, care prea ne-a copleșit pe toate cărările, ca să poată fi *asezați* oamenii la locul lor, să se facă *selecția* *convenită* și să se *croiască* cu începutul o ierarhie a valorilor *intelectuale*.

Crepusculul nulițășilor, amușirea *lărmurilor*, cari nici odată n-au avut cova de *spus*, vremea de *premenire* și *curățire*, cum n-ar fi dorită și așteptată venirea *acestei împărății*? Cum să

nu ni-se ceară sufletul după o atmosferă mai curată și mai intelectuală, decât aceia, care planează în jurul vostru *figuri șterse și goale*, cari vă *ablități* în cuvântări după Mucius Scaevola, în vreme ce *vindeți la mezal capra țaranului și vă înfunțați în buzunarele fără fund ale unei reverenți de mătase prețul afacerilor simoniace?*...

Nu! Fără o *disciplină* a pornirilor, fără o *înfrânare* a patimilor nu mai merge. Ne *nămolim* în mlaștină și *râde lumea de noi*. *Introduceți*, vă rog, o *economie a vorbelor mari* și nu uitați, că sunt primejdioase aceste *chiote goale la poarta sufletului*. Ajunge lumea de nu mai crede și nu mai scoate capul pe fereastră când strigați, că arde în vecini!

De-aceia mai multă severitate în interpretarea *justă* a situației, mai mult adevăr! În societatea noastră se *vădesc* în *ultimul timp* semne îmbucurătoare de-a *strivi* îndemnurile unei *ipocrizii* tradiționale, se ivesc *personalități*, cari au *îndrăzneala cinstită* de-a *smulge* vâlul de pe obrazul multor *minciuni cuvioase* și de-a *privi* viața în față, cu toată *vibregia* ei.

Se înțelege, că *nu* distingi mult *discernământ* în această *fermentație* abia începută, că *ciocnirile* între *formulele* tradiționale și *credințele* zilelor nouă sunt violente și *degenerează* de multe ori, dar interesul a fost trezit și începutul e bun.

Contrastul acesta nu se va tempera, ci va deveni tot mai acut, căci se află față 'n față *bărbații trecutului* mai puțin *intelectuali* și *dovediți* în *păcatul incapacității* politice cu *puterile viitorului*, mai *calificați*.

S'au dat în mod firesc opinii mai mult sau mai puțin avansate, cari tulburau sau distrugeau *chiar* formule învechite, dar cari erau *pornile* din cele mai curate *intenții*. O mulțime de împrejurări au conlucrat în acest timp, ca roșul sufletesc al generației mai nouă să se *abată* din *ogașa învechită* a credințelor de demult. S'au *înstăpânit* *convingeri literare întrupate din acest nou curent de producție schimbată*. Tînărul crescut în *această școală nouă* va avea o *frază literară rotunzită*, dându-și seamă că *idealul național* nu poate fi propagat

într-o limbă *excecrabilă* și cu lipsuri *accentuale* de cultură *națională*. Dânsul va cere *orientări* de cultură *generală* conducătorilor săi, va *întoarce* cu *silă* capul în *fața* tiradelor *bunului* retorism din bătrâni, *ășteptând* o *cumpănire reală* a vieții și a împrejurărilor. Concepția *cum am zice* pur *sentimentală*, *platonică* a datoriilor către neam, o va *înlocui* cu *raționamentul rigid*, care și *găsește* temeiul în *cifrele* statistice.

Astfel schimbându-se lucrurile, societatea noastră va apuca pe calea progresului și va urma drumul spre *lumină*, deschis de minți *cercetătoare*, cari se *trudesc* în *umbră* și de *talente* creatoare, cari *singure* sunt chemate să arate căile de înaintare ale unui popor.

Iată popoarele din jur de noi, frânturile de neamuri din *Balcani*, dacă au ambiții de *satisfăcut*, știu să se miște, știu să-și ceară drepturile, din *fierberea* lor *nepotolită* se desfac zilnic *deslănțuiri* de energie, cari *vestesc* până la marginile lumii *visul* lor de mărire. Da, fiindcă în *ochii cutărui* șef al *Bulgarilor* arde focul *sfânt* al unui ideal și în inima lui trăește *imaginea* curată a fericirii unui neam, iar nu pofta îngustă de-a parveni, sau deași mai înmulți capitalul depus spre fructificare la bănci...

Tot astfel și exigențele intelectuale ale societății noastre se vor lărgi și și vor crea cu vremea o *matcă* nouă. Va trebui să se introducă un spirit nou de cercetare și disciplină *științifică*, în locul *diletantismului țestîn*, care ne-a *inundat* și în locul *paginilor sforăitoare de locuacitate pretențioasă*, cu care *începe* să ne obișnuiască în *împul* din urmă educația *maghiaro-semilă*.

Așa se săvârșește primenirea *minții* unui popor, care *totdeauna* duce la izbândă. Pentrucă, *ilustrilor* șefi și subșefi ai *bietului* nostru neam, două puteri au rămas totdeauna *biruitoare* pe seama *întrecerilor omenești*: adevărul și nobilul meșteșug de a-ți și *turna gândurile* pe *înțelesul deaproapelui*. Mulți *măgari* avem noi în *Ardeal*, cari pasc pe *coastele Vesuvului* nostru...

»Toate artele cer dela om o strădanie mai mult sau mai puțin îndelungă... Cu cât le învață omul și le pătrunde, cu atât descopere, că-i mai rămâne încă mult de știut; — toate — afară de literatură... ai învățat alfabetul, poți fi literal«.

Cuvintele acestea le-am scos din »notița explicativă«, pusă de marele scriitor I. L. Caragiale*) în fruntea »novelei« »Noaptea învierii«, prin care biciuie în mod clasic felul cum se face de mulți »literați români« literatură.

A face »literatură politică« este și mai ușor. Pentru un articol de fond de al »Tribunei«, d. e. e destul să știe »literatul« cuvinte.

Fraza se compune apoi ea de ea. Și *fraza* e ce e, nu conținutul.

Din mulțimea de *fraze*, din cari celitorul, după-ce le-a citit în articoli de fond ai »Tribunei«, *nu poate alege nici un conținut*, am compus articolul »crepusculul nulității mornite«. *Așa sunt toți articoli »literaților noștri politici« apăruiți în »Tribuna«. Acești articoli fac impresia parcă ar spune ceva*. Sună! Dar în coaja cuvintelor sforăitoare nu este miez. Cine nu-mi dă crezământ, n'are decât să se convingă prin experiment. Cetească *oricare* dintre acei *articoli de fond*, din cari *am compilat* inadins alandala »articolul de fond« »crepusculul nulității mornite« și dacă va găsi, *care* este, afară de injurăturile retorice, *firul roșu*, idea desvoltată în el, cu un cuvânt: *meritul conținutului* articolului, atunci sunt gata, să mă pocăiesc și să mă execut, oferind colaborarea mea la »Tribuna«, presupunând, că nu va fi refuzată de d-nii Ciorogariu, Bocu și Scheopul. De plăcerea aceasta

*) Adevărat, că »Tribuna«, în Nr. 87, îl numește pe d-nul I. L. Caragiale »bătrânul Caragiale«. Umeristul, filosoful satiric român pentru »Tribuna« este »bătrân«... ba de un timp încoace și d-l Caragiale e batjocorit în aceeași măsură, ca și membrii din comitet, în »Tribuna«. Apoi de, —! Nu vă mirați. La »Tribuna« *spiritul* e reprezentat în persoana d-lui Scheopul, cu *sociologia* se îndelețnicește d-nul Bocu, poeți *lirici* scriu articoli de fond *politici*, în d-nul Ciorogariu: »s'au înstăpănit *convingeri literare* intrupate din acest nou curent de *producție schimbată*«, (»Tr.« Nr. 245—1910) iar d-l Dr. Oncu nu e »bătrân«, ci »bărbat întreg«. (ne-o spune d-l Bombăciță din Craiova, în »Tr.« Nr. 62—1911.)

de-a deveni „literat român“ și *poet politic* lirico-otelit știu însă, că nu voiu avea parte. Căci indulgentul cetitor, care va dispune și de timp și de răbdare să cetească acei articoli de fond ai »Tribunei“, se va alege *numai* cu „convingeri literare întrupate din acest nou curent de producție schimbată“, deci cu o limbă admirabil de complicată și de sforăitoare, dar care nefiind „turnată pe înțelesul de aproapei“ nu poate fi pricepută de unii Români de „*provincie*“, cari „propagă într'o limbă *exacerabilă* și cu lip-suri *accentuate* de cultură națională idealul național“.

*

Singuraticile alineate ale articolului „crepusculul nulității mornite“ sunt scoase în următoarea ordine din „*Tribuna*“ și din „*Budapesti Hirlap*“.

Alineatul	Z i a r u l	Nr.	A n u l
1.	»Tribuna«	250	1910
2.	»	245	1910
3.	»	65	1911
4.	»	249	1910
5.	»	221 (poporal)	1910
6.	»Budapesti Hirlap«	19/IV	1911
7.	»Tribuna«	249	1910
8.	»	73	1911
9.	»Budapesti Hirlap«	19/IV	1911
10.	»Tribuna«	65	1911
11.	»Budapesti Hirlap«	19/IV	1911
12.	»Tribuna«	249	1910
13.	»	245	1910
14.	»	245	1910
15.	»	29	1911
16.	»	259	1910
17.	»	65	1911
18.	»Budapesti Hirlap«	19/IV	1911
19.	»Tribuna«	73	1911
20.	»	245	1910
21.	»	249	1910
22.	»	245	1910
23.	»	65	1911
24.	»	257	1910

Inadins am amestecat cele 24 de pasage din diferiți articoli de fond, cari au apărut în intervalul celor din urmă șase luni în „Tribuna“, scriși de „penele cele mai ilustre“, ca să ofer ocazie cetitorului de a se convinge cum e felul de a scrie și haosul de idei al „celor mai de seamă scriitori“, cari au găsit „adăpost“ la „Tribuna“, spre a ne ferici, dându-ne să gustăm »credințele intime ale sufletului lor“. Și spre a arăta, că între „Tribuna“ și între ziarele maghiare, cari fac obiect de studiu »sociologic“ referințele sociale-culturale românești nu este nici o deosebire, am plasat sub alineatele 6, 9, 11 și 18 pasage din „Budapesti Hirlap“ ziarul cel mai șovinist maghiar. Cetitorul nu a observat desigur acest șiretlic inofensiv. Nu la putut observa, căci și „Budapesti Hirlap“ chiar așa scrie despre conducerea partidului național român, despre deputații români și despre Românii „bătrâni“ ca și „Tribuna“. Potcoavele de oțel ale „premenitorilor“ noștri sunt făurite în același foc »sociologic“, ca și pumnalele presei maghiare.

O „păreră liberă“.

Mangra, fiind coaliția la putere, avea mână liberă dela contele Tisza. Pe atunci și „Tribuna“ putea deci, *aprobând* — pentru ochii lumii — politica partidului național român, să facă guvernului Wekerle greutăți și să-și facă ei totodată pe calea aceasta reclamă de ziar național. Munca parlamentară a deputaților români a știut „Tribuna“ să o prezinte publicului românesc ca un *merit* al ei, făcând pe încetul lumea să creadă, că „Tribunei“ i se datorește trecerea partidului național român dela pasivitate la activitate. George Pop de Băsești era numit pe atunci „venerabilul bătrân“, Dr. Mihali „neobositul preșident“, în coloanele „Tribunei“. iar modesta mea activitate parlamentară era lăudată *peste merit*. Dar pe când „Tribuna“ exploata — *cum* se va vedea mai jos — lupta noastră din parlament, făcându-și reclamă, laudele pe cari ea le aducea unui ori altui deputat nu erau lipsite de tendență răutăcioasă. Din contră: intenția ascunsă a „Tribunei“ era să trezească invidia, gelosia reciprocă și cu încetul desbinarea, între deputații români. Gloria colegului Dr. Iuliu Maniu o cânta în aceeași ditirambi „Tribuna“ pe atunci, ca și pe a mea, dar, de asemenea numai spre a provoca zizanie între membri clubului nostru parlamentar și spre a-și face reclamă de abonamente. Astăzi, același ziar, îl numește pe Maniu „mistificator“, pe când bine știe că domnul Dr. Oncu a mistificat, iar despre discursul meu, ținut în 21 Martie în cameră, zice că a fost un „atentat laș“. Astăzi „Tribuna“ insultă pe *toți* acei membrii, expuși ai partidului național român, pe cari, *înainte* de a veni la putere Tisza, îi înălța în slavele cerești. Da, căci astăzi *Tisza* e *omnipotent* în partidul dela putere, iar Mangra este profetul lui și *amicul*

Alesandru Vaida-Voevod.

Admirația noastră, pentru activitatea parlamentară a d-lui Alexandru Vaida-Voevod !

Cu o consecvență ce *nu cunoaște nici o rezervă* își apără drepturile neamului său și mărețul principiu al egalei îndreptățiri, *de câte ori o cere trebuința*. Zi de zi își face datoria. Azistă la fie-care ședință — și pe căldurile aceste tropicale — și în tot chipul *dă dovezi, că privește cauza de serioasă și sfântă*. Săgețile veninoase îndreptate împotriva noastră le nimicește rând pe rând cu cea mai mare *istetime și ușurătate*. Este tot-deauna gata a lua cuvântul și întreruperile nu-l pot deconcerta. Dimpotrivă, are la moment răspunsul potrivit la fiecare întrerupere. *Argumentele sale sunt zdrobitoare pentru adversar. Tăe în carne vie.*

Pășirea sa este *tot-deauna bărbătească și serioasă* și nu odată miniștrii se văd *constrânși a se apăra* împotriva *puternicelor sale argumente*. Este într'adevăr un *excelent debater*. Discursurile sale tradează *cunoștințe politice temeinice* și mai presus de toate *înțelegere și simț fin pentru situațiile politice*.

Curajos, ca și omul *conștient* de dreptatea cauzei ce apără, *spune verde adevărul*. Nu voim noi cu nimic a detrage din vredniciile colegilor săi,*) dar până ce aceștia sunt mai cumpătați, dânsul nu are nici o considerație. *Țintește drept în față calumnia și o spulberă*. Astfel a protestat într'un mod foarte energic împotriva reacționarului Bánffy, pe care guvernul îl dirigă împotriva-ne, pentru că el nu poate vorbi așa cum simte și procedă — natural, din tactică.

Discursurile d-lui Vaida-Voevod sunt pe gustul și dorința inimei noastre. Ele *înalță și încălzesc* pe cetitor și deșteaptă speranțele într'un viitor mai bun. Noi *avem mare nevoie de un astfel de bărbat în parlament*.

*) De ce aceste scuze, dacă scrieți cu gând curat?

De altfel într'adevăr e un *escelent* opozant și o *distinsă* *figură* *parlamentară*. Datoria sa de control și-o execută cu *strictetă* și riposturile sale sunt *dușuri reci* *pentru șoviniști*. Nu credem să fie Român, care să nu fie *mândru de activitatea d-lui Vaida-Voevod*. Pentru că *dânsul simte verde românește și ce simte și spune*. Va trebui, firește, *mult* până ce-i va obicinui pe *patrioți* cu *adevărul*, care-i *ustură**).

Dar, mai *curând ori mai târziu va birui* — pentru că trebuie să biruiască — *adevărul asupra minciunei și ticăloșiei*.**)

Credem, că discursurile d-lui Vaida-Voevod vor ezercita o *influență foarte binefăcătoare asupra deșteptării conștiinței naționale* și cutezăm a afirma, că d-l Vaida, progresând în direcția începută, va deveni *unul dintre cei mai ideali reprezentanți ai poporului român*, pe care poporul îl va încungiura cu multă dragoste.

Va trebui *însă ca alături* cu activitatea parlamentară a deputaților noștri să ție pas și *desvoltarea pressei noastre*. *Iată de ce incumbă acum îndoit datorinței fiecărui Român să sprijinească pressa românească****), să se silească să o *răspândească* și să o *ajute*, ca *la rândul ei și ea să fie în stare a-și îndeplini greaua și marea sa datorie*. E nevoie ca discursurile ce se rostesc în *parlament să ajungă a fi cetite în întregime*****) în cele mai

*) Pe amicii dela „Tribuna“ ai „patrioților“ Mangra și Tisza, știe Vaida bine, că nu-i va putea obicinui „cu adevărul, care-i ustură“. Ei sunt și mai „patrioți“ decât deputații maghiari

**) Va birui și partidul național român asupra amicilor lui Mangra dela „Tribuna“!

**) Cetește: „abonați Tribuna“!

****) In Nr. 55—1911 „Tribuna“ dă gata pe două coloane, în estras, discursul meu, rostit în cameră, în 21 Martie a. c., *misticându-i tendințios* conținutul. (Discurs de 1½ ore.)

In Nr. 57—1911 „Tribuna“ reproduce pe larg discursul, în care contele Tisza îmi replica. Il reproduce în *oratio-recta*, nu în *oratio-obliqua*, ca pe al meu. De, — contele Tisza este *protectorul* lui Mangra, al amicului d-lui Ciorogariu, să bucură deci de *protecția* „Tribunei“.

In Nr. 58—1911 replica dată de colegul dep. Dr. Șt. C. Pop contelui Tisza, nu ocupă nici măcar o coloană din spațiul „Tribunei“!

In Nr. 85—1911 discursul de 2 ore *durată*, rostit în cameră de co-

largi pături ale poporului, căci numai așa le vom putea lua folosul. Activitatea din parlament a deputaților noștri trebuie exploatată pe calea pressei, ca poporul să fie bine informat și să cunoască lupta deputaților.

Iată cea mai urgentă datorie a frunțașilor și a tuturor Românilor de bine : ridicarea pressei românești ca ea să-și poată împlini marea-i misiune“.

Articolul de fond „Alexandru Vaida-Voevod“ se sfârșește deci cu o invitație la abonament a „Tribunei“. Trebuie ridicată presa, „ca ea să-și poată împlini marea-i misiune“, căci, „e nevoie ca discursurile ce se rostesc în parlament să ajungă a fi cetite în întregime în

legul, deputat Dr. T. Mihali, la bugetul agriculturii, e dat gata în „Tribună“, în 14 șire tipar cicero. „Discursul îl vom publica în „numărul următor“, promite „Tribună“. De atunci a apărut de mult „numărul următor“ și alți zeci de numeri de ai „Tribunei“, fără discursul deputatului T. Mihali. „A fost o greșală, pe care redacția o regretă mai mult“, va scrie „Tribună“ ori „aglomerarea de material ne-a făcut imposibil să revenim, căci spațiul ziarului a fost ocupat de toasturile magistrale, — atât de importante, pentru progresul „întregului neam românesc“, — în cari d-nii Oncu și Ciorogariu s'au prezentat ca „bărbați întregi“ (părerea d-lui I. Bombăcilă din Craiova) publicului românesc“.

De ce scrie deci „Tribună“ : „E nevoie ca discursurile ce se rostesc în parlament să ajungă a fi cetite în întregime în cele mai largi pături ale poporului, căci numai așa le vom putea lua folosul. Activitatea din parlament a deputaților noștri trebuie exploatată pe calea pressei, ca poporul să fie bine informat și să cunoască lupta deputaților. Iată cea mai urgentă datorie a frunțașilor și a tuturor Românilor de bine : ridicarea pressei românești, ca ea să-și poată împlini marea-i misiune“ ?

„Pester Lloyd“, „N. Fr. Presse“, ziarele maghiare și ziarele din România reproduc astăzi mai pe larg discursurile deputaților români decât „Tribună“. Ea a devenit organul mutualei glorificări a comanditarilor, redactorilor și colaboratorilor ei. Ea creiază gloriei politice și literare, până ce alții luptă. Mangra și Tisza sunt vrednici de a fi invidiați pentru plăcerea ce o simt, cetind „Tribună“, gazeta personală a d-lor Dr. Oncu și R. Ciorogariu.

Minunat se potrivesc cuvintele din Nr. 238—1900 (articolul de fond.) al „Tribunei“, la rolul ei actual :

„Gazeta personală, cu felul ei ordinar de a fi, este un trafic pe cât de rușinos pentru făptuitori, pe atât de umilitor pentru reputația pressei în genere“.

cele mai largi păături ale poporului«. Dar »Pester Lloyd« aduce *mai pe larg* discursurile deputaților români, decât »Tribuna«.

Spațiul »Tribunei« e ocupat de *înjurături* în contra deputaților și în contra partidului național român.

Guvernul a *sistat* editarea »Ungariei« lui Moldován Gergely, căci *ziarul d-nilor Ciorogariu și Oncu îi face mai bune servicii politicei maghiare de cum le-a putut face „Ungaria“*, în care nimenea dintre Români nu a avut încredere. De înjurăturile »Ungariei« au răs deputații români și membrii din comitet; am răs și eu. Vor rade și de înjurăturile »Tribunei«; voi rade și eu. Și membrii comitetului național vor rămânea tot ceeace *sunt*, iar d-nii Bocu și Scheopul vor rămânea tot d-nii Bocu și Scheopul: *împiegații d-lui Ciorogariu, ai amicului lui Mangra!* Căci :

„Hei, mai la urmă ești — ceeace ești
Să-ți pui perucă oricât de 'naltă poți,
La 'ncălțăminte tocuri de trei coți,
Și tot vei rămânea, ceeace ești*).

*) Goethe, »Faust«, traducerea de Ion Gorun.

Scrisoare deschisă către d-l Octavian Goga.

Dragă amice!

Când am scris broșura de față *înadins* am evitat să mă ocup cu rolul, pe care l-ai avut de o jumătate de an încoace în viața noastră publică. Am nutrit speranța, că o să te lumineze Dumnezeu să găsești calea dreaptă. Dar tu pari a voi să sprijinești continuarea acțiunii despre care, când a început-o „Tribuna“, nu ai putut prevedea, — sunt convins, — că va lua proporțiile unei campanii în contra însași existenței partidului național român.

Spre a ridica prestigiul „Tribunei“ ai participat la șezătoarea literară înscenată de același S. Bocu, pe care ai pretins, în numele „primenirei“, dela mine, să-l execut. Afară de tine însă — dacă noi, cari suntem astăzi membrii comitetului, v-am oferi locul — cel mult d-nii Bocu, Scheopul și Montani ar fi poate aplicați să și tragă consecuențele vorbelor mari, scrise în „Tribuna“, prin cari se face încercarea de a sugera publicului românesc absurditatea, că poeții și literații români sunt chemați să facă *politică*. Căci sunt sigur: nici d-nii Agârbiceanu și Ciura nu s-ar hotărâ să facă politică, nici d-nii Pavelescu, Herz, Moldovan, Gârleanu, Nanu, Eftimiu și Stamatiaș nu s-ar hotărâ să se facă cetățeni ungari și să ia asupra lor sarcina de-a intra în „ceata oficială“.

Dar tu ai fost membru în comitet. Și fără a *în-
eerca măcar*, ca în cadrele legale statorite de organizația noastră de partid, să te validezi, să-ți impui ideile — dacă le ai — ne-am pomenit cu *demisia* la, după ce — în calitatea ta de membru — o *singură* dată, în 24 lu-

nie, ai participat la o şedinţă a comitetului. Ne-ai întors spatele, *înainte* de ce ne-ai fi putut cunoaşte, în loc să încerci a munci *alături* cu noi şi dacă *nu* suntem destul de capabili, destul de geniali să ne *îmbărbătezi*, să ne *împrumuţi* din genialitatea ta; dacă *nu ştim* lupta. să ne *înveţi*, dând pildă *cum* trebuie luptat; dacă *nu* avem *idei* şi tu dispui de o *pletoră* de *idei*, să ne dai şi nouă din *prisosul* tău ! Ti-ai părăsit *postul*, la care aveai *datoria* se slai din respect faţă de conferinţa naţională, care te-a ales în comitet şi te-ai lăsat ademenit de aceia, cari *fără de a avea o răspundere* pentru faptele, vorbele şi scrisul lor, se zbat, aproape de un an de zile, să dovedească lumii româneşti, că ei *pot să distrugă nepedepsiţi organizaţia partidului naţional român, pot să calce în picioare şi să baljocurească disciplina de partid, şi cu toate acestea mai pot cuteza să afirme, că servesc „interesele poporului românesc.“*

Te-ai ataşat la aceia, cari în „Tribuna“ lor de clică, afară de partid, fac solidaritatea noastră naţională obiect de batjocură trivială.

Renumele tău de poet, gloria ta lăunără şi dragostea ce am avut-o cu toţii, bătrâni şi tineri, pentru tine, cântăreţul ardelenesc, sunt exploatate de oamenii »Tribunei« spre a a fi puse în serviciul unei cauze ticăloase, în serviciul *slăbirei* forţelor poporului român, *prin dezbinare*.

Nu se poate să crezi tu, poetul Octavian Goga, că vei putea servi *mai bine* cauza neamului tău, întovărăşindu-te cu d-nii Bocu, Scheopul, Oncu, Montani şi Chendi, cari conduşi de amicul lui Mangra, de d-l R. Ciorogariu, fac cu neputinţă consolidarea noastră naţională.

Nu se poate să nu-ţi dai seamă, că *tu eşti puterea lor*. Nu se poate să nu vezi, că dacă tu ai detrage ajutorul tău »Tribunei«, ea *nu* ar mai putea face *guvernului maghiar* serviciul nepreţuit, pe care îl face, prin revolta ei contra disciplinei noastre de partid.

Nu se poate să ignorezi ivirea în viaţa noastră publică a fenomenului social, — care trebuie să te pună pe

gânduri — că urmând exemplul »Tribunei« toți man-griștii, toți »moderații«, toți oportuniștii s'au apucat *nu să muncească*, ci să joace pe »primenitorii«, criticând în chip neonest pe toți, câți pretind solidaritate națională și acoperind cu fraze sunătoare micile și marile lor infamii, pe cari le comit — provocându-se la »Tribuna« — în contra intereselor noastre naționale, — locale ori generale, — spre a se căpătui.

Nu se poate ca simțul tău de dreptate să nu se re-volte cetind minciunile „Tribunei“, care afirmă, că comi-tetul caută să *delătore* »forțele tinere“.

Căci bine știi, că atât ție, cât și *tuturor* forțelor ti-nere membrii comitetului, — atât *majoritatea* lor tânără, cât și *minoritatea* lor cu părul încărunțit în muncă cin-stită, națională, — îndată ce ați dorit vre-unul, v-a des-chis larg terenul de muncă.

Ai dorit să ajungi secretar la „Astra“. Ai ajuns. Ai dorit să fii ales în comitetul național. Ai fost ales. Ai voit să candidezi de deputat. Ți-s'a acordat privilegiul — pă-rea, fiind vorba de tine, un lucru de sine înțeles — să-ți alegi care cerc îți va plăcea dintre cercurile cu majorități românești. Ai dorit să-ți fie unul și altul dintre noi agenții electorali. Cu toții ne-am pus la dispoziția ta.

Comitetul partidului național a făcut *tot* ce i-a stat în putere spre a-ți *ușura* validitatea în viața noastră pu-blică.

Și pe care »forță tânără“ au căutat „bătrânii“ din comitet să o împiedece în validitate ori să o „delătore“? Poți tu aproba, ca Sever Bocu, Iosif Scheopul, I. Ursu Soricu și Ilarie Chendi să insulte pe „bătrânii“ din comi-tet — cu totul 3—4 bărbați încărunțiți în muncă și jertfe — numindu-i „imbecili“, „cicălitori“, „refractari“, „ramoliți“(*)?

*) În Nr din 11 Maiu 1911, „Tr.“ serie: „Poate răsfosi oricine colec-ția ziarului nostru pentru popor și va vedea, că *nu am publicat* nici un rând *în contra conducătorilor autorizați ai partidului național*“. Compară citatele pag. 11, 13, 107 etc. O să te convingi, că îndrăzneala cu care minte „Tribuna“ e fără păreche.

Poți aproba, ca „Tribuna“ să introducă în presa noastră școala de a *necinsti bătrânețele* oamenilor de omenie?

Dar criteriul *culturei* unui popor nu îl reprezintă numai literatura lui, ci mai cu seamă *respectarea moravurilor bune*, căci *acestea* sunt *dovezile culturei inimei*, fără de care toată poleiala *socială* și toate cunoștințele *literare* nu sunt decât un vâl, după care se adăpostește *barbaria*.

Nu, nu se poate, ca tu să nu te revolți văzând cum încearcă să popularizeze „Tribuna“ un astfel de ton în societatea noastră de țărani cuviincioși, de preoți onești și de burghezi, cari țin la moravuri cinstite, un ton, cum nu e obicinuit nici chiar între Țigani.

Nu se poate, ca tu să perseverezi pe calea apucată, să suferi această anarhie detestabilă în tăcere ori colabozând și în viitor la „Tribuna“.

Căci ție în urma *dragostei*, care ți-a dovedit-o un *neam întreg*, în urma *gloriei*, cu care te-a încununat acea dragoste, ți se impun datorii înalte de ordin *moral* față de *numele* tău.

Aceste datorii *nu-ți este permis* să le *nesocotești* în mod ușuratic. Nu-ți este permis să suferi, ca „Tribuna“ să-și acopere cu numele tău trădarea ce-o comite în contra intereselor partidului național român, prin subminarea *singurei noastre forțe*, a disciplinei de partid.

Dacă în urma slăbirei forțelor partidului național român oligarhia maghiară, condusă de Tisza, ar izbuti să facă o lege electorală, prin care ar fi încătușat poporul nostru *din nou* pentru câte-va decenii*) și dacă opinia

*) „Budapesti Hirlap“, Nr. din 10 Maiu a. c., în articolul de fond, datat din Arad îi face „Tribunei“ din nou *serviciul colegial* să declare „gruparea dela Tribuna“ („Gogáék“) de mai *radicală* din punct de vedere maghiar.

După ce i-a oferit astfel „Tribunei“ ocazie să-și facă reclamă, afișându-se ca „organ național român independent“, „Tr“ (Nr.92—1912) pe baza celor publicate în „Budapesti Hirlap“, ziarul maghiar își sfârșește astfel articolul de fond „Românii între ei“: „Noi, aici în Arad, însă, vedem, că *lupta Românilor*

noastră publică *demoralizată* prin pilda „Tribunei“ — care voește să sancționeze ca un *drept* atât al trans-fugilor »patriotici« cât și al »oțeliților« pseudoradicali, *nesocotirea disciplinei de partid* — ar *tolera*, ca să fie Mangra octroată de Metropolit, atunci blestemul generațiilor viitoare ajungă-i pe oamenii „Tribunei“.

Numele tău însă rămână *curat și strălucitor*.

Acest nume să nu fie pomenit alături cu numele d-nilor Bocu, Scheopul, Montani, Chendi și cu ale d-lor R. Ciorogariu și Oncu.

Din dragoste curată față de tine, față de numele tău de poet și față de interesele viitorului poporului român te conjur, lapădă-te de tovărășia nevrednică de tine.

Iar dacă ai dorul de-a te validita în politică, *vino iar în comitet*, de unde a-i demisionat fără de nici o cauză. Te vom primi cu brațele deschise și cu iubirea sinceră, care nu tinde să-ți exploateze renumele, ci dorește să te vadă mare și glorios.

Ori dacă nutrești credința, că ai putea munci ca deputat *mai mult* pentru binele nostru obștesc, decât colegii mei ori mine, nu ai decât să dorești și iată eu îți declar, că sunt gata să *renunț* la mandatul meu de deputat, spre a ți-l oferi ție, cu învoirea comitetului nostru național și a alegătorilor români din cercul Arpașului.

Tot ce dorești vom împlini, căci vrem să-ți descarcim energia în cadrele *legale* ale vieții politice a partidului național român.

Vrem să te vedem *clădind*, nu *stricând*.

Și ne este insuportabil gândul, că un Goga ar putea

in contra Românilor în din ce în ce proporții tot mai mari. Nici chiar postulatul sufragiului universal nu este în stare să unească cele două tabere românești și aceasta îi doare nespus pe — lustriiști și pe socialdemocrați. Ei perd o parte însemnată a „poporului“ în adunările lor din provincie în urma luptei românești între frați și prin aceasta greutatea acțiunii lor (pentru sufragiul universal) este foarte redusă. Astfel și din acest punct de vedere lupta între frați a Românilor de loc nu este spre paguba intereselor țării“. (Adecă a oligarhiei maghiare.)

deserta din şirurile luptătorilor devotaţi ai acestui partid, care *singur* este îndreptăţit să reprezinte în lupta politică poporul român. Ne este imposibil să credem, că un Goga ar putea fi *sedus* să lucre în contra partidului naţional român, alături de d-nii Scheopul, Bocu şi Montani, conduşi de d-l Ciorogariu, amicul lui Mangra.

Un îndemn de veche iubire, isvorit din adâncul sufletului meu, m'a făcut să simt, că am datoria să ți-le spun acestea, ca amic, ca membru în comitetul partidului naţional român şi ca autorul broşurei „Mangra, Tisza şi Tribuna“. Dumnezeu să te lumineze şi să te călăuzească.

Alexandru Vaida-Voevod.

CUPRINSUL.

	Pag.
Cuvânt înainte	3
Câteva date informative	6
A cui politică o face „Tribuna“	10
Iubirea de adevăr a „Tribunei“	14
„Tribuna“ și solidaritatea noastră națională	35
„Idei“ pe cari pretinde „Tribuna“ să le realizeze comitetul partidu- lui național român	46
Cine sunt oamenii „Tribunei“?	55
D-nul Dr. Nicolae Oncu	61
P. C. S. d-l protosincel Roman Ciorogariu	68
Campania „Tribunei“ în contra conferenței comitetului și a frunțași- lor români ținută la 19 și 20 Dec. 1910 în Budapesta	82
„Românul“	92
Un reasumat și o răfuială (Pro domo)	94
Crepusculul nulițăilor moenite	105
O „părere liberă“	114
Scrisoare deschisă către d-l Octavian Goga	121

